

ՏԱՐԵՐՔ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

զորս ընտր նօթաճող երգեր, 110 ֆեղևեղի զանգեր, զոսճորի սեւեր-
 չաճոց, 26 ընտր քրջարի օրհնակ, բառեր, ԴԱՍԻՍՈՒԹԻՒՆՔ, ԸՆԹԵՐՃԱ-
 ՆՈՒԹԻՒՆՔ, ՀԱՐՄՈՒՆՔ, ՆԱՄԱՔ, ԵՄԲԱՂՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԲԱՂԴԱՍԵՆԻ-ԲԱՌՔ, ԲԱՅԱՏ-
 ԲԵՆԻ-ԲԱՌՔ, ԳԱՂԱԲԱՐԱՏ ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԲԱՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՌՆԵ, ՍԱՀՄԱՆՔ
 ԲԱՌՆԵ, ԵՈՒՏԱՍՈՒԹԻՒՆՔ, ՔԵՆԱՆԱԿԱՆ ՎԱՐՃՔ, ԳԵՄԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԱՌԱՄՔ,
 ԱՌԱՔ, ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆՔ, ՈՏԱՆԱՌՔ, ՀԱՆԵՆՈՒՄՔ, ԿԹԱՆՔ, ՈՒՂԵՆԻՒՄՔ ՈՒՂ-
 ՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ՀԱԿԱՆԵՔ, ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ, ՋՈՆԱՐՃԱԼՔ, ԼՐԱՆՈՒՄՔ, ՀՅՏԵՈՒ-
 ԹԻՒՆՔ, ՆՄԱՆԱԶԱԾԵՆ-ՏԱՐԱՆԵՔ, ՆՈՅՆԱՆԵՔ-ԱՅԼԱՏԱՌՔ, ՆՈՅՆԱՏԱՌ-ՏԱՐԱՆԵՔ,
 ԲԱՂԱԳՐԵՆԻ-ԱՍՏՈՒԱԿՔ, ՀԱՄՏԱՏԱԿԱՆՔ-ՀԱՐԹԱԿԱՆՔ, ՀԱՍՏԱՏԱԿԱՆՔ-ԲԱՅԱՏԱԿԱՆՔ:

ՈՒՐ

Աշակերտն պիտի ուսանի կարգալ, ուղիղ խորհիլ, խօսիլ
 եւ գրել, պիտի տեղեկանայ բարոյականի, երկրաչափք.
 բնագիտ. աշխարհագր. մարդակազմ. բուսաբ. շարագր.
 բառագիտութեան, ուղղագրութեան, գծագրութեան եւ
 էկրականական պարզ գիտելեաց:

ՀԱՏՈՐ Բ.

Գ. Տարագրութիւն (Բարեխոխեաց)

ԴԱՏԵՐՈՒՅԵԱԼ ԵՌԱՍՈՒՄՆՈՎԱՆ ԽՈՐՀՐԳՈՅ ԱԶԳ. ԿԵՂԵՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՏ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. ԳԱՎԱՏԵԱՆ

1892

ՏԱՐԵՐՔ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

(ՍԻՐՈՒՆ, ՃՈՒ ԵՒ ՆՈՐ 120 ՊԵՏԿԵՐՈՒՔ ԵՒ 26 ԸՆՏԻՐ

ԳՐԶԱԳԻՐ ՕՐԻՆՆԿՈՒՔ, ՊՕՍՓՈՐԻ ԱՅԽԱՐՀԱՅՈՑՈՎ ԵՒ ԵՐԳԵՐՈՎ)

Ո Ւ Ր

Աշակերտն պիտի ուսանի կարգով, ուղիղ խորհիլ, խօսիլ և՛ գրել, պիտի տեղեկանայ բարոյականի, երկրաչափութեան, բնագիտութեան, աշխարհագրութեան, մարդակազմութեան, բուսաբանութեան, շարադրութեան, բառագիտութեան, ուղղագրութեան, գծագրութեան և քերականական ինչ ինչ գիտելեաց :

Հ Ա Տ ՈՐ Բ.

Գ. Տպագրութիւն (Բարեփոխեալ)

ՎԱԻԵՐԱՅԵԱԼ ՅՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԱԶԳ. ԿԵՂԻՐ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

« Գաստիարակուծեան քօղին տակ կայ վաղտնիք մը, ո՞ր կ'երջանկացնէ և՛ կը կատարելագործէ ըզմարդկուծ ինն: »

ԲԱՆԴ

« Մենք յիշողուծ ինքը լեցնելու միայն կ'աշխատիմք, իմացականուծ ինքը և՛ և՛ խիղճը պարապ կը լծողումք: »

ՄՈՆԻԵՆԵԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՅԵԱՆ

1892

572

Հեղինակին ստրագրոսքիւնը յիրոյ օրինակի անկաւեր եւն •

Յարստիկ Գալստիան

Տ Ե Ր Ե Ի Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ի Զ
Յ. Գ Ա Վ Ա Ց Ե Ա Ն

معارف نظارت جلیله سنک رخصتنامه سیله طبع اولتمشدر

ԵՐԱԽՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԶԳԱՑՄԱՆՑ

Ա Ռ

ԳԵՐ. ՏԷՐ ՄԱՏԲԷՆՈՍ Ս. ԱՐԻԵՊԻՍԿՈՎՈՍ

Ի ԶՄԻՐԼԵԱՆ

ԱՌԱՔԵԼԱՇՆՈՐՀ ՀՈՎԻԻ ՀՕՏԻՆ

Ը Ն Ծ Ա Յ Է

Խ Ո Ն Ա Ր Հ Ս Ա Ն Ի Ի Ր

ԲԱՐՍԵՂ, Ե. ԷՊՏԵՐՃԵԱՆ

Գերապատիւ Սրբազան Հայր ,

Դուք , ո՛վ Հայր Սրբազան , ո՛վ Հայր Ժողովրդեան , ո՛վ Հայր որբին եւ քշուառին , Ձեզ մասուցանելով զայս մատենն ի նուէր՝ երախտագիտական սրբաբույս հասուցում մ'ընելու համար , զայս մատենն՝ որ արդիւնք է եռամեայ վաստակոցս :

Կաշայք իմ ձեռքես , մինչ դպրոցական կեանքէն այն ինչ հետաքսած էի . կաշայք իմ ձեռքես , մինչ կ'ուզէի դէռ ոռասնիզ . կաշայք իմ ձեռքես , մինչ անգիտանայի թէ ի՛նչ է մարդ եւ երկինք :

Ընդունեցէ՛ք , Սրբազան Հայր , զայս նուէր , վասն որոյ կրկին երախտասպարս պիտի կացուցանե՛ք զիս առ Ձեր Սրբազնութիւն :

Մասուցանելով որդիական խոնարհ յարգանքս ,

Մասջիմ ի համբոյր Ս . Աջոյդ

Խ . Ծ .

ԲԱՐՍԵՂ Ե. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

Գերապատիւ

Տէր Մատթէոս Ս . Արեւելահայոս Իգմիրեան

Բարեխրատ Քարոզիչ Ս . Կարապետ Եկեղեցւոյ Իսկիհատարու

Ազնիւ երիտասարդ,

Ձեր վաստակոց երախայրիքն — ՏԱՐԵՐԲ ՄԱՅՐԵՆԻ
ԼԵՉՈՒԻ գործն — կը նուիրեմք ինձ իբր այն՝ թէ պարտք մը
ունիք կատարելու :

Պարոն ,

Դուք այսօր նուիրած էք Ձեր անձն բարոյական զոն
դաստիարակութեան սեղանոյն՝ մշտախոն պահելու համար
զհուր սիրոյ կրթութեան Հայկազն մանկատան :

Դուք որ Ձեր աշխատութեան ծանրաբեռն ժամերէն
սիրայօժար նուիրած էք նորածիղ Հայ ծաղիկներու ծաղ-
կակոցին ծառայութիւն մ'ընելու , եւ դիրքին ու հրահան-
գից ոճով մը քաղցրացունելու Մայրենի յետուն ի քիւնս
Հայկազն մանկատան , Ձեր այս բուն բաղձանք , պարոն ,
Ձեր պատանեկութեան առուց մեջ կ'երեւէր արդէն ի Ձեզ .
եթէ քաղցրեցի զՁեզ յայդմ՝ պարտքս կատարեցի , այ-
նու համոզմամբ թէ դաստիարակ պէտք է Հայ ազգին , որ
սիրէ զՀայն եւ Հայ յետուն , որ սիրէ զուրբ Եկեղեցին Հա-
յաստանեաց եւ ծառայէ նմա անձին զոհաբերութեամբ :

Դու , մշակոյ Հայ բանաւոր այգոյն , աշխատի՛ր , քո
քրտակ կարիքներ յեւ մեար ապարդիւն , քո վաստակ չը-
մեար անքաղցրեք , միայն թէ առաջնորդէ՛ Հայ զարակաց ,
որ Հայ մեան եւ ապրին ընդ հովանեաւ սուրբ Եկեղեց-
ոյ , որոյ մի զարակն ես եւ դու :

Մաղթելով վասն Ձեր ամենայն յաջողութիւն ,

Մեամ Աղօթարար

ՄԱՏԹԷՈՍ ԵՊՍ . ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

Առ

Պարոն Բարսեղ Ե. Էֆէրնեան

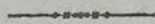
Ազգային Դաստիարակ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Համար 230

Վ Ա Ի Ե Ր Ա Պ Ի Ր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԱԶԳ. ԿԵՂԻ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Ազգային Ուսուցիչներէն՝ Պ. Բարսեղ Էփեհրճեանի աշխատասիրութեանը պատրաստեալ «ՏԱՐԵՐՔ ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ» դասագիրքն Ուսումնական Խորհուրդս ֆինկեղով՝ օգտակար գտաւ զայն Ազգային մանկաւայրի ընթերցանութեան, եւ կ'արտօնէ ընդ գործածութիւնն յԱզգային վարժարանս :

Ի դիմաց Ուսումնական Խորհրդոյ

Վ. ԱՏԵՆԱՐՊԻ
Ա. Յ. ԱՐՐՊԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ
Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Ք Ա Ն

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Տ Պ Ա Գ Ր ՈՒ Թ Ե Ա Ն

Ազգի մը յառաջադիմութիւնն, պարձանքն է. փառքը մանկան միտքն զարգացնելէն կախում ունի, ուստի յառաջդիմելու համար պէտք է կրթել մանուկն: Հայ մանկան դաստիարակութեան համար հին ժամանակէն մինչեւ վերջին օրերս պարբերաբար ի գործ ածուած են այլ եւ այլ մատեններ առաւել կամ նուազ օգտակար: Այժմ կուգամք օգտակար մատենից վրայ յաւելուլ գայս Տարերք Մայրենի լեզուի, պատրաստուած մանկավարժութեան դրութեամբ, բաղդատաբար հետեւելով Գերմանացի է. Գաղղիացի նշանաւոր մանկավարժից, Ֆո. Եօպելի, Բեսարայօցցիի, Պրիւնցի է. Քարբանդիէի: Սոյն գրքին մէջ հետեւած ենք նիւթոց զանազանութեան, այսինքն, զուարթէն անցած ենք տխուրին, տխուրէն զուարթին, պատմականէն՝ գիտնական նիւթոց, եւայլն:

Իւրաքանչիւր դաս կը սկսի նախ *Դասախօսութեամբ* մը, որ առաջին մասն է, յորում առաջին դասին պիտի լսուի ուսուցիչն պարունակուած բառերուն՝ եւ իմաստից վրայ բացատրութիւններ պիտի տայ:

Դասախօսութեան կը յաջորդեն .

Բ. *Բառերն* . զորս աշակերտն պարտի սերտել անսխալ:

Գ. *Ընթերցանութիւն*, զորս աշակերտն պիտի ընթերնու անսխալ, եւ կարդացածն ըմբռնելով:

Դ. *Հանցնունք*, որոց աշակերտն պիտի պատասխանէ, որք բաղուած են ընթերցանութեան մասէն:

Իսկ ասոնց կը հետեւին .

Ա. *Բացարեղի բառեր* . զորս աշակերտն իր *Հրահանգաց* տետրին մէջ կօրինակէ աչ կողմն, եւ ճախ կողմն 5—6 բառերով անոնց բացատրութիւնն կը գրէ իւր կողմանէ՝ ուսուցչէն նախապէս ուսանելով դասարանին մէջ:

Բ. *Բաղդասեղի բառեր* . սորա ալ պիտի օրինակէ աշակերտն իւր *Հրահանգի* տետրակին մէջ, եւ ասոր ստորէն պիտի նշանա-

կէ թէ՛ բաղդատութեան եզրերն որո՞նք են , եւ ի՞նչ բանի մէջ է տարբերութիւննին կամ նմանութիւննին :

Գ. *Նմանութիւնք*. նոյնպէս եւ զայս նշանակել պարտի աշակերտն իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ եւ ցուցնել թէ նմանութեան եզրերն որո՞նք են :

Դ. *Կրթակք*. որք մտամարգական վարժութիւններ են , զորս աշակերտն իւր հրահանգի տետրին մէջ կ'օրինակէ եւ պատասխաններն , եթէ կան , կը նշանակէ ստորեւն :

Ե. *Ուղղելիք*. ուր թէ տառասխալներ եւ թէ բառից եւ գաղափարաց սխալներ կան , զորս աշակերտն ուղղելով իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ կը վարժի ուղիղ խօսելու եւ ուղիղ գրելու :

Զ. *Առածք*. զորս աշակերտն *Հրահանգի* տետրին մէջ օրինակելէն վերջն , ի ստորեւ կը նշանակէ անոնց բացատրութիւնն իւր կողմանէ :

Է. *Հանելուկք*. զորս աշակերտն միայն պիտի ուսանի ի բերան :

Ը. *Շուսաստութիւնք*. զորս աշակերտն միայն պիտի կարգայ . դժուարընթեռնելի եւ բաղաձայներով լի բառերն , շուտ կարգալու վարժելու համար :

Թ. *Հակակիչք*. զորս աշակերտն պիտի օրինակէ իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ եւ աչ կողմն պիտի նշանակէ հոմանիշն :

Ճ. *Օրինակութիւնք*. զորս իւր *Օրինակութեան* տետրին մէջ պիտի գրէ , ուղղագրութեան եւ շարադրութեան ընտելանալու համար :

ԺԱ. *Քերականական վարժք*. զորս իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ պիտի գրէ եւ ի ստորեւ պիտի աւելցնէ իւր կողմանէ օրինակներ :

ԺԲ. *Ուղղագրութիւն* . յորս պիտի գտնէ պահանջուած բառերն եւ պիտի նշանակէ իւր Հրահանգի տետրին մէջ , ուղղագրութեան վարժելու համար :

ԺԳ. *Լրանալի ասացուածք*. որոց պակաս մասերն պիտի լրացնէ իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ :

ԺԴ. *Շարադրութիւն* . յորս զրուած բառերն պիտի գրէ հրահանգի տետրին մէջ եւ ի ստորեւ 5—6 բառերով փոքր նախադասութիւններ պիտի կազմէ շարադրութեան ընտելանալու համար :

ԺԵ. *Բացատրութիւնք*. զորս պիտի նշանակէ իւր *Հրահանգի* տետրին մէջ , եւ անոր համաձայն պատշաճ բառն պիտի գրէ աչ կողմը :

ԺԶ. Հաստատականք եւ հարցականք. սորա եւս աշակերտն պիտի գրէ իւր Հրահանգի տետրին մեջ եւ ի ստորեւ պիտի նշանակէ ճիշդն:

ԺԷ. Նամակագրութիւնք. պիտի օրինակէ Նամակագրութեան տետրին մեջ անոր վարժելոյ համար:

ԺԸ. Գրավարժութիւն. որուն նման պիտի գրէ իւր տետրի մեջ:

ԺԹ. Գծագրութիւն. ըստ օրինակին պիտի գծէ իւր Գծագրութեան տետրին մեջ: Օրինակն ուսուցիչն կը գծէ նախապէս սեւ տախտակին վրայ:

Ի. Գաղափարաց բացատրութիւն. եւ այլն:

ԻԱ. Առակք. սերտելոյ եւ բացատրելոյ համար:

Ուստի աշակերտն պետք է ունենայ .

1. Ընդօրինակութեան տետր .

2. Հրահանգի տետր .

3. Նամակագրութեան տետր .

4. Գծագրութեան տետր .

5. Գրավարժութեան տետր:

Ասոնցմէ զատ, կան իրազիտական բառեր որք թուանշանով ցուցուած են . եւ մեկ ու երկու աստղանիշերով բառեր, որոց առաջինքն դիւրին բառեր են, որոց համար ուսուցիչն կը խօսի . իսկ երկրորդքն . արդէն իրեն պատահած բառերն են, որ կը յիշեցնեն:

Ուսուցչին ուղղեալ ինչ ինչ հրահանգներ ալ դրինք դասին ընթացքէն անջատ՝ եշին ստորեւն, որոց գործադրութիւնն խիստ օգտակար է աշակերտաց:

Սոյն Գ. Տպագրութեան առթիւ պարտք կը համարիմ խորին շնորհակալիքս յայտնել առ Պատ. Հոգսբարձուս եւ Տեսուչս Ազգ. վարժարանաց, որք հաճեցան քաջալերել զիս գործածելով դասագիրքս իրենց վարժարանաց մեջ, ոյր Ա. եւ Բ. Տպագրութեան 2000 ական օրինակ սպասեցաւ քիչ ժամանակուան մեջ:

Սակայն աշխատութեանս վարձատրութիւնն յայնժամ միայն կրնամ կատարեալ համարիլ, երբ համոզուիմ թէ Ազգիս օգտակար ծառայութիւն մը կարողացած էմ մատուցանել լաւագոյն դրութեամբ կրթելով: Հայ մանկտին, աշակցութեամբ այն յարգելի պաշտօնակցացս, որոց եւս խորին շնորհակալիք պարտիմ, որ հաճեցան կատարել դասագրքիս հրահանգներն, եւ հաճելի ընել աշակերտաց:

Ասէ Յիսուս, Թ՛ո՛յլ տուի մանկելոյդ եւ մի՛ արգելուի զդուսա զալ առ
իս, զի այդպիսեացդ է արեայութիւնն երկնից : (Մատթէոս ԺԹ. 14).

ՏԱՐԵՐՔ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ՀԱՏՈՒԱԾ Ա.

ԴԱՍ Ա.

Ո՛վ ԱՏԵՂԾԵՑ ԶԱՇԽԱՐՀ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻԻՆ

**Ջաղացպան . — Ջաղացքի
 մէջ աշխատող
 Պատասպարել . — Պահպանել
 Հիւսն . — Կարասիք, տուն
 շինող
 Ամենուրեք . — Ամէն տեղ**

**Խաւար . — Մուլթ
 Պարունակած . — Զորս դիէն
 մէջն առած
 Ստեղծել . — Զկայէն շինել
 Յիմարուլթիւն . — Խենդու-
 թիւն**

զնիւ մանուկներս , երբ կ'անօթենաք , կ'երթաք ձեր մօր հաց* խնդրելու , այնպէս չէ : — Այո՛ , մեր մօր կ'երթամք և կ'ըսեմք նմա . մայրիկ , անօթի եմք , հաց տուր : — Ո՞վ շինած է այն հացը , զոր ձեր մայրը կուտայ ձեզ , գիտէք : — Հացագործն* : — Հացագործն ի՞նչ բանով կը շինէ հացն : — Ալիւրով* և ջրով : — Բայց ալիւրը ո՞վ կուտայ :

— Ջաղացպանն* : — Ի՞նչ բանով կը շինէ զայն : — Ցորենով* : — Ցորենը ո՞վ կը բուսցնէ , գիտէք . այս մասն չէք կրնար գիտնալ : — Ջուրն ո՞վ կը պատրաստէ : — Ջուրն կը գտնուի աղբիւրներուն* , ծովերուն* և լիճերուն մէջ . բայց չգիտեմք թէ ո՞վ կը շինէ զայն : — Լաւ ուրեմն , թողէք այս մասն ալ :

2. Երբ անձրեւ* գայ . դուք կը պատրաստուիք երթալ ձեր բնակարանը . ո՞վ շինած է զայն . կրնա՞ք ըսել : Հիւսնեբն* : — Ի՞նչ բանով շինած են : — Ֆարերով և փայտե .

րով : — Բայց այդ քարերն ու փայտերն ո՞վ պատրաստած է . այս ալ չգիտէք : — Գիշերն , երբ խաւարն ծածկած է ամէն բան , մութն կը տեսնէք . իսկ առաւօտուն երբ արթըննաք , ընդհակառակն լոյսն* կը տեսնէք ամենուրեք . ըսէք , խաւարն և լոյսն ո՞վ ստեղծած է : — Կը տեսնեմք որ ամէն բանի ստեղծող մը պէտք կըլլայ . բայց չեմք գիտեր որ այդ ամէն բաներն ալ ո՞վ ստեղծած է : — Ձեզ հարցում մ'ալ պիտի ընեմ և այնուհետեւ պիտի ըսեմ թէ այս ամէն բաներն ստեղծողն ո՞վ է : Դուք երկնից մէջ անհամար աստղեր* կը տեսնէք . երբ . ցերեկն թէ գիշերն . Երուանդ , դու ըսէ : — Գիշերն : — Բայց ինչ . կը մարբն թէ կը փայլին : — Կը փայլին : — Անոնց մէջ ո՞վ իւզ կը լեցնէ որ վառին : — Ոչ ոք . միշտ կը փայլին առանց մարելու . եթէ այնչափ զօրաւոր լոյս մը չունին , պատճառն այն է որ խիստ չափազանց հեռու են : — Այս ամէնքն ո՞վ ստեղծած է . չէք գիտեր :

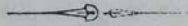
3. Հիմա պիտի հասկնաք . ըսէք ինձ թէ կարելի է որ ջուրը , խաւարն , լոյսն , ցորենը , քարերն , փայտերն , աստղերն և ամէն տեսնուած և չտեսնուած բաներն ինքնիրեննուն ստեղծուած լինին , մինչեւ որ զանոնք մէկն չստեղծէ . ինչպէս կրնաք հաց ունենալ , մինչեւ որ հացագործն չ'ընէ , և կամ կրնաք ձեր տան մէջ բնակիլ մինչեւ որ հիւսնը զայն չ'ընէ . կարելի է ըսել որ տունն , հացն ինքնիրեննուն շինուած են : — Ո՛չ բնաւ , յիմարութիւն է այսպէս հաւատալն :

4. Ուրեմն քանի որ ամենաչնչին բան մը չկրնար ինքնիրեն ստեղծուիլ , կրնայ՞ ըլլալ որ այս գեղեցիկ և ընդարձակ տիեզերքն* ինքնիրեն շինուած ըլլայ : — Անկարելի է այդ : — Արդ ուշադրութեամբ մտիկ ըրէք . Աստուած կը կոչուի այն , որ ստեղծած է տիեզերքն , այսինքն երկինքն և անոր մէջի պարունակածներն , ինչպէս . աստղերն , արեւն* , լուսինն* , հրեշտակներն* , երկիրն* և՞ անոր մէջի պարունակածներն , ինչպէս . հողը , ջուրը , օդը , ծառերն* , ծաղիկներն* ,

ԴԱՍ Բ.

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԻ՛ ԸՆԵՐ

ԿԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սալորենի . — Սալորի ծառ
Առատ . — Շատ

Ծանրաբեռնեալ . — Ծանրա-
յաճ

Չգուշանալ . — Հեռի կենալ
 Բովանդակութիւն . — Ամ
 բողջութիւն
 Առանձին . — Մինակ

Համառօտութիւն . — Կար-
 ճութիւն
 Յափշտակել . — Չեռքէն առ-
 նել , գողնալ

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Վահան և Կարապետ պարտէզ մը կը մտնեն, հոն սալորենի մը կը գտնեն : Կարապետ անոր պտուղներն գողնալ կ'ուզէ . իսկ Վահան կը խրատէ զինքն զգուշանալ ըսելով . « Գողութիւն է ուրիշին ունեցածն յափշտակելն : »

Բ Ո Վ Ա Ն Գ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Վահան և Կարապետ երբ պարտիղի* մը առջեւէն կ'անցնէին , անոր դուռը* բաց գտնելով ներս մտան , հոն սալորենի մը տեսան , որ այնքան առատ պտուղ* տուած էր զի պարտիղպանն* անոր ճիւղերուն* տակ փայտեր դրած էր : Սալորներն հասունցած էին և պարտիղին մէջ մարդ չկար :

Կարապետ ըսաւ Վահանայ . « Ահա սիրուն և գեղեցիկ պտուղներ . մինչեւ որ կշտանանք կրնանք ուտել . եկ , ճիւղ մը կտրենք , առանձին տեղ մը երթանք և ուտենք : » Վահան ըսաւ . « Ո՛չ , այդ բանն չենք կրնար ընել , քանզի ծառն** մերն չէ » : « Ի՞նչ փլաս ունի , ըսաւ Կարապետ , ի՞նչպէս պիտի իմանայ տէրն թէ ճիւղ մը պակսած է այդ ծանրաբեռնեալ ծառէն , և եթէ իմանայ , ի՞նչպէս պիտի գիտնայ թէ մենք կտրած եմք . նաեւ չի տեսներ . պտուղներն ալ այնչափ շատ են որ , եթէ քանի մը հատ առնումք , տիրոջն փլաս տուած չենք ըլլար » : « Ո՛չ , ո՛չ , ըսաւ Վահան , գողութիւն է ուրիշին ունեցածն յափշտակելն . եթէ հիմա այս սալորներն գողնանք , յետոյ աւելի մեծ բաներ կը գողնամք » : Կարապետ քիչ մը խորհելէն յետոյ ըսաւ . « Իրաւունքն ունիս , Վահան , եղնեմք , երթամք այս պարտիղէն » :

Հարցմունք. — Ինչո՞ւ սալորենւոյն ճիւղերուն տակ փայտեր դրուած էին . — Ե՞րբ սալորենին աւելի ծանրացած կ'ըլլայ . — Կարապետ Ի՞նչ կ'ուզէր ընել . — Կարապետ ինչո՞ւ իրաւունք չ'ունէր պտուղ քաղելու . — Վահան Ի՞նչ ըսաւ Կարապետին . — Ինչո՞ւ Կարապետն վահանին իրաւունք տուաւ . — Ինչո՞ւ տէրն չէր կրնար գիտնալ թէ ծառէն ճիւղ մը կտրուած էր : (1)

Ուղղագրութիւն. — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ 7 գիրն :

Գրախաժողովուն

Պ. Բ. Գ. Կ. Ը. Կ. Ը. Թ. Ժ. Ժ. Լ. Լ. Ի. Ծ. Է. Բ. Զ. Ն. Ծ. Բ. Զ.

Պ. Զ. Կ. Ը. Կ. Ը. Թ. Ժ. Ժ. Լ. Լ. Ի. Ծ. Է. Բ. Զ. Ն. Ծ. Բ. Զ.

Առածք. — Զու՛ի գող, ձիու գող . առած մ'է, որ կը նշանակէ թէ՛ այն որ փոքր բաներ կը գողնայ նախ և առաջ, ապա օր մ'ալ մեծ բաներ կը գողնայ :

(1) Պատմէ սոյն դասն միանգամ կարդալով Համառօտութիւնն .

Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սորված լինիս արդէն .

Բառական հարցմունք նախորդ դասէն .

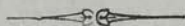
Գրավարժութիւնն գրել հինգ անգամ տետրին մէջ .

Դ Ա Ս Գ.

ՄԵՂԲ ՁԵՄ ԴՈՐԾԵՐ , ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԸ ՊԱՏԺԷ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Թողութիւն — Ներում
 Ներողամիտ . — Ներող
 Բարկացուց . — Նեղացուց
 Պատժեց . — Պատիժ տուաւ
 Դառնապէս . — Յաւազին
 կերպով
 Խռովեցաւ . — Տակնուլրայ
 եղաւ
 Անհնազանդութիւն . — Խօսք
 մտիկ չընելն
 կցել . — Միացնել

Անհաճոյ . — Չհաւնելի
 Գովելի . — Գովելու արժանի
 Յարգեմք . — Մեծարեմք
 Խնամած . — Խնամք տարած
 Ապերախտութիւն . — Աղէ-
 կութիւն չճանչնալն
 կը պաշտպանէ . — կը հոգայ
 երախտագիտութիւն . — Ա-
 ղէկութիւն ճանչնալն
 Մնուցած . — կերակուրով
 մեծցուցած

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Երբ Գեղանոյշ կ'աղօթէ եկեղեցւոյն մէջ, սւսուցիչն, որ քովն կը գտնուէր, հասկցաւ նորա խօսքերէն թէ յանցանք մի գործած է, յետոյ իրեն խոստովանել տուաւ յանցանքը, հասկցաւ թէ անմեղ էր նա՝ գովեց զինքն և սովորեցուց թէ մեղքը բարի բան մը չէ: Աստուած կը պատժէ մեղաւորն:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Գեղանոյշ, կիւրակէ օր եկեղեցւոյ՝ մէջ երբ կ'աղօթէիր, մօտեցայ քեզ. բայց դու զիս չտեսար, զի ձեռքերդ իրարու կցելով աչքերդ վեր տնկած կ'ըսէիր. « Աստուած, ներէ՛ մեղաւորիս՝ յանցանացն՝ » . Ընչ ըսել է մեղաւոր, գիտե՛ս. — Այո՛, այն որ մեղք կը գործէ, մեղաւոր մ'է: — Ուրեմն դու ալ մեղաւոր մ'ես, որպէս զինքդ կը կոչէիր և թողութիւն կը խնդրէիր յանցանացդ՝: — Ներողամիտ եղիք, կ'աղաչեմ, կը խոստովանիմ, մեղաւոր մ'եմ. եղբայրս բարկացուց զիս, գրքերս յափշտակեց, զիս անօթի թողուց, ես ալ բողոքեցի մօրս, որ զնա պատժեց, Յովսէփի գնաց իւր սենեակն՝ և դառնապէս լացաւ: Իսկ իմ խիղճս խռովեցաւ, ցաւեցայ որ չըլլայ թէ յանցանք գործած լինիմ, գացի ներողութիւն խնդրեցի իւրմէ. իսկ նա ներեց ինձ. ուստի ես ալ Աստուծմէ՝ խնդրեցի զայն:

2. Ի՞նչ բարեսիրտ ես, Գեղանոյշ, դու անմեղ՝ աղջիկ մ'ես. իսկ Յովսէփի չար՝ բայց ինչո՞ւ համար այդչափ կ'զգուշանաս՝ մէղքէն. գէշ բան մ'է այն: — Այո՛, մեղքը չարիք՝ կամ անհնազանդութիւն մ'է, որ զմեզ Աստուծոյ անհաճոյ կ'ընէ. ուստի նա կը պատժէ զմեզ: — Օրինակաւ մը հասկցուր թէ ո՞ր պարագայի մէջ մարդ մեղաւոր կ'ըլլայ: — Աստուած ըսած է որ հայրս ու մայրս սիրեմ և անոր խօսքն մտիկ ընեմ, եթէ չընեմ, անհնազանդութիւն ըրած կ'ըլլամ Աստուծոյ. ուստի և մեղք գործած կ'ըլլամ: — Արդ եթէ գիտէիր որ մեղքը գովելի բան մը չէ, պէտք էր որ զայն

Դ Ա Ս Դ .

Տ Ա Ս Ն Ա Բ Ա Ն Ե Ա Յ Պ Ա Տ Ո Ւ Ի Ի Ր Ա Ն Ք

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կ ու ո զ Ք . — ֆ ա ռ է , փ ա յ տ է
չ ի ն ու ա ծ պ ա տ կ եր
Ս պ ա ն ն ու թ իւ ն . — Ս պ ա ն ն ե ի ն ,
չ ա ռ ի Ք
Պ ա տ շ ա ճ . — Վ յ ա յ ե լ ու չ

Երդնուլ . — Երդ ում ընել
Ա տ ե լ ի . — Չ ս իր ու ե լ ու
Մ ե ղ ա ն չ ե լ . — Մ ե ղ Ք գ որ ծ ե լ
Կ ը Ք շ ի մ Ք . — Կ ը պ տ տ ի մ Ք
Գ ա ղ տ ն ա բ ա ռ . — Գ ա ղ տ ու կ

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Յովհաննէս իւր ընկերաց հետ կը խաղայ , իւր ընկերէն մին իւր գնտակն կը յափշտակէ , ուսուցիչն կը հասկցունէ թէ նա մեղք մը գործած է թէ ոչ , մեղքերուն թիւն կ'ըսէ և տեսակներն կը համրէ , կզգուշացնէ աշակերտներն այդ մեղքերէն :

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Չքօսանաց ժամանակ էր , երբ ընկերներէս մին խաղի միջոցին Յովհաննէսին գնափկն գաղտնաբար առաւ և ուղեց

պահել իւր գրպանն* : Այդ ընկերս կը կոչուէր վահան :
վազեցի իւր քով և հարցուցի թէ որո՞ւնն էր այն գնտիկն որ
ածապարանօք իւր գրպանն կը դնէր : վահան չուզեց պա-
տասխանել . ես ալ բարկանալով բռնութեամբ իւր ձեռքէն
առի գնտիկն : Այս միջոցին ուսուցիչն վրայ հասաւ և ամէն
բան իմանալէն վերջ ըսաւ վահանին . « Դու Աստուծոյ մի
պատուիրանաց դէմ գործած ես » : Յովհաննէս պարկեշտու-
թեամբ մը հարցուց ուսուցչին ըսելով թէ՛ Աստուած ինչ
պատուիրանք տուած է : Եւ ուսուցիչն պատասխանեց . « Աս-
տուած Մովսէս* մարգարէին* ձեռօք Սինա* լեռան վրայ
երկու քարէ տախտակներով տասն պատուիրանք տուաւ , որք
են . 1. Միայն դու զիս քու Աստուածդ ճանչցիր . 2. Կուռք մի
պաշտեր . 3. Աստուծոյ անունն պարապ տեղն բերանդ մի առ-
ներ . 4. Շաբաթ օրը քու գործերուդ մի աշխատիր⁽¹⁾ , միայն
բարի և սուրբ գործեր ըրէ . 5. Քու հայրդ ու մայրդ պա-
տուէ . 6. Սպաննութիւն մի ըներ . 7. Գողութիւն մի ըներ .
8. Գէշ ու ամօթ բաներ մի խօսիր և մի գործեր . 9. Սուտ
մի խօսիր . 10. Ուրիշին ունեցածին աչք մի տնկեր : Ըսէք
հիմա թէ վահան այս պատուիրանքներէն որո՞ւն դէմ մե-
ղանչեր է . — « Գողութիւն մի ըներ . » ին դէմ :

2. Կը յիշէք թէ դուք այս պատուիրանքներուն դէմ շատ
անգամ մեղանչած* էք . — Այո՛ , շատին դէմ մեղանչած եմք ,
ինչպէս , շատ անգամ վշտացուցած եմք մեր հայրն ու մայրն ,
և անոնց չեմք հնազանդած և պատշաճ պատիւն չեմք տուած :
Պէտք չեղած ժամանակ Աստուծոյ անունն պարապ տեղ բե-
րաննիս առած եմք , շատ անգամ սուտ երդումներ ըրած
եմք , հայհոյութիւն ըրած եմք , որ կը խոստովանինք թէ
պարկեշտ և աստուածասէր տղու մը չեն վայլեր : Ասոնցմէ
դուրս կիրակէ օրերն զինքն պաշտելու համար եկեղեցի չեմք
երթար , աղօթք չեմք ըներ , բարոյական գիրք մը կարդալու

(1) Հիմա կիրակէի դարձած է .

կամ մեր մօր խրատներն մտիկ ընելու հոգ չեմք տանիր ,
փողոցներն կը շրջիմք և մեր ժամանակն պարապը կանցնեմք ,
ուրիշին ունեցածին աչք անկելով , կուզեմք անոր տէր ըլ-
լալ , գազտուկ ուրիշին ունեցած բանն կառնեմք . սուտ կը
խօսիմք զմեզ անմեզ ցուցնելու համար :

Ահա շիտակ շիտակ ըսիք ձեր մեղքերն . հիմա կը ներեմ
ձեզ . բայց կ'ըսեմ նաեւ թէ պարկեշտ և ազնիւ աշակերտ
մը բնաւ այդպիսի մեղքերու մէջ չգտնուիր . խրատ կուտամ
ձեզ որ յետ այսորիկ այդպիսի մեղքեր չգործէք :

Հարցմունք . Վահան ո՞րկէ գողցաւ գնտիկն . — Ո՞վ ձեռ-
քէն առաւ . — Ուտուցիչն ի՞նչ ըսաւ . — Տասն պատուիրանք-
ներն որո՞նք են :

Ողորդարտութիւն . — Գտնել քսան բառ որ է ունենայ իւր
մէջն :

Գրավարժուրիւն

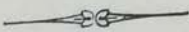
ա . Բ . Գ . Կ . Է . Ը . Թ . Ժ . Ի . Լ . Խ . Ծ . Կ . Ծ . Կ . Ն . Ս . Տ . Թ . Կ

Գ . Զ . Ը . Կ . Է . Ը . Թ . Վ . Վ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ . Կ

Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սովորած լինիս :
Բառական հարցմունք նախորդ դասէն :
Պատմէ սոյն դասն վերստին կարդալով Համառօտութիւնն :
Պատմէ նախորդ դասն :
Գրավարժութիւնն հինգ անգամ գրել տետրին մէջ :

Դ Ա Ս Ե.

Պ Ա Տ Ո Ի Ի Ր Ա Ն Ք Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Անկողին . — Պառկելու տեղ
 Մեղմիւ . — Կամաց մը
 Տափատ . — Անդրավարտիք
 Անխնամ . — Խնամ չտա-
 րուած
 Խողանակ . — Ֆրչա
 Պայուսակ . — Զանթա

Շքուիւ . — Զարդարուիւ
 Դաստակ . — Պիւէկ
 Այգորել . — Բարիլոյս ըսել
 Անդադար . — Միշտ
 Ամփոփէ . Ժողովէ
 Համեղ . — Համով
 Եղունգն . — Թրնախ

1. Երբ առաւօտուն ելնես անկողնէդ* ,
 Զգեստուցդ ծածկոց** մէկդի առ մեղմիւ ,
 Ծալլած տափատդ** , բաճկոնակդ** , մեկնոց** ,
 Զլլայ որ աստ անդ նետես անխնամ** :

Ապա խողանակդ** փնտռել գնա՛
 Թոթափել** փոշին* գլխարկիդ կարմիր .
 Եւ մաքրելէ վերջ լաթերուդ հետ զայն ,
 Փութացիր հագուիւ , զարդարուիւ , շքուիւ :

2. Բայց մի մոռանար մատանցդ եւ ոտից
 Ծայրերէն կտրել եղունգն** սրածայր** ,
 Լուալ պաղ ջրով երեսդ ու դէմքդ ,
 Լուալ դաստակդ** սանտրել գլխուդ մազ :

Առաւօտուն միշտ աղօթից ժամուդ
 Աչքդ ու միտքդ Աստուծոյ դարձնուր ,

Եւ անկէ քեզի օգնութիւն , շնորհ
Եւ իմաստութիւն խնդրէ անդադար :

3. Երբ այս ամենն ընես , կատարես ,
Գնա՛ ողջունել*՝ մայրիկդ ու հայրիկ ,
Կամ եթէ ունիս քուրիկ ու եղբայր ,
Զանոնք ալ սիրով այգորել գնա՛ :

Հիմա նախաճաշ ընելու է ժամ .
Շուտ ա՛ռ աթոռակդ* , նստէ հանդարտիկ ,
Մայրիկդ քեզ տայ միրգ ախորժահամ** ,
Հաց , պանիր , ընկոյզ* կամ թէ կաթ* , հաւկիթ* :

Եւ երբ աւարտի նախաճաշդ համեզ ,
Ա՛ռ պայուսակդ եւ կամ թէ ծրար ,
Ամփոփէ գրքերդ , թուղթ , գրիչ , մելան ,
Եւ դէպի դպրոց խնդալով գնա՛ :

Հարցմունք . — Ծածկոցն որո՞ւ վրայ կը դրուի . — Խո-
զանակով ի՞նչ կ'ընեն . — Առաւօտուն ելնելուն պէս ի՞նչ ը-
նելու է :

Ողորդարտութիւն . — Գտնել քսան բառ որ և գիրն ունենայ
իւր մէջ :

Գրախարժուքիւն

ա . ր . գ . ս . օ . շ . փ . Թ . Ժ . Ե . Լ . Խ . Զ . Կ . Ը . Կ . Ն . Դ . Պ . Գ

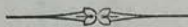
ե . շ . ո . փ . Կ . Ը . ո . ո . փ . ր . ր . ց . ւ . փ . ֆ . և . օ . ց

Գ Ա Ս Ձ.

Ս Ո Ղ Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Օձ. — Սողացող կենդանի մը
 խողովակ . — Պոռու
 Զերմոց . — Սոպա
 Թունաւոր . — Թոյն ունեցող
 Խայթուած . — Խածուածք

Համարձակ . — Ազատ
 Միամիտ . — Դիւրաւ հաւ-
 տացող
 Դաշտ . — Բաց ու հարթ տեղ
 Անթոյն . — Թոյն չունեցող

1. — Սողուններուն* տեսակէն են օձերն, որ երկու, տեսակի կը բաժնուին. Թունաւոր* եւ անթոյն. այս երկուքին մէջ վնասակարներն և անվնասներն ալ կան. Թունաւոր օձերն վնասակար են իրենց թոյնով. իսկ անթոյններն իրենց ուժով: Անթոյն օձերն են հասարակ օձն, և վիշապն** . Թունաւորներն են, իծը, քոժոժառորն** , քարքն** : Հասարակ օձն անմեղ սողուն մ'է, օգուտ ունի երկրագործներ.

բուն, վասնզի շատ մը փնասակար կենդանիներ կ'սպաննէ, ինչպէս մուկը*, խլուրդը**, եւ : Հասարակ օձերուն մէջ այնքան փոքրիկ կրնան ըլլալ որ մինչեւ անգամ հարկ կըլլայ դիտակով** տեսնել . իսկ մեծերն՝ մարդեր, գառնուկներ, ոչխարներ, կովեր առանց ծամելու կը կըլլեն, և յետոյ կը թմրին** շաբաթ մը, և երբեմն քանի մը ամիս որ մարսեն : Ինչպէս է վիշապն . իսկ իծն* հասարակ օձէն փոքր է . ունի տափակ գլուխ, սեւ փոր և երկու ակուայ*, որոց մէջ է թոյնն : Տաք երկիրներ կը բնակի, աւազի մէջ կը գտնուի, մարդէն կը փախչի . իսկ երբ գրգռեն, վրան կը յարձակի, կը խայթէ և անտառ մը կամ մացառի մը մէջ կը քաշուի :

2. Բոժոժաւոր օձն Ամերիկա կը գտնուի . պոչին ծայրն շատ մը օղակներ կան որ տարուէ տարի կաւելնան . այս օղակներն իրարու զարնելով ձայն մը կը հանէ, որմէ կիմացուի իր գալն : Յուրա և անձրեւոտ օրեր իր բոժոժներն ձայն չեն հաներ : Քիչ մ'ալ խօսինք թէ ինչպէս կը գրուի օձն : Եթէ գրելու ըլլաք *g* ով կը գրէք թէ *à* ով . — *g* ով կը գրեմք : — Ո՛չ . մտիկ ըրէք . ամենքնիդ ալ սեւ տախտակին վրայ նայեցէք . երկու գիր գրեցի . ըսէք . ինչ կը կոչուին անոնք . — կը տեսնեմք *o* և *à* գրերն : Այո՛ . *oà*, այդ կերպով կը գրուի ահաւասիկ . կը տեսնէք . *à* գիրն քիչ մը օձինմանութիւն ունի, այսինքն ծուռ ու մուռ է անոր նման :

Հիմա օձին ինչպէս ըլլալն ցուցնող բառ մը գտնեմք . ինչպիսի օձ ըսենք . խորագէտ ըսենք թէ միամիտ . ո՞րը կը վայելէ . — Չենք գիտեր . — Օձն ինչպէս կը վարուի երբ վազելու ըլլայ, ձայն կը հանէ թէ ոչ . — Չայն չը հաներ . — Ճամբուն վրայ համարձակ կը սողայ թէ ծածուկ կերպով խոտերու և ուրիշ բաներու տակ . — Ընդհանրապէս ծածուկ կերպով . — Ազաւնոյ պէս բնութիւն ունի . — Ո՛չ բնաւ . — Ասոնց երկուքին մէջտեղ ինչ տարբերութիւն կայ . — Շատ մեծ տարբերութիւն** կայ . — Ի՞նչպէս . — Ազաւնին** բարի և միամիտ** է . իսկ օձը**, չեմ գիտեր, ինչ-

պէս ըսեմ, անոր բողբոջին հակառակն է . դողի՞ մը պէս է ,
կը պահուի խոտերուն՝ տակ , և կուզէ մեզ փնասել . — Հաս-
կըցայ . ըսել կ'ուզես թէ՞ շատ խորագետ է : — Այո՛ , ճիշդ
այնպէս է :

Հարցմունք . — Քանի տեսակ օձեր կան . — Օձը փնասա-
կար է թէ օգտակար՝ . — Օձը ո՞ր տեղուանք կը պըպըտի .
— Միամիտ է թէ խորագետ . — Աղանի՞ն :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ
տ գ ի ը ն :

Գրախարժութիւն

Ավ . առ . ագ . աղ . գի . ֆի . թի . մա . դա . նա . սա .
մը . շք . եղ . եզ .

Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սորված լինի՞ս .

Բառական հարցմունք նախորդ դասէն .

Պատմէ նախորդ դասը .

Գրավարժութիւնն գրէ հինգ անգամ բու տետրիդ մէջ .

Պ Ա Ս Ե .

Մ Ի Ա Մ Ի Տ Կ Ի Ն Ն

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Անդգամ . — Չար
 Խաբերայ . — Խաբող
 Ուտեստ . — Ուտելիք
 Հեծաւ . — Չի նստաւ
 Հալածեւ . — Ետեւէն իյնալ

Աճապարանօք . — Շուտով
 Սպրդեցաւ . — Կամաց մը
 մտաւ
 Անծանօթ . — Չճանչցուած

1. — Միամիտ* կնոջ մը տասն և վեց տարեկան որդին մեռնելով, մայրն ցաւոց և սուգի մէջ թողած էր: Անդգամ** մարդ մը տեղեկանալով մօրն միամտութիւնն, և որդւոյն վրայ ունեցած ցաւն, կերթայ անոր դուռն կը զարնէ: Կինն թճապարանօք* դուռն բանալէն վերջն, երբ անծանօթ** մարդ մը կը տեսնէ, կը հարցնէ թէ ո՞վ է ինք: Խաբերայն առանց չուարելու կը պատասխանէ. «Անդի աշխարհէն կու գամ, ձեր Ռուբէն որդւոյն դրացի եմ. Ռուբէն խիստ տառապեալ վիճակ մը ունի, և ոչ մէկ դրամ կայ վրան, ինչ կըսեմ, հագուստ ալ չունի կանոնաւոր, բոլորն ալ պատրուտած** է. ցուրտէն, հովէն կը դողայ, անօթի և ծարաւ է. երբ տեսաւ թէ ես այս աշխարհս կը պատրաստուիմ գալ, աղաչեց ինձ որ իրեն մօրն հանդիպիմ** , և իրեն վիճակն յայտնելով, օգնութիւն խնդրեմ: Այս բանն ինձ համար ծանր չէր. ուստի խոստացայ կատարել խնդիրքն:

2. — Մայրն խաբերային** այս խօսքերն լսելով, դառնտայէ** սկսաւ լալ, և խիստ շնորհակալ եղաւ անոր որ իւր

որդւոյն վիճակն իմացուց . յետոյ ելաւ շատ մը զգեստներ , կտաւ , ոսկի և հաց տալով , աղաչեց որ իւր մեռած որդւոյն տանի : Խաբեբայն զանոնք առնելով մեկնեցաւ :

Երեկոյին երբ ամուսինն եկաւ , ցերեկուան ընդունած լուրն* , և իրեն իւր որդւոյն զրկած ուտեստն** և հազներլիքն ու դրամն՝ յայտնեց անոր : Ամուսինն զայս լսելով , խիստ կատղեցաւ և բարկացաւ իւր կնոջ դէմ որ այսպէս խաբեբայութեանց կը հաւատայր . ուստի տեղեկանալէ վերջն թէ գողն սր կողմէն գացած էր , ձիուն վրայ հեծաւ և դէպի անոր ետեւէն վազեց :

3. — Գողն գիտնալով որ ամուսինն զինքն պիտի հալածէր . անմիջապէս ջաղացքի մը մէջ սպրդեցաւ** և ծրարն ծածուկ տեղ մը դնելով , գործաւորներէն միոյն լաթերն հազաւ և ջաղացքին** դրան առջեւ կեցաւ : Կնոջ ամուսինն անկէ անցած միջոցին զայն տեսնելով , հարցուց անոր թէ՛ արդեօք ձեռքն ծրարով** մարդ մը անցած էր անկէց : Գողն պատասխանեց . « Այո՛ , անկէ անցած էր այդպէս մարդ մը » . և սխալ ու հեռու տեղեր տանող ճամբայ մը ցուցուց : Մարդն աղաչեց խաբեբային* որ քիչ մը ձիուն պահպանութիւն ընէ , ու ինք անցաւ գնաց հետիտան :

4. — Խաբեբայն անոր հեռանալէն յետոյ լաթերն փոխեց , ծրարն առաւ և ձին հեծնելով փախաւ :

Խեղճ ամուսինն երկար ատեն պտտելէ վերջն՝ վերադարձաւ ջաղացքն , և երբ ձին հոն չգտաւ , ալ հասկցաւ թէ գողն նոյն ինքն էր : Ուստի ուղղակի տուն դարձաւ :

Երբ կինն հարցուց ամուսնոյն թէ արդեօք գողն* գտաւ թէ ոչ . պատասխանեց այսպէս . « Որովհետեւ Ռուբէն լուր զրկեր էր այն մարդուն ձեռք թէ՛ ձիու մը ալ պէտք ունէր . ուստի ինքն ալ ձին զրկած էր , որպէսզի հանգիստ , ուրախ և զուարթ** ապրի » :

Հարցմունք . — Միամիտ կինն ո՞վ կորսնցուցած էր . — Խաբեբայն ի՞նչ ըսաւ . — Ո՞ր աստիճանի միամիտ էր . — Ի՞նչ

տուաւ խարերային . — Ամուսինն ի՞նչ ըսաւ . — Գողն ի՞նչ պէս ամուսնոյն ձիոյն ալ ձեռք զարկաւ . — Ամուսինն ի՞նչ պատասխան տուաւ կնոջ :

Ողորագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ ա ունենայ իրեն մէջ :

Շուտաստոյթիւն . — Բուռն ի փանդիւն բերոր բամբիջն վարդակաթ կըտէր մատամբ :

Բացատրելի խոսեր . — Քար , շուն , կատու , այծ , նաւակ , այգի , ծոյլ : (1)

Գրախարժութիւն

Ք. Ք. Վ. Յ. Է. Է. Վ. օ. Ֆ. ով. սի. սյ. սր. սր.
Է. Է. Վ. Վ. ու. սյ. հ. հ. սյ. օ. Է. Է.

(1) Աշակերտն իր բացատրութեան տետրին մէջ կպիտի գրէ , ասոնց սահմանն տալով .

Բառական հարցմունք նախորդ դասէն .

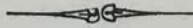
Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սորված լինին :

Դ Ա Ս Ը .

ԿԱՐԴԱՑԱԾՆ ՀԱՍԿԵԱԼ ԵՒ ԲԱՑԱՏՐԵԼ

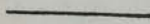
Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հովիւ , — Ոչխար արածող
 Հարթ , — Շիտակ
 Հօտ , — Ոչխարի խումբ

Պահ , — Ատեն
 Դալար , — Կանաչ
 Ագարակ , — Զիֆթլիկ

1. — Օր մը դաշտը պտտելու ժամանակս, երկու հովիւներ տեսայ որ իրենց հօտն կարածէին : Ինչ որ ըսի հասկցա՞ք . — Ո՛չ . — Լաւ ուշադրութիւն ըրէ՛ք . ես ո՞ւր գացի պտտելու . — Չենք գիտեր . — Դաշտին** մէջ ո՞վ կար . — Չենք գիտեր . — Մտիկ ըրէ՛ք . ես դաշտը գացի պտտելու . դաշտին մէջ երկու հովիւներ տեսայ որ իրենց հօտը կարածէին : Հովիւները ինչ կընէին . — Կը քնանային . — Ո՛չ . — Կը նստէին . — Ոչ . — Կը պտտէին . — Ոչ . Կը տեսնեմ որ աղէկ չէ՞ք հասկցեր ըսածս . հիմա միայն երուանդին պիտի հարցնեմ, եթէ նա չգիտնայ՝ Յակոբին պիտի հարցընեմ : Եթէ ըսեմ . դաշտը պտտելու գացի . ինչ կիմանաս . — Կիմանամ թէ դաշտին մէջ կը գտնուիս . — Շատ աղէկ . երուանդ կերուայ թէ պիտի կարենայ պատասխանել :

2. — Երբ ըսեմ . դաշտին մէջ երկու հովիւ տեսայ . ինչ կիմանաս . — Կիմանամ թէ պտտած դաշտիդ մէջ երկու հովիւ ալ կը գտնուէին . — Երբ ըսեմ . այդ հովիւներն իրենց հօտը* կարածէին . ինչ կիմանաս . — Կիմանամ թէ վարդին հօտը* հովիւներն կերած էին . — Այս չեղաւ . նախ որ հօտը չուտուիր . երկրորդ . հօտ . կը նշանակէ ոչխարի խումբ : աքածել . կը նշանակէ ոչխարներն պտտցնել՝ զանոնք կերակրելու համար . հիմա կարծեմ կրնաս բացատրել ինձ : --Այո՛, կիմանամ թէ դաշտին մէջ քենէ և հովիւներէն զատ կային շատ մը ոչխարներ , զորս հովիւներն կարածէին :

3. — Դաշտին մէջ մինչեւ գիշեր մնացինք , և տեսանք որ հովիւներն տակաւին կը պահպանէին** իրենց հօտը . ինչ հասկցար այս խօսքով : — Հասկցայ թէ Արեւն մտնելէն ետքն ալ երկար ատեն դաշտին մէջ մնացեր էք , և հովիւներուն հսկելն** տեսեր էք . — Շատ լաւ . հիմա ըսէ՛ թէ հովիւներն երբ կը պահպանէին իրենց հօտն : — Գիշերն և ցերեկն . — Ո՛ւր կը պահպանէին . — Դաշտին մէջ . — Եթէ հովիւներն գիշեր և ցերեկ կը պահպանէին** իրենց հօտն , երբ կը քնանային . — Չգիտեմ . — Լաւ ուշադրութիւն ըրէ՛ք .

հովիւներն քանի էին . — Երկու . — Հիմա չե՞ս կրնար ըսել թէ ի՞նչպէս կը քնանային հովիւներն . — Այո՛ . հիմա կրնամ ըսել . մէկն կը քնանայ ցերեկն կամ գիշերն , միւսն արթուն կը մնայ , յետոյ քնացողն կարթնայ և արթուն մնացողն կը քնանայ . — Բայց ի՞նչ հարկ կայ գիշերն պահպանութիւն ընելու . — Որպէսզի . . . — Մտիկ ըրէք . որպէսզի եթէ գայլ , գող կամ ուրիշ ո՛րեւ իցէ գազան գալու ըլլայ , հովիւք իրենց շուներովք* պաշտպանեն հօտերնին :

Հարցմունք . — Վարժապետն ո՞ւր գացած էր . — Որո՞նք կային դաշտին մէջ . — Ի՞նչ կարգաւ կը քնանային . — Ինչո՞ւ գիշերն կը հսկէին :

Բացատրելի խտեր . — Հայելի , ապակի , թուղթ , կաշի , կողով , խաղող , մուրճ , դաշտ :

Ողորդարտութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իւր մէջ ունենայ ժ գիրն :

Շնորհաւորութիւն . — Կային ջիրդ գէտակն եղեալ գէտք ի գիտակ տեղիս դաշտին .

Գրավարժութիւն

Է . ա . ան . ի . օ . սոյ . սու . սփ . ել . ի՛ . եր .

է . օ . ի . ս . սփ . է . ու . եր . է . է .

Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սորված լինիս արդէն :

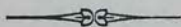
Բառական հարցմունք նախորդ դասէն :

Գրավարժութիւնն գրել հինգ անգամ տետրին մէջ :

Դ Ա Ս Թ .

Մ Ա Ն Կ Ի Կ Ն Ե Ի Թ Ռ Չ Ն Ի Կ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Վանդակ . — Թռչուն պա-
հելու տեղ

Քաղեղ . — Ժողովեղ

Ցողալի . — Ցողով լեցուն

Կոյս . — Կողմ

Ջանաղան . — Տեսակ տեսակ

Կապանք . — Կապ , շղթայ

Անմար . — Ուղիղ

Վարմ . — Որոգայթ

Աժխոյժ . — Վառվռուն

Մ Ա Ն Կ Ի Կ

Արի , եկ ինձ , սիրուն թռչնիկ ,
Նայէ՛ վանդակս դեղեցիկ ,
Քեզի համար նոր քաղեցի
Պտուղ , ծաղիկ , դեռ ցողալի :

ԹՈՉՆԻԿ

Աշխոյժ** մանկիկ , բազդէս դո՛հ եմ՛ ,
Ազատութիւնս կը սիրեմ .
Ինձի համար իմ խեղճ բունիկ**
Լաւ քան զվանդակդ է գեղեցիկ :

ՄԱՆԿԻԿ

Սիրո՛ւն թռչնիկ* , զուարթ գարնան**
Շուտ կը հասնի ախուր վախճան* ,
Ի՞նչ պիտի ընես դու երբ հովեր
Մերկացնեն* ամէն ծառեր :

ԹՈՉՆԻԿ

Թռչիմ , երթամ ի հարաւ կոյս** ,
Ուր գեղեցիկ օդք են և բոյս .
Ապա դարձեալ կուգամ գարնան
Երգել քեզի երգ զանազան** :

ՄԱՆԿԻԿ

Անտէր թռչնիկ , քեզ ո՞վ , ասա՛ ,
Շիտակ ճանբայ ցոյց պիտի տայ .
Ծովէն անդին ի՞նչպէս կ'անցնիս .
Կեցի՛ր իմ քովս , հանգիստ կ'ապրիս :

ԹՈՉՆԻԿ

Ո՛ր եւ իցէ վտանգ , վորձանք
Լաւ է ինձի քան քու կապանք** .
Իսկ անմոլար** ինձի ճանբայ**
Վերէն Աստուած ինձ ցոյց կուտայ :

ՄԱՆԿԻԿ

Անդու՛թ թռչնիկ , ինձի գլթա՛ ,
Զիս միայնակ թողուս , ասա՛ ,

Որո՞ն հետ ես ժրպտիմ՝ երգեմ՝
Չեմ հաճիր որ թողուս սյոսեմ** :

ԹՈՉՆԻԿ

Դու ես անգութն , դիս կը նեղես ,
Իմ թաթիկներս բռնես ճմլես* .
Ես չեմ ուզեր լսել քու երգ ,
Ոչ կուզեմ որ լսես իմ երգ :

ՄԱՆԿԻԿ

Մի , մի թռչնիկ , մի , ձիւն , ձմեռ
կուգան ծածկել քո դաշտ* ու լեռ* .
Եւ դաշտին մէջ , ո՛ , անգութներ
Ըղքեղ վարմով** կուզեն բռնել :

ԹՈՉՆԻԿ

Խրատեմ ես քեզ , զգուշացիր
Մարդոց վարմէն , անկից փախիր .
Ես կը գտնեմ վայր հանգստեան .
Միշտ Աստուած է ինձ ապաստան** :

Հարցմունք . — Մանկան հետ ո՞վ կը խօսէր . — Մանկիկն
ի՞նչ քաղած էր . — Թռչունը ի՞նչ պատասխանեց . — Թռչու-
նը ո՞ւր կերթար . — Ի՞նչ խրատ կուտար թռչունը :

Բացատրելի շտաբ . — Համբիշ , հնոց , գետնախնձոր ,
թիակ , կեռ , ունելի , առնէտ :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունե-
նայ ժ գիրն :

Շոտաստութիւն . — Ի լիւրիւր յալիսն ի լիւղ լեալ լուղա-
կաց նախանձաւոր :

Լրանալիք . — Գիրքս բացի , որպէսզի : — Խնձոր մը
առի կեղեւեցի , որպէսզի : — Հայրս գեղեցիկ գիրք մը
տուաւ , որպէսզի :

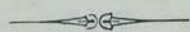
Առածք . — Դուռու գոյ պահէ , դրացիդ գող մի բռնեք .
— Երկու խենդին մէկ խելօք դրեք են :

Գրախարժութիւն (1)

Լեռ . բեռ . սագ . բագ . սեգ . շեկ . գոյ . հոյ . ծիծ .
ցից . բիծ . նար . հար . բար . դար .

Դ Ա Ս Ժ .
Մ Բ Զ Ի Ի Ն Ն

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Բ Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Մըջիւն . — Խառնճա	Պատահիլ . — Հանդիպիլ
Հերկել . — Հողը փորել	Ախոռ . — Կենդանեաց բնա- կարան
Եղջիւր . — Պույնուզ	Իւրացնել . — Իր վրայ առնել
Յափշտակել . Գողնալ	Դառնալ . — Ետ երթալ
Եզ . — Արու կով	

Մըջիւն* մը դաշտին մէջ պտտած ժամանակ եզ մը կը տեսնէ , որ հերկելէն դադրած՝ կ'ըսկսեր կամաց կամաց իւր ախոռն դառնալ : Մըջիւնն անոր եղջիւրներուն վրայ կը նստի : Եղն ճամբան կը շարունակէ , և կը պատահի մըջիւնին քրոջ : Սա կը հարցնէ մըջիւնին . «Ո՞րկէ կուգաս , մըջիւն

(1) Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սորված լինիս արդէն .
Բառական հարցմունք նախորդ դասէն .
Գրապարժութիւնն գրել հինգ անգամ տետրիդ մէջ .
Հրահանգներն ընել Հրահանգն տետրիդ մէջ :

քուրիկ , և ի՛նչ գործ ունիս այդչափ բարձր տեղն » : « Չէս գիտեր ուրկէց գալս , կը պատասխանէ , մինչեւ երեկոյ գաշտն էի . աշխատութեանէ կը վերադառնամ » :

Մինչդեռ աշխատողն եզն էր ոչ թէ մըջիւնն :

Ասոր նման կան մարդիկ որ ուրիշին աշխատութիւնն կամ պատիւն կը յափշտակեն , կ'իւրացնեն այնտեսակ գործոյ մը մէջ , ուր երբէք մասնակցութիւն անդամ չ'ունենալէ զատ բոլորովին ալ անօգուտ եղած են :

Հարցմունք . — Մըջիւնն ո՞ւր էր . — Եզն ո՞րու հանդիպեցաւ . — Քոյրն ի՛նչ ըսաւ :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ սր շ ունենայ իւր մէջ :

Ուղղելիք . — ֆաղամար , պնափ , վարսափ , ցօրէն , Կարի , յայն , ջի , Բապար , երդալ , յաճախ , ստեպիին :

Գրալիարժուքիւն

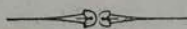
Շաղ . կաղ . ձող . տղ . սեր . ջեր . կեր . քեր . տեր . ներ .

չաս . հաս . զաս . շաք . քեր . փեր . կեր . ծեր .

Գ Ա Ս Ժ Ա,
Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ն Ա Ր Դ Ա Ր Է

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Արդար . — Մեղք չունեցող
Համբուրիլ . — Պագնել
Յանդիմանել . — Յանցանքը
Երեսին զարնել

Ուշագիր . — Միտ դնող
Անհնազանդ . — Խօսք մտիկ
չընող
Ծոյլ . — Չաշխատող

վարձատրել . — վարձք տալ	Ստել . — Սուա խօսիլ
Շատակերուծիւն . — Շատ	Ուսումնական . — Ուսմունք
ուտելն	ունեցող

Բարի տղայքս , երբ դուք խելօք կենաք , և ձեր մօր խօսքը մտիկ ընէք . նա ի՞նչ կ'ընէ ձեզ . — նա կը գրկէ զմեզ , իւր ծնգաց վրայ կ'առնու , կը սիրէ , կը համբուրէ զմեզ : — Իսկ երբ խելօք չ'կենաք և անոր խրատները մտիկ կ'ընէք . ի՞նչ կ'ընէ : — Այն ատեն զմեզ կը յանդիմանէ , կը պատժէ : — Ուրեմն արդար է ձեր մայրն . որովհետեւ կը վարձատրէ՝ երբ դուք բարի էք , կը պատժէ՝ երբ դուք չար էք . այդպէս չէ : — Այո՛ , նա կը պատժէ չարն , և կը վարձատրէ բարին . — Իսկ ես ի՞նչ կ'ընեմ երբ դուք խելօք կենաք . — Դուք մեզ փոքրիկ գեղեցիկ պատմութիւններ կ'ընէք և սիրուն պատկերներ կ'ուտաք : — Բայց երբ խելօք չ'կենաք , ի՞նչ կ'ընեմ : — Այլ եւս չէք ուզեր մեզ գեղեցիկ պատմութիւններ խօսիլ և չէք նուիրեր սիրուն պատկերներ : — Ես ալ արդար եմ ուրեմն , — Այո՛ , արդար էք . որովհետեւ կը վարձատրէք բարին և կը պատժէք չարն : — Բայց այս արդարութիւնը մեզ ուսուցանողը գիտէք , ո՞վ է . Աստուած է : Չարիքը չար կը ծնի , բարիքը՝ բարի : Բարի՞ է շատակերուծիւնը . ո՞չ . զի այն որ շատակեր է , ի՞նչ կ'ըլլայ . գիտէք . կը հիւանդանայ . ի՞նչ կ'ըլլայ այն փոքրիկ անհնազանդն , որ կրակին հետ կը խաղայ : — Կ'այրի : — Ի՞նչ կ'ըլլայ այն ծոյլ՝ տղայն , որ բնաւ չաչխատիր : — Աղքատ : — Ի՞նչ կ'ըլլայ այն ստախօսն որ միշտ կը ստէ : — Անհաւատարիմ , մէկը չհաւատար անոր : — Ի՞նչ կ'ըլլայ այն աչխատասէր տղայն , որ միշտ կ'աչխատի իւր դասերուն : — Ուսումնական : — Ի՞նչ կ'ընեն այն տղայն , որ միշտ ճշմարիտը կը խօսի : — Ամէն մարդիկ միշտ կը յարգեն և կը սիրեն :

Հարցմունք . — Ե՞րբ կը սիրէ զձեզ ձեր մայրն : — Ի՞նչ

կը նշանակէ արդար : — Ինչո՞ւ համար ձեր մայրն արդար է :
— Ինչո՞ւ համար վարժապետն ալ արդար է :

Բացատրութիւն. — Բան մը որ երեք ոտք ունի , երկաթէ շինուած է , եռանկիւն է , կը դրուի կրակարանին մէջ , իր վրան կը դնեն կերակուրի սանն որ տաքնայ . Ընչ է այն :

Ուղղագրութիւն. — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ՚ զիւրն :

Ուղղելիք . — «Պաղչային» մէջէն մօրս «ծանը» լսեցի : — «Օտքս» կոտրեցաւ ձորին «տիպը» գացի : — «Երկնքի» վրայ Ընչ «խըտար» աստղեր կը վառին : — Լեռան «թեփէէն» վար կը թափէին խոշոր «ծուներ» :

Գրավարժութիւն

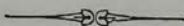
կայ . հայ . փայ . խայ . կոջ . գանկ . քան . ջան .

կանկ . քայ . խայ . շայ . հայ . չայ .

Դ Ա Ս Ժ Բ,

Տ Ա Ս Ն Ե Ր Կ Ո Ի Յ Ի Մ Ա Ր Ն Ե Ր

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Դ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ձկնորսութիւն . — Չուկ բըռնելն

Ա.բացի . — Ոտքով

խորամանկ . — Նենգագործ
Որսալ . — Չուկ բռնել
Բռնցի . — Բուռնով

Օր մը երբ օգը գեղեցիկ էր , տասն երկու յիմար մարդիկ ձկնորսութեան գացին ծովուն եղերքն : Մինչեւ երեկոյ ամենքն ալ աշխատեցան . բայց մէկ ձուկ անգամ չ'կարացին բռնել :

Մէջերնուն ամենէն խելացին՝ իրենց յոգնութեանց պարասն ելնելը տեսնելով , ըսաւ . այս ձուկերն շատ խորամանկ են եղեր , չ'ըլլայ թէ մենք զիրենք որսալու տեղ նորա զմեզ որսացած ըլլան : Եկէք մեր թիւն համրենք , տեսնենք ամբողջ ենք : Ամենքն ալ կարգաւ շարուեցան և ամենէն խելացին նախ համրեց , մէկ հատ պակաս գտաւ . միւսն ալ համրեց , այն ալ այնպէս . այս կերպիւ ամենքն ալ համրեցին և թիւն եղաւ տասն և մէկ . ուստի շատ տիրեցան , ի՛նչ ընելնին չէին գիտեր . այս ժամանակ գիւղացի մը անցաւ մօտէն և անոնց տիրութիւնը տեսնելով , մօտեցաւ իրենց , և տեղեկացաւ պատճառն և ըսաւ . « Եթէ ձեր կորուսեալ ընկերը գտնեմ , ի՛նչ կ'ուտայք ինձ » . — « Մեր վրայ գտնուած ստակն ամենն ալ քեզ կ'ուտամք . » պատասխանեցին : Գիւղացին նախ և առաջ ստակները ժողվեց . և ապա կարգաւ շարեց յիմարներն . յետոյ իւրաքանչիւրին կռնակին զարկաւ բռնցի ըսելով . « Մէկ , երկու , երեք , չորս , հինգ , վեց , եօթ , ութ , ինն , տասն , տասն և մէկ :

Յիմարները երբ լսեցին տասն և մէկ թիւն , « Չ'եղաւ , գոչեցին , մենք տասն երկու թիւն կ'ուզէինք . » — « Ահա տասն երկու թիւն . » ըսելով ամենէն ծայրը գտնուողին կռնակին աքացի զարկաւ և թաւալեց գետինը :

Յիմարները շնորհակալ եղան և աղօթեցին որ իւր լիուլի վարձքն Աստուծմէ առնէ : Խեղճերը ներկայ եղողներն համրած ատեննին զիրենք մէջը չէին առած :

Հարցմունք . — Որո՞նք ձկնորսութեան ելան : — Ամենէն խելացին ի՛նչ ըսաւ : — Ինչո՞ւ համար մէկ հատը պակաս կ'ըլլար իրենց համրանքին մէջ : — Ո՞վ էր որ պակասը գըտաւ : — Յիմարները ի՛նչ ըրին գիւղացւոյն :

Բացատրեցի խտեր . — Խարխախ . հարուստ . աղքատ . քա-

ըայր . առիւծ . վերմակ . կանգուն . մարուր :

Առածք . — Խենդն խրատն ի՞նչ ընէ , սեւն աճառն ի՞նչ ընէ : — Ամեն հաչող շուն չ'խածներ . — Էշը ագիէն վա-
րել : — Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն : — Զուրը ծեծել գա-
ւազանաւ . — Հացէն աւելի կարագ խոստանալ . — Աչքին
փոշի փչել : (1)

Ուղղելիք . — «Փախայ» և օձ մը «նշմարեցի» : — «Քնա-
նալուն» պէս «պառկեցաւ» : — Գողը «կախուելուն» պէս
«բռնուեցաւ» : — Ծառը «չորցաւ» , տերեւներ տուաւ և
ծաղիկ բացաւ :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իւր մէջն ունե-
նայ տ գիրը :

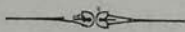
Գրախարժուրիւն

Տակ . հակ . ճառ . շառ . կար . վաս . մաս . դաս . վաղ .
բաղ . հաւ . կաւ . վառ . սառ . կիկ . սիկ .

Գ Ա Ս Ժ Գ

Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Վաստակ . — Աշխատութիւն
Օրօրոց . — Մանկան պառկե-
լու տեղ

Ամօթապարտ . — Ամչցած
Ժրաջան . — Շատ աշխատող
Արգասաւոր . — Արդիւնաւոր

(1) Սոյն առակաց իմաստը գրել Հրահայտ տետրին մէջ .
Բառական հարցմունք նախորդ դասէն :
Սոյն դասին մէջ կա՞ն բառեր որ սովորած լինիս արդէն :
Գրաւարժութիւնն գրել հիւնգ անգամ տետրին մէջ :

Օրօրոցէն մինչ գերեզման ,
Իմ վաստակոց մեծ է չղթայն .
Սակայն վաստակն զհոգին հպարտ ,
Կընէ , և ծոյլն՝ ամօթապարտ :
Ո՛վ Տէր , վրաս ծագէ քո լոյս ,
Իմ ժրաջան վաստակելոյս :

Աշխատութեամբ արգասաւոր ,
Կ'ըլլայ երկրին հող տարեւոր .
Աշխատութիւնն կորզէ ջուրէն ,
Մարգարիտներ , բուստեր ամեն .
Աշխարհս անկէ աշխատողաց .
Զ'կայ հանգիստ ծոյլ զաւակաց :

ՍԻՐԵՆՔ ԶԻՐԵԱՐ

Ունայնաձեռն դու , եղբայր իմ ,
Որ գանձ ունիս , ո՛չ միտք ուշիմ ,
Քեզ պէս ես ալ եմ արարած .
Այլ հաւասար քեզ չ'եմ եղած .
Ե՛կ ինձի հետ սէր ինձ ուխտէ ,
Որ մեր ուժեր ամրապնդէ :

Եթէ մի մօր եմք մեք եղբայր ,
Ինչո՞ւ ատեմք այսպէս զիրեար .
Քու այդ ցասումն՝ դժբաղդութիւն ,
Իմ ոխս՝ ծընի ոճիր անհուն :
Երկու ոգիք ըլլան միակ ,
Աստուած կոչէ զմեզ իւր որդեակ :

Եթէ կամիս , տուր ինձ քու թեւ ,
Մոռնանք յանցանք մեր ծանր , թեթեւ ,
Ապրինք սիրով եղբայրական :
Աշխարհ ճանչնայ թող միաբան

Ձիս՝ զօրութիւն , զքեղ՝ փափկութիւն .
Ասոնք ըլլան մեր բուն անուն :

Հարցմունք . — վաստակն ի՞նչ կ'ընէ հօգւոյն . — Աշխատութեամբ ի՞նչ կ'ըլլայ երկիրն . — Ծոյլ զաւակաց ի՞նչ բան չ'կայ . — Տղայն ինչո՞ւ համար եղբօր ձեռքը կը խնդրէր :

Ողորդորտութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջը ունենայ յօ գիրն :

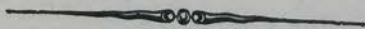
Բացատրութիւն . — Բան մը որ ծառի պտուղ մ'է . նախ իւր վրայ կանաչ կեղեւ ունի . իսկ երբ հասուննայ կանաչ կեղեւն կը հանեն և կը մնայ տակի կարծր կեղեւն . սա երբ կտարելու ըլլամք , չորս մասէ բաղկացեալ ընտիր և խոշոր նիւթ մը կ'ունենամք . — Ի՞նչ է :

Ասածք . — Երկու ծայրը իրարու բերել . (Դժուարաւ ապրիլ) : — Օրէ վաստակիլ օրէ ուտել . (Հետեւեալ օրուան վրայ չ'մտածել) . — Իւր ճերմակ հացը ամենէն առաջ կերաւ . (Առաջ երջանիկ էր , հիմա թշուառ) . — Անօթին՝ փուռը կը կործանէ . (կարօտութիւնը ամեն բան ընել կուտայ) :

Ողորդիք . — Դուռը «մէօհրեցին» գացին : — Շատ աղաչեցի , սակայն «խէր» չ'ըրաւ : — «Տիւտիւկ չալել» չեմ գիտեր : — Ձեռքէս չ'պիտի «խալըսի» : — Քու «խաթերդ» համար պիտի խօսիմ :

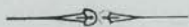
Գրապարժութիւն

Պապ . սապ . կապ . կեղ . խեղ . գեղ . շեղ . յեղ . սեղ .
թեւ . խեւ . շիլ . գիլ . խլիլ

Դ Ա Ս Ժ Դ .

Ք Ա Ն Ի ° Մ Ա Տ Ո Ի Ն Ի Մ

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դալարի . — Կանաչ խոտ
 Փափուկ . — Կակուղ
 Զբօսնուլ . — Խաղալ
 Օգտակար . — Օգուտ ունե-
 ցող
 Համեստ . — Ամօթխած, պար-
 կեշտ
 Թախանձեւ . — Շատ աղաչեւ

Անշուշտ . — Առանց կասկածի
 Հաշուեմ , — Համրեմ .
 Բութ մատ , — Մեծ մատ .
 Ճկոյթ , — Պզտիկ մատ .
 Եղունգն , — Թրնաք .
 Չեռնհատ , — Չեռքը կտրած .
 Մատնհատ , — Մատը կտրած .
 Հանգչիլ , — Հանգստանալ

1. Շաւարշ , եկ նստինք սա կանանչ դալարուոյն վրայ . այսօրուան դասերն յոգնեցուցին զմեզ . հանգչինք քիչ մը . — Ա, յո՛ , այդպէս է . ի՛նչ փափուկ և կանաչ խոտ . բայց ինչո՞ւ նստեցանք , ելնենք , զբօսնունք . — Ո՛չ , եղբայր , նստելով ալ կրնամք զբօսնուլ . ես քեզի հարցումներ ուղղեմ , պու ալ պատասխանէ . ասով թէ՛ բան կը սովորիմք մէկ մէկէ և թէ՛ չեմք յոգնիր , չեմք քրտնիր , չեմք պաղիր և չեմք հիւանդանար . այդ տեսակ զբօսանքը թէ՛ օգտակար է և թէ՛ խիստ համեստ . — Կը հաւանիմ , խելացի Զարեհս . — Ուրեմն ըսէ ինձ . քանի՞ ձեռք ունիս . — Ահաւասիկ . մէկ , երկու . — Երկու հատ ալ ոտք ունիս , այնպէս չէ . — Անշուշտ երկու ձեռք և երկու ոտք ունիմ . — Իւրաքանչիւր ձեռքիդ վրայ քանի՞ մատ կայ . — Հաշուեմ . մէկ , երկու , երեք , չորս , հինգ . — Հինգ մատ այս ձեռքիդ վրայ ունիս . միւսին վրայ . — Ահաւասիկ միւսն ալ . մէկ , երկու , երեք ,

չորս , հինգ . — Շատ աղէկ . այս մատն որ միւսներէն աւելի մեծ է , ինչ կը կոչուի . — Բութ մատ . — Իսկ այս որ ամենէն փոքրն է , ինչ կ'ըսուի . — Ճկոյթ . — Իւրաքանչիւր մատիդ ծայրը ինչ կը տեսնես : — Եղունգն . — Ո՞րն է ձեռքդ , ցոյց տուր . — Ահաւասիկ . — Չեռքէդ վերն ինչ կը կոչուի . — Չգիտեմ . բայց կը փափաքիմ գիտնալ . — Կը կոչուի դաստակ : — Դաստակէդ վեր : — Բազուկ : — Բազկէդ վերի այն մասը որ կը միանայ մարմնոյդ : — Ուս : — Իւրաքանչիւր ոտից մատերն քանի են : — Հինգ՝ միոյն , հինգ՝ միւսին : — Ի՞նչ կայ ծայրերն . — Եղունգն : — Չեր ոտքի վերի մասն ինչ կը կոչուի : — Սրունք : — Աւելի վերինը : Չիտ որ կը միանայ մարմնոյն :

Հարցումներ . — Ձրօսանքը ինչ կերպով գովելի կրնայ ըլլալ : — Ի՞նչ օգուտ ունի կրթական զրօսանքն , — Երկու ձեռք ունիմ աշխատելու . իսկ մէկ բերան ուտելու համար . ինչու համար է այսպէս : — Երկու աչք ունիմ տեսնելու համար և միայն բերան մը ունիմ խօսելու . ինչու համար է այսպէս :

Բացատրելի բաներ . — Չուկ , սարդ , որսորդ , ծով , լիճ , պարտիզպան , հացագործ , որմնագիր :

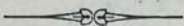
Ուղղելիք . — «Մալտէրը» չը հաւնեցաւ : — Պանիրը «հացսըղ» կերաւ : — Չը «հասկցածտան» մի խօսիր : — «ինչուան» դուռը գնաց : — «ճիւղերը» լուաց : — վաղը «արզեւ» պիտի գայ :

Լրանալիք . — Անօթի է , որովհետեւ . . . : — Ադամ բոլոր մարդոց . . . : — Յուրտը մարմինը . . . : — Աշխատասէր տղայք պիտի . . . : — Թշուառ մարդուն բարեկամները անկէ . . . : — Արարը իւր ձին . . . : — Շունը մեր տունը . . . :

Գ Ա Ս Ժ Ե .

ՔՐՏՈՆ ՎԱՍՏԱԿՆ Է ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿ

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Հանդիպեցան — իրարու գէտ եւան	Մորթ . — Մարմնոյն պատ- եանը
Աճապատեւ . — Շուտով գոր- ծեւ	Ինչք . — Ստացուածք

1. — Օր մը երկու մարդիկ, մին խիստ բարեսէր, միւսը խիստ չարասէր, իրարու հանդիպեցան և իրարու հետ տեսակցելով բարեկամութիւն* հաստատեցին. առաջինը հետզհետէ տեսաւ որ ինք նորա հետ բարեկամ չը պիտի կրնայ ըլլալ, այլ եւս հետը չը տեսնուեցաւ :

Օր մ'ալ իմացաւ որ իւր ընկերը գողութիւն մը ըրեր և հարստացեր է, ելաւ գնաց զինքը վնասելու որպէսզի խրատէ այդպիսի մեղաց մէջ չը գտնուելու համար. գտաւ զինքը և հետը տեսակցելով ըսաւ. ի՞նչպէս էք, բարեկամ: — Կարծեմ թէ գողութիւն** ընել չէք լսեր: — Ի՞նչ. գողութիւն ըսիք. այ, այդ ի՞նչ գէշ լուր: — Ո՛չ, գէշ չէ, բարեկամ, շատ աղէկ լուր մ'է. որովհետեւ մեղքին հետ մէկտեղ հինգ հազար ոսկի ալ ստացայ: — Այդ քեզի աղէկ է, բայց ինձի համար խիստ գէշ լուր է: — Ո՛չ, ինձ համար ալ այնքան աղէկ չէ, բարեկամ, որովհետեւ այն ստակով ոչխարներ առի, ոչխարաց մէջ հիւանդութիւն* պատահեցաւ, և ամենքն ալ մեռան, և մէկ բարա մ'ալ չը մնաց: — Այ, տեսա՞ր, ես քեզի չ'ըսի՞ թէ գողութեամբ վաստըկուած ստակը շուտով կը կորսուի. ահա գործդ լինցած է հիմայ: — Մի

աճապարեր, ես ալ այդպէս գործս լինցած կը կարծէի . բայց երբ ոչխարներուն մորթը ծախեցի, կորուսած ստակիս մէկ մասը նորէն ձեռք ձգեցի :

2. — Աղէկ բողբ, իբր բարեկամ, կը ցաւիմ վրադ, բայց իբրեւ պարզ մորդ ձեր այդ յաջողութեան վրայ կը խնդակցիմ : — Ո՛չ, բարեկամ, այդ ալ շատ աղէկ չ'եղաւ, որովհետեւ այն ստակով տուն մը առի, տունն ալ այրեցաւ լինցաւ : — Վախ, կը ցաւիմ ճշմարիտ վրադ . այդ ի՞նչ դժբախտութեանց հանդիպեր ես . ես չէի՞ ըսեր քեզի թէ՛ « Գրտան վաստակն է արդար վաստակ . » վախ, խեղճ բարեկամ : — Ո՛չ, բարեկամ, այնչափ ցաւալի դժբաղդութիւնք մը չէ այս, աւելին կայ : — Ի՞նչ կըսես, սակից աւելի դժբաղդութիւն կրնայ ըլլալ, արդեօք այդ չարիքէն ալ աղէկութիւն մը ելաւ թէ գէշութիւն : — Այո՛, բարեկամ, շատ մեծ աղէկութիւն մը ելաւ : — Ի՞նչպէս : — Գողութեամբ վաստկած ամեն ինչքերս և գողութեան բնաւորութիւնս տանը՝ հետ մէջք այրեցան, հիմա գոհ եմ և ուրախ :

Հարցմանը . — Ինչո՞ւ համար բարեսիրտ բարեկամը հեռացաւ իւր ընկերէն : — Չարասիրտ ընկերն ի՞նչ գողցած էր : — Ոչխարները ի՞նչ եղան : — Ի՞նչու համար գոհ էր չարասէր ընկերը :

Բացատրելի քստեր . — Արեւ, աղուէս, վարդ, անտառ, ջրհոր, մշակ, ջրկիր, Ժժմակ :

Գրախարժութիւն

Գօլ . Թօկ . Գոն . Կոն . Դաւ . Զաւ . Լաւ . Կաւ . Դաւ

Ճաշ . Քաշ . Բուհ . Դիւ . Տիւ . Վիւ . Սիւ

Գ Ա Ս Ժ Զ .

Հ Ա Ր Ո Ւ Ս Տ Ի Մ Ը Ս Պ Ա Ս Ա Ի Ո Ր Ը

Գ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սփռոց . — Ծածկոց
 Բժիշկ . — Հփլանդութիւն
 բժշկող
 Շնչասպառ . — Շունչը կտրած

Անգութ . — Գութ չունեցող
 Դեղագործ . — Դեղ շինող
 Վիրաբուժ . — Վէրք բժշկող
 Դագաղ . — Մեռելի սնտուկ

1. — Հարուստ մարդ մը սպասաւոր մը կանչեց իր քով
 և ըսաւ . « Կուզե՞ս իմ քով ծառայութիւն ընել : — Այո՛ ,
 սիրով տէ՛ր իմ . — Քանի՞ տարեկան ես : — Մայրս մեռնե-
 լու ատենները կըսէր թէ յիսուն տարեկան եմ . այս հաշուով
 այժմ վաթսուն տարեկան ըլլալու եմ : — Մօրդ մեռնիլը
 քանի տարի է : — Կարծեմ թէ երեսուն տարի կայ մօրո
 մեռնիլը : — Ուրեմն ութսուն տարեկան կ'ըլլաս չէ՞ թէ վաթ-
 սուն : — Այդ հաշուով ըսածնիդ ուղիղ է , սակայն հայրս
 որ խելացի մարդ մ' էր , կ'ըսէր . « Տղայս , ինչ որ ըսես կամ
 լսես , քսանը միշտ զեղչէ . » ուստի այս զեղջու՛մի՞* հաշուով
 վաթսուն տարեկան կ'ըլլամ : — Շատ աղէկ , հիմա հասկցայ .
 գալով քու ծառայութեանդ . նախ խօսիմ թէ ինչ կեր-
 պով պիտի ծառայես . երբ բան մը հրամայելու ըլլամ , ան-
 միջապէս զայն մանրամասնութեամբ կատարելու ես : — Կա-
 ղաչեմ , տէ՛ր իմ , այդ մանրամասնութիւն ըսածդ ինչ է :
 — Օրինակի համար . եթէ ըսեմ . սեղանը՞* պատրաստէ . դու
 շուտով մը պնակները , դգալները , պատառաքաղները , ան-
 ձեռոցիկները , շուրի շիշը , գաւաթը՞* բեր շարէ : — Եթէ
 այս է ձեր ըսածը , բան մը չէ :

2. — Մէկ քանի տարիներ տէր և ծառայ աղէկ ապրելէն վերջը , յանկարծ տէրը հիւանդացաւ , և իւր ծառային ըսաւ որ իւր դրացի բժիշկը* երթայ կոչէ , ծառայն նորա տունը գնաց , որոյ հեռաւորութիւնը իր տունէն երկու վայրկեան չէր տեւեր , բայց մէկ ժամ , երկու ժամ , երեք ժամ , չորս ժամ , հինգ ժամ անցաւ , և տակաւին ծառայն երևան չեղաւ :

Գիշերը ծառայն շնչասպառ եկաւ տիրոջը տունը , որ բարկանալով ըսաւ . « Ո՛ւր մնացիր , անգութ մարդ , զիս պիտի մեռցնէիր : — Կաղաչեմ , տէր իմ , մի բարկանալ , ձեր հրամանը մանրամասնութեամբ կատարեցի . եօթը ժամէ 'ի վեր գիւղէ 'ի գիւղ , քաղաքէ 'ի քաղաք կը պտտիմ , որպէսզի պակաս բան մը չը մտնամ . գիտէ՞ք որ հիւանդի մը համար խնամատոր** կին մը պէտք է , գտայ զայն և հետս առնելով գեղազործ մը գտնելու ետեւէ եղայ . ուստի գիւղ գացի և զայն գտնելով , մտածեցի որ դեղագործին** ալ բժշիկ մը պէտք էր , ուստի քաղաք իջայ հետս առնելով խնամակալ կինը և դեղագործը , բժշիկն ալ քաղաքէն գտնելով ունեցայ հետս երեք հոգի : 2. — Մտածեցի որ բժիշկն ալ վիրաբուժի պէտք կրնայ ունենալ , գիւղէն այն ալ բերի և ունեցայ չորս հոգի : Մտածեցի նաեւ որ քու մեռնելդ վերջը քահանայի ալ պէտք պիտի ունենաս , չորս հոգւովս եկեղեցի գացի և քահանայ մը առնելով ունեցայ հինգ մարդ . հիմա այս ամէնքը վարը կ'սպասեն : — Աւ ուրիշ մէկը չը կանչեցիր : — Այո՛ , դադաղ շինողը , դադաղակիրները , մոմակալները , գերեզման փորող* ժամկոչը , ամենքն ալ վարը կ'սպասեն :

Ծերունին ծառային սոյն գործքին հաննելով կտակ ըրաւ որ մեռնելէն վերջը հինգ հազար ոսկի արուի անոր , սակայն դժբաղտաբար ծառայն տիրոջմէն առաջ մեռաւ :

Այո՛ երկուքէն ո՞րը խելացի էր : — Ոչ մէկը :

Հարցմունք . — Ծառայն ի՞նչ հաշուով վախտուն տարեկան էր : — Տէրը ի՞նչ կուզէր որ ըներ ծառայն : — Սպա-

սաւորը ինչու բժշկին գնաց : — Ի՞նչու ուշացաւ : — Տէրը
ինչ կտակեց :

Կրթանք . — Գետեզը , պահապան , ծովափ , բանտա-
պահ , ձեռագիր , բարեկամ , ուշագիր , հացագործ , մումա-
գործ , չարամիտ , զօրապետ : (1)

Քացատրեղի բառեր . — Կաթ , մազ , կողճ , մթղուկ ,
գլխէակ :

Քացատրոյթիւն . — Մարդ մը , որոյ արհեստն է կերա-
կուր եփել , ինչ կը կոչուի :

Հանկուտի . — Անգիէն կուգայ կըր մըր , փաթեթ ունի
ինքն է տկըր , կարգալ չը գիտէ գիր կը գրէ , առնը կայրի
ինքը կերգէ . սա թէ խենդ չէ , հապա ինչ է : — Խխնջիւն :

Գրախոսութիւն

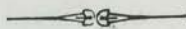
Բու . Կու . հու . հու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու .

Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու . Բու .

(1) Հրահանգի տետրին մէջ սոյն բառերը նշանակել տակէ տակ . եւ անոնց
գիմաց գրել զատ զատ այն բառերը որոյմով շինուած են . զորօրինակ . գետեզը |
գետ—կոր . եւայլն :

ԴԱՍ ԺԷ.

Ս Ա Ր Դ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սարգ . — Մամուկ
 Գարշելի , — Պիղծ
 Ազտեղի . — Աղտոտ
 Այլանդակ . — Անճոռնի
 Թունաւորք . — Թոյն ունեցող
 Հարթ . — Շիտակ [ներ
 ձիրան . — Թաթ
 Զրասուն . — Զրի մէջ ապրող
 Փոքրափոր . — Ստորին որովայն
 կը յարձակի . — Վրանին կը
 վազէ
 Գիշակեր . — Մեռած մարմին
 ուտող [ցնեն
 Ընդարմացունեն . — Թմրե .

Միջատակերք . — Միջատ ու
 տողներ
 Դարանի կենալ , — Պահուը
 կզակ . — Դունչ [տիլ
 Թոյն . — Զէհիր
 Մսան . — Մսոտ մաս , դնդեր
 փաղիթ . — Թունաւոր մամուկ
 Որս . — Բունուած ճճի , միջատ
 Թեթեւընթաց . — Թեթեւ
 քալող
 Խրելով . — Մտցնելով
 Ոստայն . — Էօրիւմճէք
 Պարկաւոր . — Պարկ ունեցող
 Յանկարծ . — Մէկէն ի մէկ

1. — Սարգը միջատ մ'է երկայն ոտքերով և այլանդակ մարմնով : Նա գարշելի է ազտեղի սովորութեամբն : Կայ տեսակ մի սարգ* , որոյ խածուածքը վտանգաւոր է , բայց մեր երկրին մէջ չ'կայ այն : Մեզ ծանօթ սարգերն , որոց մէջ կը գըտնուին թունաւորք և միջատակերք* , դարանի կը կենան , և յանկարծ իրենց որսին՝ ինչպէս ճանճին՝ վրայ յարձակելով կը խաճնեն և թունաւորելով կ'ընդարմացնեն զայն , յետոյ կը ծծեն անոր արիւնը : Իրենց կզակներն՝ թոյն կը պարունակեն և ծայրերն՝ ասեղներով ծածկուած մսաններ , որոց-

մէ կ'եղնէ տեսակ մի նիւթ , որով կը շինեն իրենց ոստայնը :
 Սանդերէն ոմանք ջրասուն են : 2. — Վնասակար է դաշտային
 սարդն կամ փաղիժն , որ թունաւոր է : Անոր տեսակէն է
 պարկաւոր սարդն , որ թեթեւընթաց կը վազէ՝ կրելով իրեն
 փոքրափորին տակ՝ իւր հաւկիթներն , որ պարունակուած
 են կանաչագոյն և հարթ բոժոժի՝՝ մը մէջ : Կայ նաեւ տեսակ
 մի սարդ՝ միկաղ կոչուած . սա գիշակեր է , մարմինը սեւ՝ և
 կարծր մազերով ծածկուած , թաթերը շատ երկար են , ունի
 մազոտ ճիւղաններ : Ակուաններն թոյն կը պարունակեն : Երբեմն
 տղայոց վրայ կը յարձակի և անոնց մարմնոյն կը փակչի , ճիւ-
 ղաններն մսին մէջ խրելով արիւնն կը ծծէ : Կը յարձակի
 թռչնոց բոյներն , աղաւնոցներն՝ և հաւնոցները , կը խեղդէ
 կենդանիներն և արիւննին կը խմէ :

Հարցմունք . — Ի՞նչպէս կենդանի է սարդն : — Ի՞նչ
 տեսակ սարդեր կան : — Թունաւոր սարդն ի՞նչպէս արիւն
 կը ծծէ : — Միկաղն ի՞նչ տեսակ սարդ է :

Հանելուկ . — Այժէն կ'ըլլայ , կովէն կ'ըլլայ , մակըթուի
 մածուն կ'ըլլայ . ի՞նչ է . — Կաթ :

Բացատրելի խտեր . — Մըջիւն . գորտ . վարդենի . խնձոր .
 տանձ . շուն . առաքինութիւն . անհնազանդութիւն :

Ոտղասգրոթիւն . — Գտնել քսան բառ որ ք գիրն ունենայ
 իւր մէջ :

Գրախարժութիւն

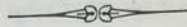
Կեց . գիծ . հիմ . թաղ . շաղ . փայ . զայ . զատ

ժամ . ժամ .

Կ Ա Ս Ժ Ը .

Ն Մ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Զգալի . — Իմանալի
 Հիմնապէս . — Ազէկ մը , հաս-
 տատ
 Յատկութիւն . — Բանի մը
 վերաբերած բան
 Պատահիլ . — Հանդիպիլ
 Աւերակ . — Աւերած , այրած
 տեղ
 Փառաւոր . — Փառք ունե-
 ցող
 Ապակի . — Ճամ

Բաղդատել . — Բովէ քով
 դնելով չափել , նմանցնել
 Կատարել . — Ամբողջացնել
 Մարդագետին . — Խոտաւէտ
 դաշտ
 Գայլ . — Գուրտ
 Կրակարան . — Կրակ դնելու ,
 տեղ
 Դաշտ , — Ընդարձակ տեղ
 Հաւասար . — Չափով , գոյ-
 նով նոյն

1. — Նախորդ մի քանի Դասերուն մէջ սովորեցանք նմա-
 նութիւնը , բայց զգալի չեղաւ այն . այս դասին հիմնապէս
 պիտի սովորիք : Կրնա՞ք ըսել ինձ թէ կրակի պէս ի՞նչ կրնայ
 լինիլ . նախ կրակին յատկութիւններն ըմբռնեցէ՛ք , ապա
 պատասխանեցէ՛ք : Երբ կրակին դպցնէք ձեր ձեռքն , ի՞նչ
 կ'ըլլայ : — Կայրի . — Ուրեմն առաջին յատկութիւնն գտաք .
 կրնա՞ք ըսել . «կրակի պէս այրող» : Երբ սաստիկ ձմեռ** ըլլայ ,
 ձեր մատունքն տաքցնելու համար որո՞ւ կը մօտեցնէ՛ք : —
 Կրակին : — Կամ եթէ պէտք ունենաք ձեր կերակուրներն
 տաքցնելու , ի՞նչ կ'ընէք : — Կրակին վրայ կը դնեմք :

2. — Ուստի կրնամք ըսել նաեւ . «կրակի պէս տաք» :
 Եթէ պատահիք այնպիսի տեղ մը , ուր տուներ մոխիր դար-

ձած՝ և տեղն ալ աւերակ թողուած է, պիտի կրնա՞ք գիտնալ թէ ո՞վ է ըրած զանոնք . բայց նախ ըսէ՛ք ձեզ ծանօթ աւերակ փողոցներէն՝ մէկ քանին : — Մեր դիմացի փողոցն աւերակ եղած է, հօրեղբօրս տունը աւերակ եղած է : — Ո՞վ ըրեր է զայն : — Կրակն : — Ուստի կրնամք ըսել նաեւ . « Կրակի պէս աւերող » : — Երբ ձեր մութ սենեկին մէջ՝ կրակարանին շուրջը նստած՝ կը տաքնաք, կրնա՞ք յիշել թէ կրակն ձեր սովրած գոյներէն ո՞ր գոյնը կ'ունենայ . աղէկ մտածեցէ՛ք, անմիջապէս կը գիտնաք : — Զարմայր ամենէն առաջ կը պատասխանէ . « Կարմիր » : — Այո՛, ճիշդ է այդ : — Ուրիշ մը : — Քաջ կը յիշեմ որ աղանոց թաթերն, ձկներէն ու մանր, ծաղիկներէն շատը, ներկերէն սակաւք եւ . կարմիր գոյն ունին, և որովհետեւ կրակն ալ այդ գոյնն ունի, ուստի կրակն ալ կարմիր է : — Արդ կրնանք ըսել . « Կրակի պէս կարմիր » . կրնանք ըսել . « Երկաթն կրակի պէս կարմրեցաւ » . « Լեւոնիկ կրակի պէս կարմրեցաւ ամօթէն » :

Հարցմանք . — Ի՞նչ ըսել է նմանութիւն : — Տեսո՞՞ծ էք աւերակ տեղ ձեր բնակութեան շրջակայքն կամ հեռուն : — Ի՞նչ ըսել է բաղդատել : — Ո՞վ և ի՞նչ պատասխանեց նախ և յառաջ վարժապետին :

Նմանութիւնք . — Այս տղան արծուի պէս սրատես է : — Հօրեղբայրս այն քաջասիրտ մարդուն պէս զօրաւոր է : — Նա միջիւնի պէս ժիր է : — Դա կրիայի պէս դանդաղ է : — Այս՝ երկաթի պէս ծանր է :

Ողորդարարութիւնք . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ 4 գիրն :

Բաղդատելի քսանք . — Աղուէսն ու տղանին : — Ծոյլն ու աշխատասէրն : — Բարեգործն ու չարագործն :

Կրժանք . — Այր մը երկու սրգի ունէր, անդրանիկն տասն տարեկան էր, կրտսերն անկէ երկու տարեկան պակաս . ո՞րն աւելի մեծ էր, իւրաքանչիւրն քանի՞ տարեկան էր, երկուքին տարիքին գումարն ի՞նչ էր :

կար, Պետրոս անոր քով կը յաճախէր* մինչդեռ ծնողքն և ուսուցիչները կ'ազդելէին :

Չորեքշաբթի օր մը, երբ Պետրոս դուրս ելաւ, մայրը անոր ըսաւ . « Մի մոռնար ինչ որ քեզ պատուիրեցի, եթէ Սարգսին հանդիպելու ըլլաս, և եթէ զքեզ կոչէ իրեն քով, մերժէ հրաւերը » . — Բայց մայրիկ, եթէ պատճառը հարցնելու ըլլայ, ինչ ըսեմ . — Ըսէ անոր թէ մայրս արգիլած է քեզի հետ խաղալ :

2. — Դժբաղդաբար նոյն օրը Պետրոս Սարգսին հանդիպեցաւ . ինչ մեծ տարբերութիւն* երկուքին մէջ . Պետրոս բարեկիրթ տղայ մը կ'երեւէր . իսկ Սարգիս խիստ չար անոր շապիկը պատռտած էր, և աղտոտ գլխարկը մինչեւ ականջներուն վրայ դրուած, և ձեռքերը երկու դրպանին մէջ էր, որ կ'ըսէր անոր . « Կուգաս հետս, Պետրոս, երթանք խաղանք : — Պետրոս չը համարձակեցաւ մերժել** և այդ անպիտան տղուն հետ ելաւ գնաց :

3. — Ծառաստանի* մը պատին վրայէն կ'երկնային խնձորենույ ճիւղեր, որոց վրայէն կախուած էին հասուն պտուղներ : Սարգիս զանոնք Պետրոսին ցցուց և ըսաւ . « Խնձոր ուտել կուզե՞ս, առանց ստակի քեզի կերցնեմ : » — Ո՛չ, այդ բանը գողանալ կը նշանակէ . — Կորիւր, ապուշ, ո՞վ պիտի իմանայ, ահա դիտէ, պատին քարերուն մէջ ծակեր կան, ոտքերս և ձեռքերս հոն դնելուս պէս վեր կը սողոսկիմ, և կը հասնիմ խնձորներուն :

4. — Սարգիս պատին վրայէն ճիւղերուն կը հասնի եւ խնձորները բրցնելով կ'ըսէ . « Օ՛ն, տեսնենք, գլխակդ պիտի բանաս որ մէջը նետեմ : » Պետրոս կը վարանի տակաւին, կարծես թէ ըսել կուզէր . Ո՛չ, չեմ կրնար ընել այդ բանը : Սակայն մտերմական զգացումներ կը լռեցնէին զինքը . ուստի կը բանայ իւր գլխարկը գողցուած պտուղները մէջը ընդունելու համար : Բայց վարը, ճանբուն միւս կողմը մէկը կը նշմարուի :

5. — Սա անտառապահն* է . Սարգիս զայն կը նշմարէ , պատէն վար կը ցատրէ : Երկուքն ալ կ'սկսին փախչիլ : Բայց Պետրոսին սիրտը՝ չեմ կրնար հասկցնել թէ ինչպէս կը զարնէր : Կը վազէն , կը վազէն , մինչեւ որ շունչերնին կը կտրի . անտառապահը երկայն սրունքներով* կը հասնի անոնց ետեւէն և երկուքն ալ կը բռնէ :

6. — « Օ՛ն , նայինք , կըսէ անտառապահն , չարագործ տղաքներ , առջեւս ինկէք , բանտ պիտի տանիմ » : Երբ ետ կը դառնային փողոցը մարդիկներով լեցուն էր , անտառապահը Սարգսին ակտնջէն կը բռնէր և խոտութեամբ կը քաշէր , վասնզի քանի մը անգամ արգէն բռնուած էր : Իսկ Պետրոսի հետ մեղմութեամբ* կը վարուէր , և կանցնէր զայն իրեն տան առջեւէն : Մայրը նշմարեց Պետրոսը , դուռը վազեց և գոչեց . « Աստուած իմ , Պետրոսիկս , ի՛նչ ըրիր : » Անտառապահը Պետրոսը իւր մօր յանձնեց և լաւ խրատ մը տուաւ անոր : Պետրոս երբէք չը մոռցաւ այն օրը , յորում անհնազանդ** գտնուած էր իւր ծնողաց :

Հարցմունք . — Պետրոս որո՞ւ հետ ընկերացաւ : — Սարգիս ի՛նչ կուզէր գոյնալ : — Անտառապահը ի՛նչ ըրաւ : — Երկու տղայոց մէջ ի՛նչ տարբերութիւն կայ :

Բացատրութիւն . — Բան մը որ սակրէ կը շինուի և շատ ակաւաներ ունի , կը գործածուի գլխուն մազերը յարգարելու . — Ի՛նչ է :

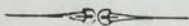
Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ն գիրն :

Ուղղելիք . — Երկաթը ծանր է , անոր համար շո՞ք բէրեալե վերջի : — Եզրայրս խիստ բարեւեր է անոր համար իմ պտուղներս յափշտակելով ինք կուտէ : — Այսօր օգը պայծառ էր և գեղեցիկ , ուստի հովանոց բացի և դուռնէն դուրս ելայ :

Նմանութիւնք . — Գիշերուան պէս մութ : — Ձիու պէս արագ ընթաց : — Իշու պէս յամառ : — Վարդի նման անուշահոտ : — Շանիկի պէս արագ : — Մօր մը նման ինամատար :

Գ Ա Ս Ի .

Գ Ո Ս Յ Ո Ր

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Անասման . — Չափ չունեցող	Յցուած . — Վեր տնկուած
Կերթեւեկեն . — Կերթան	Շողեկառք . — Շողիով գա-
կուգան	ցող կառք
Շողենաւ . — Շողուով գա-	Ծաւալ . — Տարածութիւն
ցող նաւ	ջրոյ . եւայլն
Նախորդ . — Անցած	Չանգուած . — Շաղուած ³ ,
Ահագին . — Ահուելի , մեծ	կոյտ

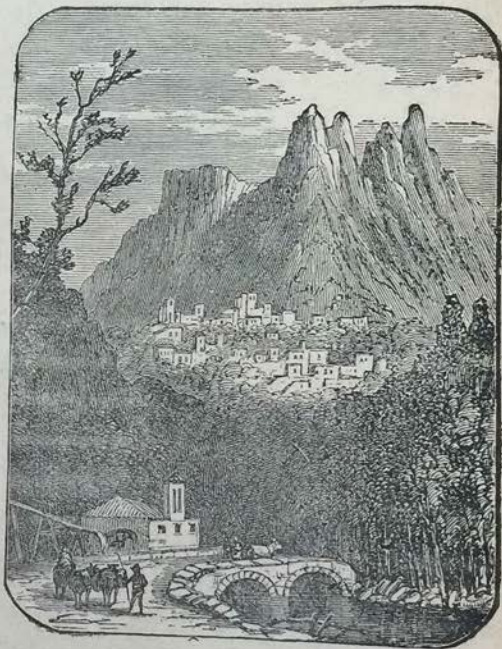

1. Կոստանդնուպոլսոյ կամ Պոսֆորի նեղուցը իւր երկու եզերաց վրայ ունի բազմաթիւ գիւղեր, որոցմէջ նշանաւոր են Պէշրոզ , Քանտիլլի , Գուզկոսնոնոք , Իսկիտասար . իսկ անոր հանդիպակաց կողմը , Կ. Պոլիս , Կարսիս , Բերս , Պեշիկիմաշ , Օրթագիտ , Պէպէք , Թարասիս , Պոյիսքսիս : Ոսկեղջուրի երկու եզերաց վրայ կը գտնուի Պարսիս , Էյրուս , Խասգիտ , Քահասնակ :

Սոյն գիւղերուն մէջ կը գտնուին Հայ վարժարաններ և եկեղեցիներ , ինչպէս նաեւ օտարազգեաց վարժարաններ և նշանաւոր շէնքեր* ու զբօսատեղիներ : Յիշատակելի են մէկ քանի լեռները , ինչպէս . Եռոշու-տաղը , Չամլընս , Պոյիսքս : Իսկ մզկիթներէն՝ Այս-Սօֆիս , Սողիման-Ահմետ , Եհնի ճամբ , Կոթոզներէն՝ Տիքիթ-Թաշ , Չհմկիլիթ-Թաշ , Եանկըն-Քոզկիտ : Կ. Պոլիս ունի մեծ շուկայ մը , ուր ամեն կողմանէ կը դիմեն մարդիկ առեւտուրի համար :

2. Պոսֆորի այս աշխարհացոյցին մէջ կը տեսնէք Մարմարս և Սև ծովերն , Անդոց , ծովածոց , գլոսի , լեռ , եւ : Ասոնց վրայ

համառօտ ծանօթութիւն մը տամ ձեզ : Երբ ջուրերու՝
ընդարձակ և անսահման տարածութիւն մը տեսնէք , որոյ
վրայ կերթեւեկեն նաւեր , չոյ ենաւներ** , նաւակներ , այդ
ընդարձակ ջուրց ծաւալին կ'ըսեմք ծով : Նոյն դիւրով ցա-
մաքին ալ դաշտ : Սեպենք թէ ձեր շրջակայքն գտնուած
լեռները , փողոցները կամ գիւղերը և կամ քաղաքները
ջուրով ծածկուած ըլլան . ինչ կ'անուանեմք զայնս : — Ծով :
— Հիմա պիտի սովորեք թէ՛ ինչ է կղզին . այդ ենթադրուած
ծովին մէջ գնուող տունկերը , լեռները , որ ջուրէն վեր
բարձրացած ըլլան , կ'ըս-
ուին կղզի . իսկ ըն՝ ցա-
մաքին հաւասար բար-
ձրութենէն դէպ ի վեր
ցցուած ահագին հողոյ
զանգուածին** կ'ըսուի :
Եթէ այդ լեռը ջրով
շրջապատուած* ըլլայ ,
կրնամ ըսել , Վիգթորիա ,
ի՞նչպէս կը տեսնէիր զայն :
— Այո՛ , չորս կողմը ջրով
ծածկուած կը տեսնէի և
միայն լեռան գագաթը ,
որ ցամաք մ' է , ջուրէն
վեր բարձրացած :

3. Ահաւասիկ ձեզ
երկրորդ օրինակ մը . են-
թագրենք որ ձեր փողոցն՝ և շրջակայքն* ծով մ' է . անոր
մէջ գտնուած փոքր ու մեծ քարերն , ինչ կ'ըսուին , գի-
տէք : — կղզիներ : — Բայց եթէ այդ տեղ գտնուած կղզի-
ները խիստ շատ ըլլան , զանոնք պարունակող ծովն ինչ
կ'ըսուի . զայս չէք գիտեր : Կ'ըսուի Արշիպեղագոս : Հիմա
պիտի բացատրեմ** լինը : Կը յիշէք , երբեմն զուարճանալու
համար փոքրիկ , երբեմն ալ մեծ փոսեր կը բանաք և չորս

կողմը հողով կը պատէք՝ կը ծեփէք մէջն և հոն կը լեցնէք ջուր և մէջը փոքրիկ փայտէ նաւեր*՝ ձգելով կը քաշէք թերով մը աստ և անդ . ահա լիճն ալ այդ ջրալից փոսին կը նմանի , թէեւ խիստ ընդարձակ է : Այդ լճին և ծովուն մէջ կը թափին* գետեր , բայց գիտէք թէ ո՞ր կէ կուգան այդ գետերուն ջուրերը : — Լեռներուն ստորասներէն : — Ի՞նչ պէս ջուր կը ժողվուի* հոն : — Երբ անձրեւ գայ , անձրեւին ջուրը կը ծծէ հողն և իւր տակն կը ժողվէ : Իսկ եթէ ձիւն գալու ըլլայ : — Արեւը ծագելուն պէս այդ ձիւնը ջուր կ'ըլլայ : — Լաւ ուրեմն , ձիւնն ի՞նչ բանէ շինուած է : — Ջուրէն : — Հորին ջուրերն ո՞ր կէ են : — Հողին ծծած ջուրերն՝ գետնին տակէն՝ գետեր , գետակներ կազմելով կ'անցնին , և հորին ջուրը կը մատակարարեն :

Հարցմունք . — Ի՞նչ կիմանաս ծով , կղզի , լեռ , լիճ , գետ եւ ըսելով :

Բացատրելի խոսք . — Գամ , կով , ձի , սանաթ , զանգակ , խաչ , բուռվառ , մկրատ , հովանոց , կոշնակ :

Առաջ . — «Ո՛չ քո մեղքն պէտք է , ո՛չ քո բզկիւնն .» կըսուի այն մարդոց համար , որ բարիք մը ընել կը ցուցունեն , բայց աւելի նենգութիւններ և շարիք կը գործեն , վնաս կամ ձանձրոյթ պատճառելով :

2 . — «Նախիրը ձեռքէ գնաց , դուն հորթը կը փընտռես .» կ'ըսուի այն մարդոց , որ իրենց անհոգութեամբը մեծամեծ շահերնին կորսնցունելով , կը ջանան ամենաշնչին շահերնին պահպանել :

Ողորդելիք . — Վեր իջնել . վար ելնել . Հաց խմել . Ջուր ուտել . Յամաքի վրայ լողալ . Հացով կտրել . Դանակով ողոցել . Սզոցով տաշել . Մուրճով ծակել . Ճիրանով ծեծել . Ակնոցով փորել :

Գրախարժութիւն

Տոպ . Գոյ . Կոն . Կոս . Լակ . Բակ Երջ . Տրւն Կոյ .
Վեր . սոյ .

Գ Ա Ս Ի Ա .

Կ Ո Յ Բ Ը

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Բ Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կոյր . — Աչք չունեցող
 Տնեցի . — Տան մէջ բնակող
 Մուրրիլ . — ճամբան կորսուիլ
 Տարածամեղ . — Ժամանակը
 անցնիլ
 Խարխափել . — Կոյրի պէս
 երթալ
 Փորձանք . — Վտանգ
 Պատահամբ . — Հանդիպել .

Անցորդ . — ճամբորդ
 Անհարթ . — Ծուռուումուռ
 Տրտնջալ . — Գանգատել
 Ախսոս . — Մեղք որ
 երանի' թէ . — երնէ'կ թէ
 Պատգարակ . — Հիւանդ տա-
 նելու տախտակ՝ բազմոց
 Խեղկատակ . — Անշնորհք ,
 Ծաղրող

լով , դիպուածով
 Կաղ . — Ոտք չունեցող
 Առաջնորդ . — Ճամբայ ցուց-
 նող

Ծառուղի . — Երկու կողմը
 ծառեր տնկուած ճամբայ
 Շնկան . — Փոքր շունին

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կոյր ծերունի մը գիշերը ճանբան կը մնայ՝ առաջնորդ շունը հետն չառնելուն համար : Իւր այս վիճակին վրայ գանգատելու ատեն , մօտէն տրտնջալու ձայն մը կը լսէ , յետոյ մօտիկ ընելով կը հասկնայ թէ մարդ մ'է , որուն ոտքը կոտրելուն համար չէր կրնար տուն դառնալ : Կաղն ու կոյրն իրենց վիճակին վրայ խորհելով՝ կ'որոշեն որ կոյրն զկաղն շարկէ , և երկուքն ալ այսպէս իրենց բնակարանը դառնան :

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1 . Կոյր ծեր* մարդ* մը մոլորելով գիշերն*՝ փողոցը* կը մնայ : Ծերունին՝ խաւարին* մէջ խարխափելով ծառուղւոյն քովէն կը քայլէր և կ'ըսէր ինքնիրեն . « Այս ինչ փորձանք եկաւ գլխուս* , շնիկս ալ հետս առած չեմ , ո՛հ , որչափ կարօտ եմ եղեր շնկանս . կէս* գիշեր եղաւ , թէեւ ինձ համար գիշեր ցերեկ միեւնոյնն է , բայց եթէ գոնէ ցերեկ ըլլար՝ անցորդներուն կ'աղաչէի որ ճամբայ ցոյց տան ինձ : » Երբ կոյրն աւարտեց այս խօսքերն , մօտէն սա ձայնն լսեց . « Այս ինչ փորձանք եկաւ գլխուս , ոտքս կոտրեցաւ՝ անհարթ ճամբուն վրայ . ո՛հ , տուն չպիտի կարենամ դառնալ . փողոցին մէջ պիտի մնամ ամբողջ գիշերը : » — Ո՞վ ես դուն , ըսաւ կոյրը , ինչո՞ւ կը տրտնջաս . — Ա՛հ , խեղճ պատանի մ'եմ ես , գիւղէն դարձած ատենս՝ ոտքս կոտրեցաւ ճամբուն վրայ : — Վա՛խ , խեղճ պատանի , բայց ըսէ ինձ , ճամբան կը տեսնուի . — Այո՛ , շուսինը լուսաւորած է դաշխարհ , եթէ ոտքս կոտրած չըլլար շուտով մը կրնայի տուն դառնալ : — Ափսո՛ս , եթէ ես ալ կոյր չըլլայի , շուտով մը

կը դառնայի տուն և շնիկս կը կշտացնէի : — Ի՞նչ , աչքդ չի տեսներ , բարեկամ : — Ո՛հ , դու կաղ , ես ալ կոյր , դու ալ հոս ես , ես ալ հոս : — Երանի թէ կարենայի քեզի ճամբայ ցուցնել : — Երանի թէ ես ալ կարենայի քեզ պատգարակ մը ճարել : Այս ժամանակ իրենց քովէն խեղկատակ մարդ մը անցնելով և քահ , քահ խնդալով կ'ըսէ . « Մէկը կաղ , մէկը կոյր , մէկը ճամբայ պիտի ցուցնէ , միւսը պատգարակ պիտի ճարէ . ի՞նչ ծիծաղելի բան : »

2. Խեղկատակը կը հեռանայ : կաղն ու կոյրն յուսահատած շատ մը կը մտածեն , վերջը կաղն այսպէս կ'սկսի խօսիլ . « Միտքս բան մը եկաւ , բարեկամ , եթէ դու ուզես , երկուքնիս ալ կրնանք տուն երթալ : — Ինչո՞ւ չպիտի ուզեմ , ըսէ նայիմ , ի՞նչ ընեմ : — Դու աչք* չունիս , ես ալ ոտք* չունիմ , դուն քու ոտքերդ ինձ տուր , ես ալ իմ աչքերս քեզ տամ , այսպէս երկուքնիս ալ տուն կրնանք երթալ : — Այդ ըլլալո՞ւ բան է : — Ինչո՞ւ չպիտի ըլլայ . ես այնչափ ծանր* չեմ , դուն զիս կը շալկես* , դու աչք կ'ունենաս , ես ալ ոտք . ահա՛ եղաւ գնաց : » Կոյրն զկաղը կը շալկէ , և այսպէս կը կարողանան երկուքն ալ իրենց տունը դառնալ : Այժմ հասկցա՞ք թէ ի՞նչպէս կոյրը կը տեսնէ և կաղը կը քալէ :

Հարցումներ . — Ծերունին ինչո՞ւ կարօտ էր շնկան : — Ինչո՞ւ համար գիշերն և ցերեկն նոյն է կոյրին համար : — Ի՞նչ կ'իմանաս կոյր ըսելով : — Ի՞նչպէս կաղ եղաւ պատանին : — Առաջ կոյրը տուն գնաց թէ կաղն :

Ի՞նչ կ'ընեն . — Դանակով , պատառաքաղով , նաւով , տապարով , գրիչով , սուրով , մեղանով , վրձինով , մկրատով :

Բարոյատեղի բաներ . — Մուկը կատուին հետ : — Մեղր քացախին հետ : — Ծովը լճին հետ : — Առիւծը գայլին հետ : — Ուզը այծին հետ :

Բացարարութիւն . — Այն որ կաշխատի՝ երկաթը ծեծելով սալին վրայ կամ տաքցնելով բովին մէջ : — Ի՞նչ կը կոչուի :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ձ գիւրն :

Ուղղելիք . — Նրամ , կանդեղ , բարբառ , փարփարոս , տուֆ , վարառոյր , փող , փերի , մուր , խաչար , փիշեր , գետտ :

Լրանալիք . — Անձրեւ եկած ատեն մորդ պէտք չունի աղբիւրէն . . . : — Փոթորկի ատեն նաւը . . . : — Եղբայրս դասերը չեր գիտեր , ուստի . . . : — Գողը բռնեցին և . . . :

Առած . — Առիւծի բաժինն է . (Ըսել կ'ուզէ թէ ով որ զօրաւոր է , մաս առ մաս բաժիններուն ամենուն տէրը կ'ըլլայ) : — Հեռի աչքէ հեռի սրտէ . (Ով որ իւր մարդիկներէն հեռու կապրի անոնց բարեկամութիւնը կը ցրտանայ) :

— Ով որ ոչխար կը ձեւանայ , գայլը զայն կ'ուտէ . (Որոնք որ կարի շատ բարի են և չարերը կը քաջալերեն , իրենց կը վնասեն) :

Կամաց կամաց թռչունը իւր բոյնը կը շինէ . (Մարդիկ կամաց կամաց կը պատրաստեն իրենց բաղդը և կը կազմակերպեն իրենց տունը) :

Գրախարժութիւն

Հուր . կուռ . սար . թուր . զուր . հուռ . իւռ .

իւռ . հուր . կուր . թուր . զուր .

ԻՐԱԳԻՏ . — Պարտաւորութիւն . կը նշանակէ տախտակէ շինուած առարկայ մը , որուն չորս կողմը երկնցած են բառնալիքներ , որոնցմով չորս մարդեր կը վերցնեն պատգարակն եւ կը անին ուր որ պէտք է . այդ պատգարակին մէջ կ'ըլլայ հիւանդ մը , խեղանդամ մը , յիմար մը , վիրաւորեալ մը եւայլն : Ընդհանրապէս պատգարակը կը գործածեն պատերազմներու մէջ :

ԴԱՍ ԻՔ.

ԱՐՄ ԻՆԷ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻԻՆ

Հեծեց . — Լացաւ	Զերծ . — Աղատ
Սպեղանի . — Դեղ մը	Գդուանք . — Սէր
Միաթեւ . — Մէկ թեւով	Ուշադիր . — Միտ դնող
Անզօր . — Տկար	Ներքեւ . — Բանի մը տակը

1.— Հինգ տարեկան

Մի աղջկան

Մեքենայ* մի կտրեց տարաւ

Աջ թեւն (ի՛նչ աղէտ սրտագրաւ .

— Մանկիկն այնքան հեծեց լացաւ ,

Թափեց այնքան անցունք և ցաւ

Որ հայրաբար

Աստուածն արդար

Գթութեան շող* մ' ուղղեց վրան .

— Ամենարուժ սպեղանի

Որ փոյթ գոցեց վերքին բերան

Եւ միաթեւ այլ կենդանի

Հատոյց իւր մօր

Մանկիկն անզօր :

2.— Անցան օրեր , և Արմինէ

(Արմինէ էր անունն ըսի ,)

Աւ զերծ* վէրքէ , դառնութեանէ

Ամեն առտու կ'երթար դասի ,

Եւ անդադար

Գիրք կը կարդար :

Եւ իւր պարտուց խիստ ուշադիր

Ձախուփն այնքան լաւ գրէր գիր ,

Որ վարժատան յարկին ներքեւ

Ինքն առնելով նիշ ու պարգեւ

Միւս աղջկանց

Առթէր նախանձ :

3.— Յանկարծ մի օր մեծ և բարի

Կին մ' (ամուսին թագաւորի)

Գիւղին մէջէն անցած ատեն

Կանգ առաւ և գիւղապետէն

Խնդրեց խսկոյն

Որ փոքրագոյն՝

Այլ խելացի յառաջադէմ**

Մի աշակերտ բերեն իր դէմ .

— Մարդ խրկեցին և Արմինէն

Առին բերին վարժատունէն :

4.— Աղջիկն անվախ .

Կազմ և ուրախ ,

Այլ թեւազուրկ** երբ երեւցաւ ,

Ազնիւ աիկնոջ աչքը լեցաւ .

Եւ գգուանօք քաղցրաձայն

Իւր գրկաց մէջ առնելով զայն

Տուաւ պաշիկ ,

Եւ « փոքրիկ , աղջիկ ,

Ըսաւ , գոհ եմ որ դու այդպէս x

« Աշխատասէր** և խոհեմ ես ,

« Լաւ կը գրես , լաւ կը կարդաս

« Եւ կ'ուսնիս ինչ որ տան քեզ դաս .

« Արդ փոխարէն

« Առատօրէն

« Քեզ վարձատրել* կ'ուզեմ այսօր .

« Ըսէ, ի՛նչ տամ, գրքոյկ մ'ազուօր ,

« Հագնուտ , պատկե՛ր թէ խաղալիք ,

« Կ'ուզե՛ս շքար կամ ուտելիք ,

« Կուզե՛ս օղեր ,

« Մի՛, մի՛ վախեր ,

« Ըսէ շիտակ . » իսկ Արմինէ ,

Հոգին լցուած ցնծութենէ ,

Բացաւ շրթունքն և խնդագին

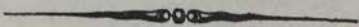
Գոչեց . « Թեւ մը տուէ՛ք , տիկին : »

Հարցմունք . — Աղջիկը ի՛նչու համար աջ թեւը կտրսնցուցած էր : — Արմինէ ո՛ր կերթար : — Ի՛նչու իր ընկերաց նախանձ կը պատճառէր : — Ո՞վ թագուհոյն ներկայացաւ : — Արմինէ ի՛նչ խնդրեց անկէ :

Գրավարժութիւն

Քաղ . Վշի . աւայ . սխառ . սգայ . Քարդ . հարժ .
հայայ . հիւսի . ջիւսի . վարժ . կրաւ . փայլ :

ԻՐԱԿԻՑ . — ՍԵՂԱՆ . — Առտինն (տան վերաբերած) սպաս մ'է , որուն վրայ կերակուրներ, պատառաքաղ, դգալ, անձեռոցիկ, սկաւառակ , ջուրի շիշ և գաւաթ կան, և շուրջը կը նստին տանը բնակիչք, եթէ հիւր ունենան իրենց հիւրերով :

Գ Ա Ս Ի Պ .

Չ Ո Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Գործունեայ . — Աշխատող	Արձակել . — Թողուլ
Դատարկ . — Պարապ	Չմերուկ . — Պտուղ մը
Լուսամուտ . — Պատուհան	Կը դասախօսէ . — Դաս կու-
Պաշարել . — Չորս կողմը	տայ
առնել	Բոյն . — Թուչնոց բնակարան
Անգլուխ . — Գլուխ չունեցող	Մըջիւն . — Միջատ մը

ա . Ք Ն Ա Ս Է Ր Ծ Ա Ռ Ա Յ

Երբ տանուտէր մը տուն գալով իւր ծառայն 'ի քուն գտաւ , « Ո՛րչափ ծոյլ ես , ըսաւ . ամեն ատեն տուն որ գամ զքեզ քնացած կը տեսնեմ : » « Տէր իմ , ծոյլ չ'եմ , այլ շատ գործունեայ լինելու համար է որ գատարկ** մնալ չ'եմ սիրեր , զի քունն ալ ինձ համար աշխատութիւն մ'է . » պատասխան տուաւ ծառայն :

ա . Ա Ղ Ք Ա Տ Ի Գ Ո Ղ

Գող մը գիշեր ատեն աղքատ մարդու մը տան լուսամուտէն ներս մտաւ , և սկսեց մութի մէջ ձեռքերն ասդին անդին երկնցնել , որպէսզի գողնալու բան մը գտնէ : Աղքատը որ դեռ քնացած չէր , ըսաւ անոր . « բարեկամ , դուն եկեր ես գիշերով բան մը փնտռել այն տեղ , ուր ես ցերեկով բան մը չեմ կարող գտնել : »

Յ. ԳԼԽԱԿՈՐՈՑՍ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ

Չինուոր* մը պաշարեալ քաղաքի պարսպի մը վրայ քնացած ատեն, թնթանօթի գնտակ* մը գալով անոր գլուխը տարաւ, ուրիշ զինուոր մը զայս տեսնելով՝ «Վա՛յ, պուռաց, ինչպէս պիտի զարմանայ ողորմելին՝ երբ արթննայ և տեսնէ թէ անգլուխ է :

Զ. ՄՐԱՄԻՏ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Գիւղացի** մը իր էշով ճամբայ ելած ատեն թեթեւութիկին մէկը խեղճ ծաղրելու համար սկսեց ետեւէն կանչել. « Ո՛ր բարով երկուքնիդ մեկտեղ : » Գիւղացին դարձաւ և ըսաւ. « Երեքիս համար խոտ փնտուելու : »

Ե. ՄԻԱՄԻՏ ՏՂԱՅՆ

Պարտիզպան մը իւր տղաքներէն մէկուն երկու հատ ընտիր թուղ* կուտայ, որ իւր բարեկամին նուէր տանի, ճամբան խեղճ տղան թուղերուն գեղեցկութեանը չը դիմանալով մէկ հատը կ'ուտէ : Բարեկամը ընծայաբերին** թուղթէն իմանալով թէ երկու հատ պէտք է լինին թուղերը, կը հարցնէ ծառային թէ՛ « Ո՛ր է միւս թուղն . » « Միւսն կերայ՝ պատասխանեց բարեմիտ ծառան կարմրելով : » « Ի՞նչ պէս, կ'ըսէ բարեկամը զարմանալով : Այն ատեն միամիտն միւս թուղն ալ բերանը կը նետէ, և « Այսպէս կերայ, պարոն . » ըսելով այն ալ կուտէ :

Զ. ՁՄԵՐՈՒԿԻ ԳՈՂ

Պարտիզպան** մը իւր ձմերուկանոցը** մտնող գող մը բռնելով՝ երբ, « Դու այդ տեղ ի՞նչ գործ ունիս . » հարցուց, գողը պատասխանեց. « Վերէն անցնելու ատենս՝ քամին* զիս այստեղ գլորեց : » — « Հապա ինչո՞ւ ձմերուկը բռնեք էիր, » — « Քամին այս տեղէն ալ զիս վերցնել ուզեց, ուստի զիս ուրիշ տեղ մ'ալ չը տանելու համար՝ ձմե-

բուկին փաթուեցայ : » Պարտիզպանը այն ժամանակ գողին պարկը** հետազօտելով , հարցուց . « Հապա այս պարկին մէջի ձմեռուկները ի՞նչ են . » — Գողը պատասխան տուաւ .

« Ես ալ այդ բանին վրայ կը մտածէի երբ դուն վրայ հասար » :

Հարցմունք . — Քնասէր ծառան ի՞նչ պատասխան տուաւ .

— Աղքատը ի՞նչ պատասխանեց գողին : — Զինուորը ի՞նչ ըսաւ անգլուխ զինուորին համար : — Գիւղացին ի՞նչպէս նախատեց իւր ծաղրածուները : — Միամիտ տղան ինչո՞ւ կերաւ երկրորդ թուզն : — Գողը ի՞նչ պատասխանեց պարտիզպանին :

Ոտքստորոտիակ . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ փ գիրն :

Լրանալիք . — Զգուշացէք որ չ'աղտոտէք մեղանով . . . :

— Մօրուքը կ'աճիլեն : — Գլուխը կը սանտրեն : — Գրիչը կը կտրեն : — Մարդ կը սնանի :

Գրախարժութիւն

Խաղաղութիւն . Քոչմունք . Խաղաղութիւն . Խաղաղութիւն
Խաղաղութիւն . Քոչմունք . Խաղաղութիւն . Քոչմունք
Խաղաղութիւն . Քոչմունք . . .

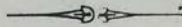
ԻՐԱԳԻՏ . — Նոյնի . Նարինջը պտուղ մ'է , որ կը սիրէ տաք երկիրներու մէջ աճիլ . այս պտուղն կիր է եւ վրան ծակոտ կեղեւ ունի . մէջն ալ թթու երբեմն անուշ մտտ եւ ջրոտ մարմին մը կայ . զայն հեռաւոր երկիրներէ կը բերեն . իւր ծառն կը կոչուի Նոյնի :

Գ Ա Ս Ի Գ.

Գ Ե Տ Ն Ա Խ Ն Ձ Ո Ր

Գ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ա Ի Թ Ի Ի Ն

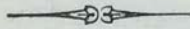
Ը ի թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Բանջարեղէն . — Կանաչեղէն	Շողգամ . — Շալղամ
Լուբիա . — Ֆասուլեա	Գետնախնձոր . — Փաթաթէս
Մորթ . — Տէրի	Մաշ . — Պէզէլեա
Պրաս . — Փրասա	Բոլորածեւ . — Կլոր
Շոմին . — Ըսպաննաք	Մազմուկ . — Արմատին բա-
Կաղամբ . — Լահանայ	րակ թելերը
Խորշեր . — Խոր տեղեր	Ախորժահամ . — Համով
Կարմրագոյն . — Կարմիր գոյն	Մնուցիչ . — Մնունդ տուող

Բանջարեղինաց ինչ անուններ գիտես . — Մայրս տարւոյն մէջ երբեմն երբեմն հետեւեալներով կ'եփէ տեսակ տեսակ կերակուրներ* . ինչպէս . լուբիա , մաշ , ոլուն , շոմին , պրաս , կաղամբ , շողգամ , բակլայ , եւ , և կ'ըսէր թէ ասոնք բանջարեղէններ են : — Այո՛ , ատոնք բանջարեղէններ կը կոչուին : Իսկ ինչ է գետնախնձորն : Սա նոյնպէս բանջարեղէն մ'է , և կը բուսնի հողին* տակ* , որ նոյն բոյսին* արմատն* է . սա ընդհանրապէս անկանոն կլոր* ձեւ մ'ունի ,

Գ Ա Ս Ի Ե .

Գ Ո Ղ Ի Մ Ը Տ Ղ Ա Յ Ն

Գ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սովոր էր . — Սովորութիւնը .	Մնաց . — Կեցաւ
րած էր	Գարձաւ . — Ետեւը դարձաւ
Գողնալ . — Գողութիւն ընել	Աստուածավախ . — Աստուծ-
Կարծել . — Հաւատալ	մէ վախցող

1. — Մարդուն մէկը սովոր էր դրացւոյն արտն երթալ ցորեն գողնալու : Օր մը ութը տարեկան տղան հեան առաւ և պարկն անոր ձեռքը տալով , սկսաւ ասդին անդին նայիլ գիտնալու համար թէ՛ արդեօք տեսնող մը կայ : Աղէկ մը նայելէն ետքը , երբ տեսաւ որ մարդ չըկայ , պարկը տղուն ձեռքէն առնելով սկսաւ իւր գործը յառաջ տանիլ :

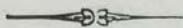
2. — « Հայր , ըսաւ տղան , տեղ մ'ալ մնաց , ուր նայելու մտցար : » Մարդը վախնալով պարկը գետինը դրաւ ու ըսաւ , « Ո՞ր կողմը տղայս , » կարծելով թէ իրեն քովը մէկը կայ : Տղան պատասխանեց . « Դէպ ի երկինք նայելու մտցար , որպէս զի իմանայիր թէ Աստուած զքեզ կը տեսնէ » :

3. — Այս Աստուածավախ տղուն յանդիմանական խօսքն այնպէս ազդեց հօրը որ անմիջապէս տուն դարձաւ , և մէյ մ'ալ գողութեան չը գնաց , միտքը պահելով իւր որդւոյն այս ճշմարտութիւնը թէ՛ Աստուծոյ ամենատես* * աչքը զմեզ միշտ կը տեսնէ :

Հարցմունք . — Մարդուն մէկն ինչ ընել սովոր էր : — Օր մը հետը ո՞վ առաւ և ինչ տուաւ անոր : — Յետոյ ինչ ըրաւ : — Տղան ինչ ըսաւ : — Հայրն ինչ ըրաւ :

Դ Ա Ս Ի Զ .

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ո Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ոսկեգոյն . — Ոսկիի գոյն	Աստղիկներ . — Պղտիկ աստղեր
Զմրուխտ . — Զիւմրիւլժ	Փայլփլին . — Կը փայլին
Գոհար . — Պատուական քար	Սնհամար . — Թիւ չունեցող
Անբաւ . — Շատ	Լուսագեղ . — Լուսի նման
Գունաւոր . — Գոյն ունեցող	Գեղեցիկ
Թեւեւն . — Թուչին	

- 1.— Մայրիկ , նայէ ինչպէս սիրուն
 Են այս ծաղիկներ ,
 Կարմիր , ճերմակ եւ սոկեգոյն ,
 Դաշտն է լեփ լեցուն :
 Ի՛նչ ալ անուշ հոտ ունին , մայր .
 Սիրեմ՝ ես զանոնք .
 Մին է զմրուխտ , միւսը գոհար ,
 Գոյն ունին վառվառ :
 Մայր , ո՞վ արդեօք զանոնք ըրաւ ,
 Ո՞վ ցանեց այսպէս :
 Աստուանձ , տըղաս Նա որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

- 2.— Մայրիկ , նայէ , ինչպէս աղուոր
 Են այս թռչուններ ,

Ունին փափուկ թեւ գունաւոր՞,
 Հանդերձ փառաւոր :
 Ճիւղէ ի ճիւղ կը թռչըտին .
 Անտառն է բուններ
 Իրենց ճիւղ ճիւղ , ու երբ կամին ,
 Կը թռին , յերկին :
 Մայր ով արդեօք զանոնք ըրաւ ,
 Այսպէս գեղեցիկ :

3. — Աստուած , տըղաս , Նա որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

Մայրիկ , նայէ , ինչպէս պայծառ
 Են այս աստղիկներ .

Կը փայլփլին յերկնից կամար ,
 Ու են անհամար :

Մին քան զմիւսն է լուսագեղ ,
 Եւ մթութեան մէջ

Իբրեւ մէյակ վառին լկանթեղ :
 Քանի են շքեղ :

Մայր , ով արդեօք զանոնք ըրաւ ,
 Ով վառեց այսպէս :

— Աստուած , տըղաս , Նա որ տուաւ
 Մեզ բարիք անբաւ :

Հարցմունք . — Մօրը հետ ով կը խօսէր : — Մայրն ինչ
 պատասխան տուաւ : — Ինչ բանի վրայ կը խօսէին :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան քառ որ իր մէջը ունե-
 նայ ù գիրն :

Ուղղելիք . — Ըդում , յանիլ , մտենալ , դագաւոր ,
 իւղացի , քնել , նուցնել , գլուղ , նայապետ :

Բարդաստեղի բառեր . — Եսովպոսի պէս սապատող : — Փայ-
 լակի պէս փայլող : — Ստուերի դէս անցնիլ : — Մըջիւնի

պէս ժրջան : — Նահատակի պէս չարչարուիլ : — Սոխակի
պէս երգել : — Տերեւի պէս դողալ :

Հանելոկ . — Ո՞վ է այն որ առաւօտուն երկու ոտքով ,
ցերեկին երեք , երեկոյին չորս ոտքով կերթայ . — Մարդն՝
պատանեկութեան , երիտասարդութեան և ծերութեան
ժամանակ :

Աստք . — Մեծ ձուկերը պզտիկ ձուկերը կը կըլլեն .
(Զօրաւորները կը ճզմեն տկարները) : — Այս աշխարհի մէջ
ամեն մարդ իւր խաչը կը կրէ . (չիկայ մէկը որ իւր մաս-
նաւոր վիշտերը չ'ունենայ) : — Այն որ ուրբաթ՝ կը խնդայ
չարաթ՝ պիտի լայ . (Յաճախ խնդումին կը յաջորդէ լաց) :
— Պենելոպի կտաւն է . (Կ'ըսուի բանի մը որ կրկին ու
կրկին կսկսի ու չ'աւարտիր :)

Առակ . — Օր մը խեչափառը ըսաւ իւր ձագուն . « Ին-
չո՞ւ համար այդպէս ծուռ ու մուռ կը քալես : — Քեզի
կ'ուզեմ նմանիլ , ըսաւ ձագը :

Լրտեսայիք . — Գիրքը կը շարեն . . . : — Դրամը կը պա-
հեն . . . : — Պնակները կը դնեն . . . : — Սուրը կը դնեն
Տօրենք կը դնեն . . . : (1)

Հետեւողթիւնք . — Անոնք որ չեն ուսանիր , միշտ տգէտ
են : արդ ծոյլերը չեն ուսանիր , ուստի ծոյլերը միշտ տգէտ
պիտի ըլլան : — Այն որ աւելին կ'ուզէ , միշտ երջանիկ չէ .
արդ ագահը և փառասէրը միշտ աւելին կ'ուզեն , ուստի
ագահն և փառասէրն միշտ երջանիկ չեն :

ԳրալարԺութիւն

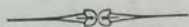
Կապուժիք . պաշտօնիք . ճառասուս .

Խաբասուս . Հողագին . Երկնային .

(1) Ո՞ր կը շարեն , կը պահեն , կը դնեն .

Գ Ա Ս Ի Է .

Գ Ո Ր Ծ Ա Ր Ա Ն Ք

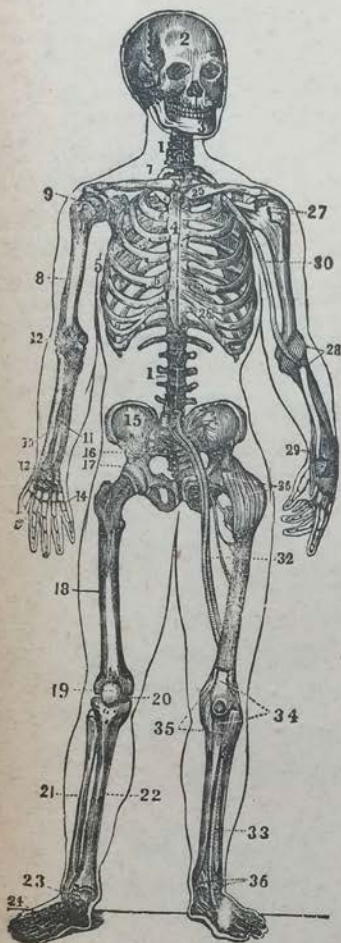
Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Յօդուած . — Կապ	Բարախում . — Սրաի զար-
Կմախք . — Ամբողջ սակորներ	նելն
Ողնայար . — Կռնակի սակոր	Լանջք . — Կուրծք
Իրան . — Վիզէն մինչ մէջքի	Շնչափող . — Շունչ առնե-
մաս	լու փող
Կողոսկր . — Մէջքի սակր	Կը խուծէ . — Ներս կը մտնէ
Փայծախ . — Տալախ	Ներչնչում . — Ներչնչելն
Աղիք . — Պաղրսախ	Արտաշնչում . — Դուրս շնչել
Խուչակ . — Կոկորդի խողովակ	Զերմութիւն . — Տաքութիւն
Ստուգն . — Կոկորդ	Պրկուել . — Քաշուել

1. — Մեր մարմնոյն մէջ կարծր նիւթեր** կան որք ոսկոր կը սուրին , և որք իրարու հետ կապուելով կը կազմեն բազմաթիւ յօդուածներ : Ոսկորներու ամբողջն կմախք կը կոչուի , որ մարմնոյն նախակողմն ըլլալով անոր ձեւ կուտայ և զայն կանգուն կը բռնէ ամեն կեցողութի մէջ : Կմախքը առանցք մը ունի , որուն վրայ բռնուած են բոլոր միւս ոսկորներն . այդ առանցքը իրանին ետեւը միջին գծին վրայ վերուստ ի վար կ'երկարի և կըսուի ողնայար : Կմախքին** վրայ կ'որոշուին շատ լաւ գլխուն երկու մասերն՝ գէմք և գանկ . իրանին երկու մասերն՝ լանջք և որովայն , վերին և ստորին անդամք իրենց մասերով . վերջապէս վիզն՝ որ ողնայարին վերի ծայրէն կը բազկանայ և կը կրէ գլուխն :

2. — Իրանը երկու մեծ խոռոչի բաժնուած է . մին լանջքն է , որ կը ձեւանայ ողնայարով , տասն և երկու զոյգ փղոսկրներով** և մի կրծոսկրով . միւսը որովայնն է որ լանջքին տակ կը գտնուի , և անկէ կը զատուի մաշկով մը , լանջքին մէջ պարունակեալ են սիրար , երկու թոքերն , շնչափողը և ստուգն . որովայնին մէջ կան ստամոքս** , աղիք , լեարդ , երիկամունք , փայծախ , ևն :

3. — Սիրտը մէկ քսակ մ'է և երկու խորշի կը բաժնուի , մին կըսուի աջ սիրտ , իսկ միւսը ձախ սիրտ : Ձախ սիրտէն ելնող երակն իւր ճիւղերով կ'ըսուի ջնշնրակ . իսկ աջ սրտին մէջ բացուող ուրիշ երկու երակներ՝ հանդերձ իրենց ճիւղերով՝ կ'ըսուին սեւերակ . շնչերակաց առաջին ծայրերը իրարու կը միանան հերսփողկներով : Սիրտը բոլոր շնչերակներով և սեւերակներով միասին կ'ըսուի արեան շրջանի գործարան , որուն կեդրոնն է սիրտը :

Ձախ սրտին մէջ կարմիր արիւն կայ . որ շնչերակաց միջոցաւ մարմնոյն ամեն կողմերը կերթայ , և ամեն հիւսուածոց մէջ թափանցելով զանոնք կը նորոգէ , այնպէս որ հիւներն մասամբ կ'այրէ իր պարունակած թթուածնին մէջ , և արդիւնքն՝ շուր և ածխային թթուած իր մէջ կ'առնու փոխարէն թողլով՝ նոր հիւսուածներ կազմելու համար հարկ եղած հիւլթն . այս փոփոխութեամբ կարմիր արիւնն կը

լուր և ածխային թթուած իր մէջ կ'առնու փոխարէն թողլով՝ նոր հիւսուածներ կազմելու համար հարկ եղած հիւլթն . այս փոփոխութեամբ կարմիր արիւնն կը

մթազնի , և կ'ըլլայ սեւ արիւն . այն ատեն շարունակելով իր ճամբան՝ կը մտնէ սեւ երակաց ճիւղերուն մէջ , որոց հետեւելով կուգայ կը թափի յաջ սիրտ : Արեան այս շրջանը՝ — ձախ սրտէն մեկնիլ՝ և մարմնոյն բոլոր հիւսուածներէն՝ անցնելէ ետք երթալ յաջ սիրտ — մեծ ջրջան կը կոչուի :

Սեւ արիւնը աջ սիրտէն կը մեկնի և թոքային շնչերակին միջոցաւ կ'երթայ ի թոք , հոն կը թողու իւր ածխային թթուն՝ և նոր թթուածին առած կը նորոգուի , և կ'ըլլայ կարմիր արիւն , և մտնելով թոքային սննդակից կը դառնայ ի ձախ սիրտ , ուսկից կը վերսկսի մեծ շրջանը . աջ սրտէն ելնել՝ և թոքերուն մէջէն անցնելէ ետքը գալ ի ձախ սիրտ՝ փոքր ջրջան կը կոչուի . արեան շարժում կուտան սրտի կծկումներն , որք կը ծնանին սրտի բարասխտուիլ և շնչերակաց զարկը :

Հարցմունք . — Մարմինը ի՞նչ մասերէ կը բաղկանայ : — Իրանի բաժանումները որո՞նք են : — Սիրտը ի՞նչ բաժանումներ ունի : — Արիւնը ի՞նչ միջոցաւ շրջան կ'ընէ երակաց մէջ :

Առաջ . — Նապաստակը որ մը բռնուեցաւ արծիւէն . թռչուն մը պատահեցաւ անոր և ըսաւ . ոտքերդ ի՞նչ էիր ըրեր . չը փախէիր : Նոյն պահուն ուրուրը անցաւ անկէ և ճնճղուկը բռնեց : Նապաստակը թռչունին պատասխանեց . դուն ի՞նչ ըրեր էիր թեւերդ :

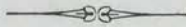
Հետեւութիւն . — Պէտք է սիրել ինչ որ բարի է . արդ Աստուած բարի է . ուստի պէտք է սիրել Աստուած :

Գրախարժութիւն

այսման թիւն . զոր խորհրդաւ . . . այրելիցաւ .
այրելիցաւ . յանկարճաւ . զայրելիցաւ .

Գ Ա Ս Ի Ը .

Մ Ա Ն Կ Ի Կ Ն Ա Ռ Կ Ա Տ Ո Ւ Ն Ի Ի Ր

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Խոժոռած . — Դէմբը ծռած
 Չար . — Մազ
 Մահարեր . — Մահ տուող
 Խողխողել . — Մորթել
 Հրճուանք . — Ուրախութիւն
 Խըլուած — Յափշտակուած
 Արարք . — Գործ
 Բառնայ . — Վերցնէ
 Դաժան . — Դէշ
 Դատապարտել . — Պատիժ
 դնել վրան

Ոճիրներ . — Մեծ յանձանք
 Գգուանք . — Սէր
 Դեղանի . — Գեղեցիկ
 Դայլայլիկներ . — Երգ թռչնոց
 Նախանձ . — Գէշ մրցում
 Ապիրատ . — Չար
 Յուէտ . — Միշտ
 Վշտացած . — Յաւած
 Մտադրեցի . — Միտքս դրի
 Դատել . — Քննել

Վ . — Հոս եկուր , փիտիկ , եկուր որ աղուոր մը քեզ չախեմ ես , եկուր անառակ .
 Քեզ համար կ'ըսեն թէ՛ ով որ ըլլայ ուժգին կը ճանկես .
 երեսդ ճերմակ . . . ,
 է՛հ , ըսէ տեսնեմ , այդպէս Խոժոռ ո՞ւտի կուգաս արդու ու ուցած քո ձար . . .
 Խեղճ մկնիկներուն տուիր մահաբեր , սոսկալի մի ջարդ . . .
 վիրաւորուեցամ . . . :

Եւ կամ կաղամարս արդեօք շրջեցիր , և արագընթայ՝ վազելով շիտակ ճ
 Միթէ թաթիկդ իմ թղթերուս վրայ գծագրել փութաց , մի սեւուկ գետակ . . . :

Տեանենք , պատասխան տուր , ես բնութեամբ քաղցրիկ եմ
և հեղ յանցանքներդ ո՞չք են :
Ձը պիտի չախեմ , փիսիկ , առաջուց ես կը ներեմ քեզ
ոճիրներդ ամեն :

2: — Ի՞նչ , ախնարի մ'անգամ , կամ գգուանք** մ'ան-
գամ ինձ չե՞ս ուղեր գու չար սիրտ կենդանի . . .
Ո՞հ , բայց ի՞նչ է այն , գեանին վրայ քովդ , որ կը թա-
ւալի . . . թուչնիկս . . . Աստուած իմ . . .
Դու խողխողեցիր զայն , ահուաներովդ սուր և ահուելի ըն-
կերս մտերիմ ,
Այն , որ իւր անուշ դայլայլիկներով՝ ինձ հրճուանք** կու-
տար , քեզ նախանձ առատ ,
Վանդակէն խլուած՝ ահա՞ կը մեռնի մահուամբ չարաչար ,
վայ քեզ ապիրատ** . . .
Այդ անգութ արարքդ յաւէտ կը բառնայ բոլոր սէրս ի քէն ,
կուզէի ներել ,
Բայց վշտացած սիրտս ինձ կ'ըսէ դաժան բարուցդ փոխարէն
դքեզ դատապարտել .
Փախիր , հեռացիր , չուտ , իմ դիմացէս կորսուէ անդին ,
մտադրեցի** լաւ ,
Ըղքեզ չը տեսնել** այլ եւս ոչինչ ըստ երեւոյթին , չը դա-
տել բնաւ :

Հարցմանը . — Մանկիկը ի՞նչ ըսաւ փիսիկին : — Կատուն
ի՞նչ ըրած էր թուչնիկին : — Մանկիկը ի՞նչ ըրաւ զկատուն :

Բացատրութիւնը . — Առարկայ մը որ պողպատեայ բարակ
գլանիկ մ'է , որուն մէկ ծայրն սուր ըլլալով կրնայ ծակել
ամեն տեսակ կերպասներ . իսկ միւս ծայրը բութ է , և ունի
ծակ մը , որմէ կ'անցունեն գերձանը : — Ի՞նչ է այն :

Հետեւութիւն . — Դուք պարտիք սիրել զանոնք , որ ձեզ
բարիք կ'ընեն . արդ ձեր վարժապետները ձեզ ուսմունք
կուտան , որ ամենամեծ բարիք է . ուրեմն դուք պարտիք սի-
րել ձեր վարժապետները :

Առաջը . — Չարիքը թեւեր ունի . (Չարիքը շուտ կը հասնի :) — Քնացող կատուն արթնցնելու չէ : (Պէտք չէ գրգռել հանդարտ կեցող վտանգաւոր թշնամին :)

Գրախոսութիւն

այսօր . հրէշտակներու . առաջը
կոթիւն . անուշամտութիւն . անասուններէն

Դ Ա Ս Ի Թ .

Զ Ո Ւ Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Գ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Սապատող . — Խամպուր
Ծրար . — Պոխճա
Կուզիկ . — Խամպուր
Երկիւղ . — Վախ

Գաւազան . — Փայտ
Անիրաւ . — Իրաւունք չու-
նեցող
Մեծածախ . — Շատ ծախքով

Ճ . Ս Ա Պ Ա Տ Ո Ղ Ը

Գողերը ծաղրելով մի սապատող մատնացոյց* կըսէին , « Նայեցէք իւր կապոցը , որ ուսին վրայ կը կրէ : » — « Ի՞նչ ընեմ , պատասխանեց կուզիկը , գողերու երկիւղէն տունիս մէջ բան չեմ կրնար թողուլ :

Զ . Ո Ս Կ Ի Ո Ց Գ Ե Ղ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Մարդու մը հարցուցին թէ՛ ինչո՞ւ համար գեղին է ոսկին . պատասխանեց թէ՛ զինքը ուղղունքը այնչափ շատ են որ երկիւղէն* գեղներ է :

Յ. ԱՆՁԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Օր մը հայր և որդի միասին ճաշ ընելու ատեն որդւոյն ուշադրութիւնը** ուրիշ տեղ լինելով կերակուրը տաք տաք բերանը կը տանի, որուն ցաւէն կսկսի արցունք վազել աչքերէն: «Որդիս, ինչո՞ւ կուլաս,» կ'ըսէ հայրը, «Ողորմած հոգի եղբայրս միտքս ինկաւ,» կը պատասխանէ որդին: Հօրը ուշադրութիւնն ալ տղուն խօսքերուն վրայ դառնալով, ինքն ալ տաք տաք կերակուրը առնելով բերանը կը տանի: Երբ հօր աչքերէն եւս կ'սկսի արցունք վազել, որդին կը դառնայ և կը հարցնէ, « Հայրիկ, հապա դուք ինչո՞ւ կուլաք:» — «Անոր համար կուլամ որ, կ'ըսէ, զքեզ ալ եղբօրդ հետ չը թաղեցի:»

Հարցմունք. — Սապատողը ի՞նչ պատասխանեց: — Մարդը ի՞նչ պատասխանեց: — Ճաշի ատեն սեղանին վրայ որ դին ու հայրն իրարու ի՞նչ պատասխանեցին:

Բացատրութիւն. — Քառակուսի շրջանակ մը, որոյ վրայ իրարու մօտ գաւազաններ կան, չորս անկիւնները մէկ մէկ ոտք և ունի կոթ մ'ալ հաստատուած է մէկ կողմին վրայ բոլորովին երկաթէ շինուած և անագով կլայեկուած, որուն վրայ կը տապկեն ձուկ. — Ի՞նչ է:

Լրանալիք. — Երկիր մը, ուր շատ լեռներ կան, երկիր մ'է... (1): — Քաղաքը, որ ծովուն եզերքը կը գտնուի, քաղաք մ'է... (2):

Իրախարժուքիւն

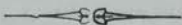
սուշուսուջուխանութիւն. իրախարժանութիւն

չրդայանկրութիւն. սպնուսխանութիւն

(1) Ի՞նչպէս երկիր մ'է: (2) Ի՞նչպէս քաղաք մ'է:

ԴԱՍ Լ.

ԵՐԿՐԱԶԱՓԱԿԱՆ ՁԵԻԵՐ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻԻՆ

Ուղիղ . — Շիտակ
 Բեկեալ . — Կորտոած
 Տարածութիւն . — Մեծու-
 թիւն
 Գագաթ . — Բանի մը վերի
 մասը
 Մակերեւոյթ . — Վրան

Կոր . — Ծուռ
 Ամենանուրբ . — Ամենաբա-
 րակ .
 Անկիւն . — Բէօշէ
 Անկիւնաչափ . — Անկիւն չա-
 փող
 Գմբէթ . — Խուպպէ

1. Երեք տեսակ գիծ կայ . ուղիղ գիծ , կոր գիծ և բեկեալ գիծ :

Ուղիղ գիծ

Կոր գիծ

Բեկեալ գիծ

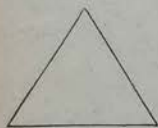
2. Երկու կէտերու մէջ քաշուած զանազան** գիծերէն միշտ ամենակարճը ուղիղ գիծն է : Երկու կէտերու մէջ մէկ ուղիղ գիծ միայն կրնայ քաշուիլ :

3. Գիծ մը երկու ծայր* ունի , որք մէկ մէկ կէտին գի-

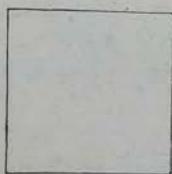
մեծ : Ուղիղ անկեան մը երկու կողերը իրարու ուղղահայեաց կ'ըսուին :

10. Սուարկայի** մը երեսը Մակերեւոյթ կը կոչուի , որ միայն երկու տարածութիւն ունի . երկայնութիւն և լայնութիւն , և կ'ըլլայ երկու տեսակ . Հարթ և կոր : Սեղան մը , գիրք մը , տախտակամած մը հարթ մակերեւոյթներ ունին . գունտ մը , գլան մը , հաւկիթ մը , գմբէթ մը կոր մակերեւոյթներ ունին :

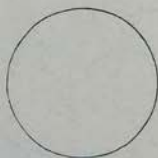
11. Մակերեւոյթի ձեւերը շատ են , ոմանք կանոնաւոր կ'ըսուին , ոմանք անկանոն : կոնոնաւոր մակերեւոյթներն են . եռանկիւն , քառանկիւն , բազմանկիւն , թորթակ և ձուսածն :

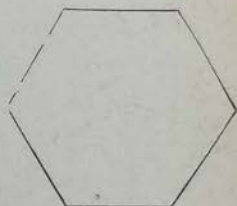
Եռանկիւն

Քառակուսի

Բոլորակ

Վեցանկիւն

12. Եռանկիւնը երեք ուղիղ գծերով ձեւացեալ է , և երեք անկիւն ունի : Եռանկեան երեք կողերէն յատակինը խորիսի կը կոչուի , և բարձր կեցող անկիւնը՝ գագաթ : Մի քանի տեսակ եռանկիւն կայ . ուղղանկիւն եռանկիւն , հասասարակոյ եռանկիւն և՛ :

13. Քառանկիւնը չորս ուղիղ գծերով ձեւացեալ է , և նոյնքան անկիւն ունի : Քառանկեան տեսակներն են . քառակուսի , ուղղանկիւն , տարանկիւն , սեղանածն և՛ . քառակուսին չորս հաւասար կողերով և չորս ուղիղ անկիւններով ձեւացեալ քառանկիւնաձեւ մ'է :

14. Բազմանկիւնը չորսէ աւելի կողերով և նոյնչափ ալ անկիւններով ձեւացեալ մակերեւոյթ մ'է : Հնգանկիւնը , վեցանկիւնը , ութանկիւնը և՛ . բազմանկիւններ են :

15. Բոլորակը կոր գծով ձեւացեալ կըր ձեւ մ'է, և ընդհանրապէս կարկինով կը գծուի: Բոլորակին ճիշդ մէջ տեղը բռնող կէտը կեղրոն կ'ըսուի, և բոլորտիբը շրջապատ: Կեղրոնէն դէպի շրջապատ տարուած ուղիղ գիծ մը շառտիղ կ'ըսուի. իսկ կեղրոնէն անցնելով շրջապատը երկու հանդիպակաց կէտերէ կտրող ուղիղ գիծ մը սրամագիծ կը կոչուի: Տրամագիծը երկու կիսաշրջանակ կամ կիսաբոլորակ հաւասար մասերու կը բաժնէ բոլորակն: Բոլորակի մը շրջապատին մէկ մասն արկղ կը կոչուի:

16. Չուածեր երկայն բոլորակ մ'է, որուն մէջ կան մեծ և փոքր երկու կէտեր:

Հարցմունք. — Որո՞ւ կ'ըսուի ուղիղ գիծ, բեկեալ, կոր գիծ, անկիւն, զուգահեռական գիծ, եռանկիւն, քառակուսի, բոլորակ, վեցանկիւն:

Գրախարժութիւն

Չիլլ պաշտպանուողիբքն պաշտուէ, չիլլ
 աղբուղիբքն, չիլլ անպաշտպանուողիբքն ալ պաշտուէ

Դ Ա Ս Լ Ա .

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ս Է Բ Ն Ա Բ Շ Ա Կ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Բ Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բաւեց. — Բաւական եղաւ
 Յանկացող. — Փախաբող
 Փակել. — Գոցել

Անհատնում. — Ձը հատնելիք
 Մեղմ. — Բաղցր
 Փորձանք. — Վտանգ

Ապագայ . — Գալիք
Տըքնին . — Անքուն մնալ
Վշտաց . — Յաւերու
Անդադար . — Միշտ
Զերդ . — Նման
Տակաւին . — Դեռ

Յամառ . — Մտիկ չընող ,
(ինատճը)
Տատան . — Երերալն
Անդորր . — Հանդարտ
Ապերախտ . — Երախտիք չը-
գիտցող

Մ Ա Յ Ր Ն

— Մըտիկ ըրէ , ժամն է վեց ,
Ե՛լ , որդեակ իմ , չե՞ս լսեր ,
Կանցնին ժամերն , ա՛լ բաւեց ,
Շատ կարգացիր այս գիշեր :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Մայր իմ , խնդրեմ , ս՛հ , զիս թող ,
Զը սովորեցայ տակաւին
Ինչ որ բարուցս ցանկացող **
Վարպետներս ինձ դաս տուին :

Մ Ա Յ Ր Ն

— Ի՞նչ անհատնում գիր ու դաս . . .
Դու կ'աշխատիս օրն ի բուն ,
Բայց արդ ժամ է որ երթաս
Փակեւ աչերդ մեզմ ի քուն ** :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Սակայն , գիտե՞ս ձըմբան մէջ ,
Օրերն , ս՛վ մայր սիրական ,
Այնքան կարճ են որ՝ տասն էջ
Սերտելու չեն բաւական :

Մ Ա Յ Ր Ն

— Եւ , դու մտիր , յանկողին* ,
վաղն առաւօտ , Տէր վկայ ,
Իսկ ես , քեզ դաս տուողին ,
Պիտ' ըսել գամ որ քիչ տայ :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Մայր , մի ըսեր , խնդրեմ մի ,
Դու չես գիտեր թէ ո՛րքան
Նա կը ջանայ , կը կամի
Պատրաստել իմ ապագան** :

Մ Ա Յ Ր Ն

— Ապագայ՝ . . . ինչ ապագայ . . .
(Ինչ նոր բառեր ալ գիտեն . . .)
Եթէ գլխուդ փորձանք գայ .
Հիւանդ ըլլաս , այն ատեն . . . :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Ոչ , չեմ ըլլար ես հիւանդ ,
Քանզի ուսման սիրով նոր
Կը տքնիմ , և մանաւանդ
Կը խաղամ ալ ամեն օր :

Մ Ա Յ Ր Ն

— Յամառ տըղայ , անպիտան
Դու մայրդ երբէք չե՞ս գըթար ,
Որ՝ վշտաց մէջ ի տատան ,
Կը թողուս զայն անդադար :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Մայրդ իմ ազնիւ ու բարի ,
Թեւոցդ անդորր շուքին տակ

Դու պահես զիս յաշխարհի
Զերդ պահապան հըրեշտակ** :

Մ Ա Յ Ր Ն

— Ուրեմն ինչո՞ւ , ապերախտ ,
Դու չես անսար իմ խօսքիս ,
Ես կամակոր** ու անխախտ ,
Կը մաչես սիրտս ու հոգիս :

Ա Ր Շ Ա Կ

— Մայր , կաշխատիմ ամեն օր ,
Օգուտ քաղել իմ դասէն ,
Որ ինձ համար « բարի մօր
Բարի զաւակն է . » ըսեն :

Հարցում . — Մօր ու տղուն մէջ ինչ հարցումներ տեղի
ունեցան :

Բացատրութիւն . — ԲՐԻՉ . — Սրածայր երկաթի կտոր մ'է ,
փայտէ կօթի մը վրայ հաստատուած : — ԳԻՏԱԿ . — Գործիք
մ'է , որով կը տեսնենք հեռաւոր տեղերն , զորս աւելի մեծ
տեսնելով աւելի մօտ կը կարծենք ըլլալ : — ՄԱՆՐԱԳԵՏ .
— Դիտակի նման գործիք մ'է , որ կը ծառայէ ամենէն մանր
բաները հազարապատիկ մեծ ցուցնելու :

Սահմանք քառից . — ԳՐԱՍԵՂԱՆ . — Գրասեղանը դպրոցի
առարկայ մ'է , անոր առջեւ աշակերտք նստած կ'ըբազին
իրենց դասերով , կը կարդան , կը գրեն , կը գծագրեն :
Գրասեղանին մասերն են . երես մը , խորշեր ու ոտքեր ,
նաեւ նստարան մը , որոյ վրայ աշակերտք կը նստին . այս
առարկայն ամբողջ փայտէ շինուած է :

ԳԻՐՔ . — Գիրքը դպրոցական պիտոյք մ'է , որուն մէջ
աշակերտն իւր դասն կը սովորի : Այս առարկայն կը բաղկա-
նայ շատ մը գրուած թերթերէ , ուր տեղ պատկերներ ալ
կը գտնուին , կողերուն վրայ երկու հաստ թուղթերէ ծած-

կոյթներ կան . այս բոլորը ամրացեալ է կտաւէ կամ կաշիէ կողքի մը վրայ :

Հետեոտթիւնք . — Ո՛չ մէկ մարդ ազատ է տկարութենէ , ես մարդ մի եմ , ուստի ես տկարութենէ ազատ չեմ :

Բոլոր թռչունները ձուածին են , արդ արծիւը թռչուն մ'է , ուստի արծիւը ձուածին է :

Բոլոր մետաղները երկրին ծոցէն կելնեն . արդ երկաթը մետաղ մ'է , ուստի երկաթը երկրին ծոցէն կելնէ :

Հաստատութիւն . — Ի շանթ եռանդն թօթափիւն ընդոսս Ի դռոյթ արօփէ կարկուտ :

Գրախարժոքիւն

*Մի քան շատ խաչեր . թշուառ կոչուայ . զի
հաշտութիւնն թշուառութիւնն ինքնն է :*

Դ Ա Ս Լ Բ .

Ա Ն Ա Պ Ա Տ

Ի Ա Ս Ա Խ Օ Յ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Չը հերկուած . — Չը փորուած	Արտասանել . — Ըսել
Ովասիս . — Անապատի մէջ	Դալարագեղ . — Կանաչ
դալարուտ տեղ	Բերրի . — Բերք տուող
Անբեր . — Բերք չը տուող	Աղէկցած . — Առողջացած

1. — Հինդաբթի առաւօտուն երբ աղէկցած էի , կառք մը նստելով հեռացանք այն գիւղէն , որ զիս քիչ մը

վախցուցած էր , բայց ճամբան նոր բան մը չը պատահեցաւ** միայն թէ չը հերկուած և թիչ մը քարոտ գաշտի մը վրայէ անցած ատեննիս , հայրս ինքնիրեն՝ կարծես թէ այս տեղն ալ անապատ մ'է , ըսաւ , վերջը թերեւս զգաց այդ բառը արտասանելուն , որովհետեւ բաւական յոգնեցուցի զինքը , անապատին ինչ ըլլալը բացատրելու** համար : « Տղաս , ըսաւ , երկրիս վրայ այն տեսակ տեղեր կան , որ ընդարձակ դաշտերու կը նմանին , բայց գետինները քարուտ և աւազուտ են , անանկ որ վրան ոչ ծառեր կը բուսնին և ուրիշ ոչ որ և իցէ բոյսեր . այս տեսակ տեղեր տաք երկիրներու մէջ կը գտնուին և անապատ կը կոչուին , և եթէ պատահի որ անապատի մը մէջ դալարագեղ** և ջրոտ տեղ մը գտնուի Ուրախս կ'ըսուի այն տեղին . անապատի մը հողը բերրի չ'ըլլար , այդ պատճառաւ է որ թիչ մը առաջ այս տեղին անապատի կը նմանի ըսի , որովհետեւ , չե՞ս տեսներ , այս դաշտը թիչ մը քարուտ եւ աւազուտ է : — Այս բացատրութենէն շնորհակալ ըլլալով , անմիջապէս յերրի բառին ինչ նշանակութիւն ունենալը հարցուցի , որ թիչ մը առաջ դարձեալ արտասանած էր , այն ալ այսպէս բացատրեց . որևիցէ գետնի մը վրայ երբոր բան մը ցաննես և կը բուսնի , բերրի կ'ըսուի , իսկ այն տեղերը որ բոյսեր առաջ չեն բերեր աներ կ'ըսուին : Այս բացատրութեան վրայ կրկին շնորհակալ եղայ :

Հարցմամբ . — Տղան ո՞ւրկէ կ'անցնէր : — Ի՞նչ հարցուց հօրը : — Հայրը ինչ պատասխան տուաւ :

Հետևութիւն . — Բոլոր բարձր լեռները ձիւնապատ են , արդ մեր քաղաքին լեռը խիստ շատ բարձր է . ուրեմն մեր քաղաքին լեռը խիստ շատ ձիւնապատ է :

Առա՞ծք . — Մարդ որչափ ստացուածք ունենայ աւելին կը ցանկայ ստանալ : — Լաւագունին փափաքը լաւն ալ մենէ կը խլէ : — Երբ գայլին վրայ խօսուի պոչը կ'երեւնայ . (Կ'ըսուի , երբ մարդ վրայ հասնի այն վայրկեանին , որ ատեն իւր վրայ կը խօսուի : — Յուդայի համբոյրը . (Կեղծաւորի մը

համբոյրը , որ կը շողոգորդէ աւելի դիւրաւ խաբելու համար) :

Առակ . — Խոփը երկար հանգստէ մը վերջ ժանգոտած էր . տեսաւ իւր եղբայրը , որ խիստ փայլուն էր , և որ կը վերադառնար աշխատութենէ : « Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ , ըսաւ անոր , երկուքնիս ալ միեւնոյն նիւթէ և միեւնոյն տեսակէ ըլլանք , սակայն դու ըլլաս փայլուն , իսկ ես գունահատ , ուր առիւր քու այդ փայլը , եղբայր » : — Աշխատած ատենս , պատասխանեց միւսը :

Գրախոսութիւն

Գործերէ յառաջ մտածէ , զի այն որ առանց մտածելու կը գործէ միշտ կը սխալի :

Դ Ա Ս Լ Գ .

Ա Ռ Տ Ո Ւ Ն Ե Ր Ը Կ Ա Ն Ո Ւ Խ Ե Լ Ն Ե Լ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պառկիւլ . — Անկողին մտնել
Կարօտ . — Պէտք ունեցող
Ապուշ . — Յիմար

Առողջ : — Զօրաւոր
Անգին . — Գին չունեցող
Զօրութիւն . — Ուժ

1. — Առջի իրիկուրնէ կանուխ պառկելն օգտակար է տկար մարդոց . սակայն անկողնոյ մէջ չափէ աւելի երկար ատեն մնալը շատ վնասակար է : Եթէ կուզես , քանի մը օր փորձի համար մէկ կամ երկու ժամ կանուխ ել , պիտի

տեսնես որ նոր զօրութիւն և ոյժ պիտի առնես , զոր ուրիշ կերպով չէիր կրնար ստանալ :

Անոնք որ շատ տկար չեն պէտք է որ անդանդաղ անկողնէն ելնեն , և թէպէտ առաջին անգամ ծանր պիտի գայ իրենց , որովհետեւ տկարն առողջէն աւելի քնոյ կարօտութիւն ունի , բայց անոնց երկրորդ իրիկուան քունն աւելի անուշ կ'ըլլայ : Երկար ատեն անկողնոյ մէջ մնալը ոչ միայն ֆլասակար և թուլացուցիչ է , այլ և անգին ժամանակի կորուստ , քանզի եթէ մարդը շարժմամբ այն ժամամակն անցունէր , առողջութիւնն աւելի պիտի շատնար :

2. — Անոնք որ առտուները կանուխ կեխեն , աւելի առողջ , հարուստ և իմաստուն կ'ըլլան : Մարդկային կենաց բոլոր թշուառութիւնք և մինչեւ իսկ կենաց կարճելուն միակ պատճառը ծուլութիւնը և անհոգութիւնն է , որ սաստիկ աշխատանքներէն աւելի մարդս կը փճացնէ :

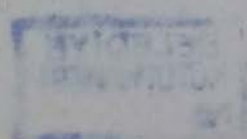
Բոլոր մեծամեծ մարդիկ գիշերուան քանի մը ժամը միայն քնանալով կ'անցունեն , և պէտք եղածէն աւելի չեն կրնար քնանալ , որով իրենց կենացն մէկ մասն ալ կը շահին : Մարդս շատ քիչ քնոյ կարօտութիւն ունի , և այս պատճառաւ շատ քնացողները ապուշ կ'ըլլան :

Հարցմունք . — Կանուխ պառկելու վրայ ի՞նչ գիտես : — Որոնք աւելի շուտ ելնելու են անկողնէն : — Ինչո՞ւ : — Ի՞նչ բանէ յառաջ կուգայ թշուառութիւնը : — Հարուստները ի՞նչ ընել սովոր են :

Որոյսգրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ծ գիրն :

Շոտաստութիւն . — Վարագն , ոյր ծայր ծիրանի ծիածանի ծրարէր ի ծոց :

Առակ . — Հաւ մը ոսկի հաւկիթ մը ամեց մի օր . իւր տէրը կարծելով թէ փորին մէջ շատ հաւկիթ կայ , մորթեց զայն , բայց բան չը գտաւ : — Ագահը կը փլասէ միշտ :

Գ Ա Ս Լ Գ .

Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ի Տ Ե Ի Շ Ա Ք Ա Ր

Գ Ա Ս Ա Ի Օ Պ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պահարան . — Տոլապ
 Իմանալ . — Հասկնալ
 Անհանդիստ . — Հանդար-
 տութիւն չունենալն

Շարունակ . — Միշտ
 Պատուհան . — Լոյս առնելու
 տեղ
 Վստահիլ . — Հաւատալ

1. — Մարդարիտ իր մօրը բայ պահարանին քով կեցած էր : Սենեկին մէջ անկէ զատ ուրիշ մարդ չըլլալով՝ պահարանէն շաքարի թուղթը առնելը մէկը չը տեսաւ : Անոր միտքը զանոնք հոտոտել էր միայն , բայց հօտն այնպէս անուշ եկաւ որ թուղթին մէկ կողմէն քիչ մը բացաւ զանոնք ատնելու համար , յետոյ թուղթը գոցելով զանոնք տեղն դրաւ , և պատուհանը երթալով դուրս կը նայէր , և « Ի՞նչ աղուոր շաքարներ են , » կըսէր ինքնիրեն :

2. — Քիչ մը ետքը դարձեալ պահարանին քով գնաց , ամենեւին միտք չունէր շաքարներն առնելու , եթէ աշխարհն ալ անոր տային . միայն զանոնք անգամ մ'ալ տեսնել կուզէր : Մարդարիտ կամաց կամաց քաշելով նորէն պահարանին քով եկաւ և դուրս հանեց թուղթը և բանալով մէջը նայեցաւ : Այս անգամ աւելի աղուոր երեւեցաւ անոր , և խորհեցաւ թէ « միայն համը նայելու համար մէկ հատէն կտորիկ մը փրցնելն զնաս մը չունէր » :

3. — Ուստի կտորիկ մը փրցուց ու բերանը դրաւ , մնացածն ալ շուտով պահարանը դնելով գոցեց : Բայց

համը բերնին այնչափ անուշ եկաւ որ ուղեց անգամ՝ ալ շաքարներուն նայիլ : Պահարանին գզրոցը քիչ մը քաշելով թուղթը գտաւ և դուրս առաւ , տեսաւ որ կերած տեղը որոշ կերելէր : Երկար ատեն վրան նայելէն , յետոյ ըսաւ . « Մէկը չհասկնար կտոր մը պակսած ըլլալը , եթէ այս կտորն ամբողջ ուտեմ . » և զայս ըսելով կտրած կտորին մնացեալն ալ առաւ ու վազելով սենեկէն դուրս ելաւ : Բայց անոր ներսիգին շարունակ ըսող մը կար . « Մարգարիտ գզուոթիւն ըրիր » :

Այս ձայնէն շատ անհանգիստ եղաւ Մարգարիտ , մինչեւ որ վերջապէս ըսաւ . « Ամենեւին հոգս չէ , ինչ որ ալ ըլլայ՝ ես քիչ մը շաքար եւս պիտի առեմ : » Մարգարիտ գնաց կտոր մ՝ ալ կերաւ , ետքը գնաց մէկ մ՝ ալ կերաւ , մինչեւ որ քանի մը անգամ ուտելէն ետքը թուղթին կէսը պարպուեցաւ : Այն ատեն վախնալով շիտակ պարտէզ վազեց :

4. — Քիչ մը ետքը մօրը ձայնը լսեց որ « Մարգարիտ , Մարգարիտ » կը կոչէր : Կամայ կամաց տուն գնաց և տեսաւ որ մայրը պարտիգին դրան առջեւ կեցած էր , շաքարներն ալ ձեռքը : « Մարգարիտ , ըսաւ , գիտե՞ս , ո՞վ է կերեր այս պակսածը : » Մարգարիտ չը պատասխանեց , միայն անհալով գլուխը կախեց , այնպէս որ ինք կերած ըլլալը հասկցուեցաւ : « Այս ինչ է , Մարգարիտ , ըսաւ մայրը , որդիս , քենէ այսպիսի բան չ'էի յուսար , ես միշտ կը խորհէի թէ կրնամ վստահիլ քեզ » :

5. — Խեղճ Մարգարիտ շատ զղջաց ըրածին վրայ , քանզի իր մօրը վստահութիւնը իր վրայէն վերցուած էր , և ինքը քանի մը շնչին շաքարի համար վշտացուցած էր զանի : Շատ մը արցունք թափեց , և որոշեց որ այլեւս դէմ չդնէ իւր խղճի ձայնին , որպէսզի մայրը դարձեալ վստահի անոր :

Հարցմունք . — Մարգարիտ սենեկին մէջ ինչ ըրաւ : — Ի՞նչ մտօք պահարանին մօտ գնաց : — Ի՞նչ ըսաւ և ի՞նչ

բաւ : — Անոր խիղճը ի՞նչ կ'ըսէր : — Մայրը ի՞նչ հարցուց ,
և ինք ի՞նչ պատասխան տուաւ : — Մարգարիտ ըրածին
վրայ զղչաց :

Առակ . — Օր մը ժամացոյց մը ըսաւ կողմնացոյցին . «Այդ
ի՞նչ թեթեւ գլուխ ունիս , որ թեթեւ հողմէ մը կը շար-
ժիս . — Բեղի՞ մնացեր էր զիս ծաղրելը , պատասխանեց
կողմնացոյցը , իմ գործս է ցուցունել թէ սուրկէ կը փչէ
հովը : — Առանց գիտնալու գործել է այդ : — Դուն ալ
միեւնոյն բանը կ'ընես : — Ի՞նչպէս : — Կը ցույնես ժամը
առանց զայն գիտնալու :

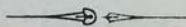
Բացատրող թիռն . — Կանեփէ , մետաքսէ , բուրդէ ոլոր-
ուած երկայն , բարակ առէչ մը : — Ի՞նչ է :

ԴԱՍ ԼԵ.

ԱՅՐԵԼԻ ՆԻԻԹԵՐ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՆՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԻՆՆ

Հանքածուխ . Գետնէն ելած
ածուխ

Այրելի . — Այն որ կ'այրի

Ջեռուցումն . — Տաքցնելն

Կ'արտադրէ . — Դուրս կը
բերէ

Ածուխ . — Քէօսիւր

Եխան . — Օճախ

Քանակութիւն . — Չափ

Խոյակ . — Եխանին գլուխը

Արծարծել . — Վառել

Յարգի . — Պատուական

Փայտածուխ . — Փայտէ շի-

նուած ածուխ

1. — Վարժապետն* որ մը իւր աշակերտին* պարտէզն* երթալով՝ երբ սա ածուխի տեսակներուն վրայ տեղեկութիւն կը խնդրէ, կ'ըսէ. «Փայտը* և փայտածուխը ինչպէս նաեւ հանքածուխը այրելի նիւթեր են: Հանքածուխի շեռուցումն վրասակար է մասամբ, իսկ փայտինը առողջա-

րար : Ամենէն կարծր և ամենէն չոր փայտերն թեթեւ թաց փայտերէն աւելի կը տաքցնեն և աւելի առողջարար են : Թաց փայտը որչափ ջուր* պարունակէ իւր մէջ այնչափ փրաստակար է և այնչափ աւելի մուխ կ'արտադրէ (զի իւր պարունակած ջուրն կրակին* մէջ տարածելով կրակը կը մարէ և ասկէ յառաջ կուգայ մուխն) : Այսպէս են նաեւ կանաչ* կամ ջուրի մէջ նետուած փայտերն : Հիմա եթէ սա պարտիզին մէջ գտնուած ծառերն կտրենք և այլելու ըլլանք , ինչ կ'ըլլայ . թէ կրակը կը մարէ և թէ կը մխայ , այնպէս չէ : — Այո՛ : — կարծր փայտէ շինուած ածուխն կանաչ փայտէ շինուած ածուխէն խիստ շատ ծանր կ'ըլլայ , և անկէ շատ աւելի կը տաքցնէ , ասոր համար միշտ առաջինը յարգի է : Գիտած էք , երբ ձեր հայրն ձմրան* համար փայտ առնելու ըլլայ , կարծր փայտեր միշտ կ'ուզէ առնել , հիմա հասկցա՞ք թէ ինչ է եղեր պատճառը :

2. — Հանքածուխն սենեկին* մէջ վառելն աղէկ չէ , վասն զի իւր մէջ մեծ քանակութեամբ կազ պարունակելով՝ երբ այրի , կազը երեւան կ'ելնէ և սենեկին օդին հետ կը խառնուի և առողջութեան կը փրասէ : Ուրիշ բան է եթէ ջերմանոցներու համար գործածուի : Պէտք է միշտ զգուշանալ ծուխէն , զի գլխի ցաւ , հազ , աչքի* ցաւ և մինչեւ իսկ մահ կը պատճառէ այն : Մխացող ծխան մը ուղղելու համար , ծխանին շուրջը շարժուն խոյակներ դնելու է որք հովին միջոցաւ կը դառնան և ծխանը հովէն և անձրեւէն կը պատսպարեն և ծուխը դիւրութեամբ վեր կը քաշեն :

3. — Այրելիք կը կոչուին նաեւ ճարպն , ձէթը , կազը քարածէթը , որոց մէջ կը գտնուի նաեւ ածուխ , յորմէ կայ ածուխին , փայտածուխին և հանքածուխին մէջ : Գիտնալու համար թէ փայտն ածուխ կը պարունակէ՞ թէ ոչ . նախ պէտք է այրենք և ապա մարեմք , և այն ատեն պիտի տեսնեմք թէ մնացածն ածուխ եղած է : Հաստատելու համար նաեւ թէ՛ ճարպին , ձէթին , քարէձէթին և կազին

մէջ ալ ածուխ կայ , նախ կ'առնումք խիստ մաքուր և ճերմակ սկաւառակ մը և կը բռնեմք ճրագին , կանթեղին , լամբարին պատրոյգին վրայ քիչ մը ժամանակ , և ապա սկաւառակը մէկդի կ'առնումք , այն ատեն պիտի տեսնեմք որ ածուխի մեծ սեւ բիծ մը կայ ճերմակ սկաւառակին վրայ , որ կը հաստատէ թէ ածուխ կայ այդ այրելիքներուն մէջ :

Հարցմանք . — Ո՞րք են այրելի նիւթերը : — Ո՞ր փայտը աւելի աղէկ է : — Ի՞նչու համար թայ փայտն կը մխայ : — Մուխն ի՞նչ հիւանդութիւններ կը պատճառէ : — Ի՞նչ է ճարպը , կազը , ձէթը : — Ի՞նչպէս կը հաստատուի թէ ասոնց մէջը ածուխ կայ :

Հանելուկ . — Ինք գոմը մտաւ , ագին չը մտաւ . — Շերեր :

Կըլլա՞յ . — Թթու երկաթ : — Թթու հող : — Թթու սղոց : — Թթու ժայռ : — Թթու ապակի : — Իսկ թթու լեմոն , քացախ , դեղ :

Ողորսագրութիւն . Կը շրջինք ի մայրաքաղաքս և կ'այնելենք ախրատներուն , աջքով կը Ռիւենք , շեւքով կը շշաքենք նոյա ամենաՌառն կեանքին փոյր յանձամանքները :

ԻՐԱԳԻՏ . Խոյ : — Խոյակն բարակ երկաթ է , եւ թիթեղէ շինուած առարկայ մ'է , ներկայն եւ կտոր , ունի վրան թեւ մը որ այդ խոյակն կը դարցնէ հողմոյն ազդեցութեամբ եւ մեզ կ'իմացնէ թէ հողմն ո՞ր կողմէն է : Խոյակներն գործարաններու եւ տուներու վրայ կը տեսնուին ընդհանրապէս :

ՍԻԿԻ . — Սենեակն կը գտնուի մարդոց յատուկ բնակարաններու մէջ , որ չորս կողմանէ ձեփուած պատերով կամ տախտակներով շրջապատուած է , վրան ձեղուն ունի եւ տակը տախտակամած , հոն կը գտնուին անկողնակալ , դարակ , եւ պաառահաններով կը լուսաւորուի . ունի նաեւ դուռ մը , ուրկէ սենեկին մէջ գտնուողը կելնեն ու կը մտնեն :

ԴԱՍ ԼԶ.

ՈՐԲԸ

ԴԱՍԱԽՕՈՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

վշտահար . — Յաւած	Սառուցեալ . — Սառած
Շեմ . — Սեամ	Ցնդեցաւ . — Ոչնչացաւ
Անբոյն . — Բոյն չունեցող	Կը ժպտի . — Կը խնդայ
Անցողուն . — Կոթ չունեցող	Մխիթար . — Մխիթարութիւն

1. — Տեսէք, օգը ցուրտ է,
 Հովը կը փչէ .
 Փողոցներն անձայն են,
 Ձիւնը նստեր է :

Գիշերն ինչպէս մութ է .
 Ձորս գին մարդ չը կայ,
 Հայրն ու մայրն, սհ, սըր են,
 Տեսնել կը ցանկայ :

Վշտահար գլխիկը
Շեմին կռթնցուց ,
Իւր յետին արտունջը
Օդը թնդացուց :

— « Ինչո՞ւ , հայր և մայր իմ ,
Զիս հոս թողուցիք ,
Ես անբոյն թռչնիկ մ'եմ ,
Անցողուն ծաղիկ . . . » :

2. Ծնողաց գրկին մէջ
Տղան կը ժպտի ,
Բայց ոչ գթած դիրկ մը
Ինձ ալ կը բացուի :

Ոչ ոք կ'ըսէ . « Որք դու ,
« Բաւ է ալ , մի լար ,
« Պատմէ ինչ է ցաւ քոս ,
« Տամ քեզ մխիթար :

« Սառուցեալ այտից վրայ
« Ոչ մի գթոտ ձեռք ,
« Չը սրբեց արցունքըս
« Կամ խնամեց իմ վէրք :

3. « Ո՛հ , այն ինչ սեւ օր էր ,
« Մուշէն մեկնեցայ ,
« Հացի և ուսմանց սով
« Եւ յոյս ազագայ ,

« Չոր , լեռ ու ծովեր ,
« Զիս անցնել տուին ,
« Անթի մօրէ մերկ .
« Չեր սեամն հասուցին :

« Ի՞նչ խաբերայ յոյս էր ,
 « Ինչպէս շուտ անցաւ ,
 « Ինչո՞ւ կեանքս անոր հետ »
 « Ո՛հ , չը ցնդեցաւ » :

Հարցմանը . — Որբը ո՞ւր նստած էր : — Ի՞նչ կ'ըսէր իւր ցաւագին վիճակին մէջ :

Քերականական վարժք

Կանոն . — 1. Երբ բան մը մէկէ աւելի չը ցուցուններ և զակի կ'ըսուի , երբ մէկէ աւելի կը ցուցունէ յոգնակի կ'ըսուի : 2. Եղակի միաժանկ բառ մը յոգնակի ընելու համար եր պէտք է դնել ծայրն . բազմաժանկ եղակի բառ մը յոգնակի ընելու համար ան պէտք է դնել ծայրն :

Օրինակներ . — Տուն , տուններ . հաց , հացեր . գոմ , գոմեր . կով , կովեր . ջուր , ջուրեր : Քաղաք , քաղաքներ . կանթեղ , կանթեղներ . ճրագ , ճրագներ :

Դ Ա Ս Լ Զ .

Զ Ո Ի Ա Ր Ճ Ա Լ Ի Ք

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ճարտար . — Ճարպիկ
 Մտերմական . — Բարեկամա-
 կան
 Հեծեալ . — Հեծնող
 Նորածին . — Նոր ծնող

Կանխազգար . — Առաջուրնէ
 վճարում
 Արօտ . — Դաշտ
 Կահկարասիք . — Էջեա
 Աճապարող . — Փութայող

Խ: ՃԱՐՏԱՐ ԳՈՂ

Ճարտար գող մը դրամ չ'ունենելով, կ'ուզէ առաւօտեան ընտիր նախաճաշ մը ընել. ուստի տունէն կը մեկնի և կը հանդիպի հարուստ մարդու մը, և զինքը բարեւելէ վերջ այն տեսակ մտերմական տեսութիւն մը կ'ունենայ անոր հետ որ՝ հարուստ մարդը իւր մուցած բարեկամներէն մին կը կարծէ զնա :

Գողը կը հրաւիրէ զինքը երթալ սրճարան մը շարունակելու համար իրենց մտերմական տեսութիւնը : Հարուստ մարդը կ'ընդունի անոր հրաւերը, և երկուքը ի միասին կերթան փառաւոր սրճարան մը . հոն գողը կը հրամայէ ըսպասաւորին ընտիր թէյ պատրաստել, ինչպէս նաեւ սեր, հաւկիթ և կաթ՝ քիչ մը հացով : Թէյը խմելէն վէրջ կը հրաւիրէ իւր կարծեցեալ բարեկամը նախաճաշ ընելու :

Գողը լաւ մը կշտանալէ վերջ խօսքի կը բռնէ իւր բարեկամը, և յետոյ պատուհանին առջեւէն լսուած ձայնէ մը օգուտ քաղելով, գլուխը դուրս կը հանէ և կը պոռայ . « Քիչ մը սպասեցէք, հիմա պիտի գամ . » և դառնալով իւր բարեկամին կ'ըսէ . « Կը խնդրեմ, ինձ երկու վայրկեանի համար ներողամիտ եղիք զիս կը կոչեն, երթամ և անմիջապէս կը դառնամ : » Գողը կը մեկնի, հարուստ մարդը մէկ երկու ժամ ի զուր կ'սպասէ, և վերջը թէյին և նախաճաշին դրամը վճարելով, կը հասկնայ թէ գողի մը հետ էր իւր տեսութիւնը :

Չ. Տ Գ Է Տ Ը

Տգէտ մարդ մը իւր ջորւոյն վրայ հեծած՝ շուկայ կ'երթար . գիւղացի մը մօտէն անցած ատեն ջորին աքացի կը զարնէ անոր, իսկ գիւղացին, « Հա՛ աւանակ . » ըսելով կը փախչի : Տգէտ հեծեալը բարկանալով, ջորիէն կիջնէ և գիւղացւոյն հետ կռուի կը բռնուի, կարծելով թէ անկէ նախատուած էր աւանակ բառովն : Գիւղացին կը պատասխա-

նէ . « Ներեցէք , բարեկամ , խօսքս ջորւոյդ էր , չէ թէ քեզ ,
— Զորին ո՛վ , ես ո՛վ , հա՛ ջորին , հա՛ ես . » կը պատասխանէ
տղէտը :

Յ. Ծ Ո Յ Լ Ը

Մարդ մը իւր նորածին մանկան համար ատաղձագործին օրօրոց մը կ'ապսպրէ , և փոքր կանխավճար մը կ'ընէ , սակայն տղան կը մեծնայ և ինք ի զ՛ուր կ'երթայ կուգայ օրօրոցը առնելու , որովհետեւ արտաքոյ կարգի ծոյլ մ'էր : Տղան կամուսնանայ և զաւակ մը կուռննայ , և որովհետեւ օրօրոց դեռ չուռնէին , հայրը կը յիշէ անմիջապէս ատաղձագործն , և կերթայ առնուլ այն օրօրոցը զոր երեսուն տարի յառաջ ապսպրած էր շինել : Ատաղձագործը կը պատասխանէ բարկութեամբ . « Օ՛ֆ , այս ի՛նչ աճապարող մարդ ես եղեր , դեռ երեկ յանձնեցիր ստակն , առ սա ստակդ և գնա՛ : »

Զ. Է Շ Ե Ր Ո Ւ Մ Ա Յ Ր

Մի քանի սրիկայ տղաքներ կուղէին կին մը ծաղրել , որ իւր էշերը արօտը կը տանէր արածելու , ուստի բարեւելով զինքը կըսէին . « Բարի երթաս , էշերու մայր : » — Դուք ալ բարի երթաք , զաւակներս . » կը պատասխանէր կինը :

Ծ. Է Ն Ա Ր Ք Մ Ը

Մարդու մը տուն գիշեր ատեն գողեր մտնելով բոլոր կահ կարասիքը կը վերցնեն , և անոր դրացոյն պարապ տունը կը փոխադրեն : Մարդն իմանալով կեռնէ , և կը տեսնէ որ մինակ անկողինը մնացած էր , ուստի կը շալկէ զայն և դրացոյն դուռը կը զարնէ :

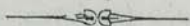
Երբ կը հարցնեն պատուհանէն թէ՛ ի՛նչ կուղէր , կը պատասխանէ . « Մեր տունէն ելանք հոս փոխադրուելու համար , բոլոր կարասիքնիս արդէն բերուած են այս տունը , և միայն մնացած է անկողին մը , այն ալ ես բերի : »

Հարցմունք . — Ճարտար գողը ինչպէս ըրաւ իւր նախա-
ճաշը : — Հեծեալը ի՞նչ կ'անուանէր զինքը : — Հայրը ի՞նչ
պէս առաւ իւր կանխավճարը : — Կինը ի՞նչ պատասխանեց
սրիկայներուն : — Գողերը ինչպէս խայտառակուեցան :

Գ Ա Ս Լ Է .

Ն Ո Ր Տ Ա Ր Ի

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Գողարիկ . — Սիրուն
կը գուրգուրայ . — կը փայ-
փայէ
Խինդ . — Խնդու/թիւն
Կայտուեցէք . — Յատկեցէք

Աւետարեր . — Բարի լուր
բերող
Կորաքամակ . — Մէջքը ծուռ
Սառնամանիք . — Սառեր
Անշէջ . — Անմարելի

1. — Ո՛ հայկազուն անմեղ մանկունք ,
Կենաց դրան սեմին վրայ՝
Զոր շուրջ պատեն գողարիկ ծաղկունք
Եւ ուր զեփիւռ կը գուրգուրայ ,
Յայս բուրաստան ,
Ուր խինդ խայտան ,

Իբրեւ հրեշտակ աւետարեր
Ահա մի կոյս գեղածիծաղ
Ողջունելով ծաղկանց թըփեր ,
Չեզ աւետէ սիրակենցաղ
Նոր և արի
Բարի տարի :

Չեզ ինչ փոյթ թէ կորաբամակ ,
Դողդոջաբայլ մի ծերունի՝
Չմեռն արդէն կողայ ճերսակ
Եւ ցըրտաբեր մի սառ ունի
Ներքեւ խոնարհ
Պահել զաշխարհ :

Չեզ ինչ փոյթ ձիւն , սառնամանիք ,
Մթին ամպեր և փոթորիկ ,
Մինչ ցանկալի կազանդ մ' ունիք ,
Որ աւետէ ձեզ աղուորիկ
Նոր և արի
Բարի տարի :

2. — Օ՛ն , կոյտուեցէք ժպտուն , զուարթ ,
Տանց յուսահեղ սգիքն էք դուք :
Սեղանն է ճոխ և լուսազարդ ,
Դագրին արտունջք և արտասուք .
Եւ սիրարոյր
Տալով համրոյր

Չեր ծնողք՝ ոյց հոգին ցընծայ ,
Չեզ նուիրեն խանդագին ,
Ոսկեզօծ գիրք մ' իբրեւ ընծայ ,
Մախթեւով որ շնորհէ երկին
Նոր և արի
Բարի տարի :

Չեր նործիլ սըրաերուն մէջ
Թո՛ղ արեւու լուսոյն նըման
Երկինք այսօր վառեն անշէջ
Սէրն ազգութեան և սէրն ուսման ,
Սէրն ընկերին
Եւ աըկարին :

Քերականական վարժք

Թռչունները փետուրներով ծածկուած մարմիններ ունին (1) : Ագռաւները սեւ կուռյ ունին (2) : Գետերը ծովը կը թափին (3) : Ծովերուն ջուրը աղի է (4) : Բարի խրատներուն մտիկ կ'ընէ եզրայրս (5) :

Գաղափարաց յացատրոթիւնք . — Պանիրը օգտակար սնունդ մ'է : — Չենք կրնար ըսել թէ պանիրը օգտակար սնունդ մը չէ : — Ա՞՞վ կրնայ ըսել թէ սնունդներուն մէջ պանիրը օգտակար սնունդ մը չէ : — Ամեն մարդ կ'ընդունի թէ պանիրը իւր մէջ ունի այն տեսակ սննդարար նիւթեր , որ օգտակար են մարդոց : — Պանիրին օգտակարութիւնը անկէ յայտնի է որ շատ կ'սպառի և մարդիկ ախորժով կուտեն իբր սննդարար բան մը :

Ուղղելիք . — յիւանդ պանճուղտին ի տէս քնացէք : յովիվ ու յայր էք , մի քարչիք , մտեք մի ժայադտ սենեկի մէջ մխիդարել աղքատը :

(1 . 2 . 3 . 4 . 5 .) Որոշել եզակին եւ յոյնակին :

Հ Ա Տ ՈՒ Ա Ն Բ .

Դ Ա Ս Ա .

Շ Ե Ր Ա Մ

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Մետաքս . — Իփէք
 Ճարակել . — Ուտել
 Զեռնելով . — Տաքնալով .
 Շերամարոյժ . — Շերամը
 մեծցնող
 Մաշկ . — Բարակ մորթ
 Յախ . — Չալը (ծառ մը)
 Շերամ . — Իփէկի որդ
 կը գոյանայ . — Կ'ըլլայ , յա-
 ռաջ կուգայ

Ստուար . — Հաստ
 Սերմ . — Թօխում
 Մանանելս . — Հարտալ
 Թթենի . — Թութի ծառ
 Փշուր . — Փշրանք
 Պարարտանալ . — Գիրնալ
 Կաղմել . — Շինել
 Թիթեռն . — Քէփէնէկ
 Չու . — Հաւկիթ

րտաչաման , այդ ինչ է . — Թաշկինակ :
 — Ինչէ՞ շինուած է . — Մետաքսէ : —
 Լաւ , ինչ բանէ շինուած է մետաքսն ,
 կամ ո՞վ կը շինէ զայն . չես գիտեր
 զայս , մտիկ ըրէ ուրեմն . մետաքսը կը
 շինէ շերամը . շերամը որդ մ'է , որ կը
 գոյանայ մանանելսի հատի չափ սերմերէ :
 Այդ սերմերն կամ ձուերն գարնան՝ ա-

րեգական տարութեամբն շեռնելով՝ իրենց մէջ կը գոյացնեն փոքրիկ որդոր, որ իրենց անդամիկներով կը ճեղքեն ձուն և դուրս կ'եննեն: Այս ատեն շերամաբոյժք զոննոք կը տարածեն թթենույ փափկիկ փշուրներուն** վրայ, ուր նախ նեղուելով և ապա ախորժելով* կ'սկսին ճարակել գիշեր ցերեկ: Շերամն գլխուն վրայ ունի դուրս ցցուած աչքեր, և փորին վրայ ալ տասն և վեց ոտք և երկու սուր ակառայներ. որդն* շատ ուտելով կը պարարտանայ և նուաղկոտ՝ փռուած կ'իյնայ. այս ատեն շերամաբոյժն կ'ըսէ. « Շերամն առաջին քունը մտաւ »: Կամաց կամաց նորա ստուար մորթն կը ճեղքուի և տակէն կ'երեւնայ աւելի լայն և նոր մորթ մի: Այսպէս շարունակ վեց, եօթը շաբաթ ուտելով և մորթն ալ չորս անգամ փոխելով մատի չափ թրթուր կ'ըլլայ, որ ատեն իւր փորին մէջ պատրաստած մետաքսի նիւթը, որ կը գոյանայ տերեւներն ճարակելով** , բերնէն կ'արձակէ ցախին ճիւղերուն վրայ՝ բարակ թելեր կազմելով, որոցմէ իւր խողակն կը շինէ: Ութն օրէն խողակն լմնցունելով մէջը կը պառկի, տասն և չորս օր ետքը բերնէն հանած տեսակ մի հեղուկովն կը թրջէ պինգ մաշկն, կը ծակէ զայն և թիթուան փոխուած դուրս կ'եննէ: Շերամաբոյժք իրենց շահուն համար՝ դեռ խողակն չծակած՝ փուռ* կուտան, որպէս զի որդն անչնչանայ և խողակն չլլաստուի: Այն ատեն շերամն, այժմ թիթեռն, ինչպէս կը տեսնես պատկերիս մէջ ունի, երկու մեծ աչքեր, չորս թեւեր և վեց ոտքեր:

Հարցմունք. — Թաշկինակն ինչէ՞ շինուած է: — Մետաքսն ո՞վ կը շինէ: — Ինչպէս է շերամն կամ թրթուրն: — Ի՞նչպէս թիթեռն կ'ըլլայ: — Ի՞նչպէս խողակն կը ծակէ: — Շերամն ի՞նչպէս կը պատրաստէ խողակն:

Որդագրութիւն. — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ք գերն:

Գաղախարաց բացատրութիւնք. — Թուչուն մը բոյնին վրայ կ'երգէ. — Բոյնին մէջէն թուչունի մը երգը կը լսեմք. —

կը լսես թռչնոյն երգը որ բոյնին մէջ կ'երգէ . — Չեմ կարծեր որ դու չը լսես թռչնոյն երգը . — Անտարակոյս թռչունն է որ կ'երգէ իւր բոյնին մէջ . — Թռչունը լսելի կ'ընէ իւր երգը բոյնին մէջէն . — Ի՛նչ անոյշ կ'երգէ բոյնին մէջի թռչունը . — Ես կը լսեմ այն բոյնէն ձայն մը , որ չեմ կարծեր թէ թռչնոյն երգը եղած չըլլայ :

Քերականական վարժի

Կանոն . — Ինչ որ կրնանք տեսնել , լսել , ճաշակել , հոտոտել , կամ շօշափել՝ իր կը կոչուի : Շունը կը տեսնեմք , զանգակին ձայնը կը լսեմք , շաքարը կը ճաշակեմք , վարդը կը հոտոտեմք , թուղթը կը շօշափեմք , ուստի ասոնք կը կոչուին իր :

Օրինակ . — Ընկուզենի , կառք , անձրեւ , մարդ , երաժշտութիւն , աղ , պտուղ , գինի , միս , պանիր , մանուշակ :

Հրահանգ . — Դերձակը լաթ մը ձեւեց (1) : Սահակ իմացաւ որ խոտին տակ մանուշակ մը կայ (2) : Դարբինը սալին վրայ կը ձեծէ մուրճով երկաթը (3) : Սափրիչը մարդուն մորուքն ածիլեց (4) : Բամպակը շատ թեթեւ է , բայց շաքարը շատ կարծր է (5) :

(1 . 2 . 3 . 4 . 5 .) Որո՞նք են իրերը :

կը լսես թռչնոյն երգը որ բոյնին մէջ կ'երգէ . — Չեմ կարծեր որ դու չը լսես թռչնոյն երգը . — Անտարակոյս թռչունն է որ կ'երգէ իւր բոյնին մէջ . — Թռչունը լսելի կ'ընէ իւր երգը բոյնին մէջէն . — Ի՛նչ անոյշ կ'երգէ բոյնին մէջի թռչունը . — Ես կը լսեմ այն բոյնէն ձայն մը , որ չեմ կարծեր թէ թռչնոյն երգը եղած չըլլայ :

Քերականական վարժի

Կանոն . — Ինչ որ կրնանք տեսնել , լսել , ճաշակել , հոտոտել , կամ շօշափել՝ իր կը կոչուի : Ծունը կը տեսնեմք , զանգակին ձայնը կը լսեմք , շաքարը կը ճաշակեմք , վարդը կը հոտոտեմք , թուղթը կը շօշափեմք , ուստի ասոնք կը կոչուին իր :

Օրինակ . — Ընկուղենի , կառք , անձրեւ , մարդ , երաժշտութիւն , աղ , պտուղ , գինի , միս , պանիր , մանուշակ :

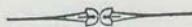
Հրահանգ . — Դերձակը լաթ մը ձեւեց ⁽¹⁾ : Սահակ իմացաւ որ խոտին տակ մանուշակ մը կայ ⁽²⁾ : Դարբինը սալին վրայ կը ծեծէ մուրճով երկաթը ⁽³⁾ : Սափրիչը մարդուն մօրուքն ածիլեց ⁽⁴⁾ : Բամպակը շատ թեթեւ է , բայց շաքարը շատ կարծր է ⁽⁵⁾ :

(1 . 2 . 3 . 4 . 5 .) Որո՞նք են իրերը :

Դ Ա Ս Բ .

Տ Ե Ղ Ե Կ Ս Գ Ի Բ Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Բոցարծած . — Վառած բոց	Սրտաթունդ . — Սիրտը դող
Սաստկագին . — Խիստ սաս-	եղած
տիկ	Հաշտ . — Հաշտուած
Անյագաբար . — Չը կշտանա-	Յուսահատ . — Յոյսը կտրած
Բացադանչեց . — Պոռաց	ճարակ . — Կեր

Մեր գիւղին մէջ (չեմ յիշեր
որ գիշեր)
Մի գիւղացւոյ տունն՝ յանկարծ
բոցարծած
Հրդեհ մ' սկսաւ վառիլ
ու այրիլ .
Ամեն կողմէն , սրբտաթունդ
գունդ ի գունդ
Դրացիներ՝ այր թէ կին
փոյթ եկին
Ի տես փայլուն , սաստկագին
կրակին .
Բայց մեր գիւղն ունի մի հաշտ ,
բարեպաշտ ,
Կրօնիւ մոլի , անյագուրդ
ժողովուրդ .

Այնպէս որ բըռնկած
Տան դիմաց
Շատեր՝ անզօր ձեռն , ունայն
մի միայն
Կը գոչէին . « Բարեխօս
Սուրբ Պետրոս ,
Սուրբ Կղեմէս , Ս . վիչէն
մեր մէջէն
Այս պատուհասն՝ թող Աստուած
տանի բաց . . . » :
— Զայս երբ լսեց յուսահատ
ու վհատ ,
Բացագանչեց՝ գիւղացին .
« Ո՛վ երկին ,
Մինչեւ որ այս բարեխօս
Ս . Պետրոս ,
Ս . վիչէն , Ս . Կղեմէս
յատկապէս
Այս աղօթից ու իրաց
առ Աստուած
Տեղեկագիրն հաղորդեն՝
տունս արդէն
Պիտ՝ ըլլայ հրոյ ճարակ ,
աւերակ . . . » :

Քերականական վարժի

Իր , անձ տեղ ցուցունող բառերը գոյական են : Թռչուն .
իր կը ցուցունէ . Սմբատ . անձ կը ցուցունէ . Կ . Պոլիս . տեղ կը
ցուցունէ . ուստի գոյական են :

Օրինակ . — Որսորդ , կերակուր , երկիր , պարտէզ ,
դպրոց , տուն , խոհանոց , լուցկի , աշտանակ , թիկնաթուռ ,
խնձոր , թագաւոր , հայր , ծառայ , մեծ , Տիգրան , իշխան ,

փեսայ, վան, կարին, Զմիւռնիա, Այտն, Պրուսա (1):

Բաղաձայնաց բացատրոյթիւնք . — Գրիգոր շատ աշխատասեր է . բայց անկիրթ է . — կը հաւատամ թէ Գրիգոր կը սիրէ աշխատիլ . բայց կրթութիւն չունի . — Գրիգոր թէպէտ աշխատասիրութեանն համար գովելի է, բայց անկրթութեան համար պարտաւելի . — Գրիգոր ծոյլ չէ, բայց կրթեալ տղայ մը չէ . — Ո՞վ կրնայ ուրանալ Գրիգորի աշխատասիրութիւնը, բայց ո՞վ կրնայ չը վկայել անոր անկրթութեանը:

Ողորդիչք . — Յակոբ հովսէօր կը սիրէր միւս որդիներէն ավելի, վասն զի Յովսէօր Յակովբայ շերուքեան ատենը ծնայ էր . Յակոբ այլ և այլ տղաներէ յաղկէ պաշտօնական իր շինելով Յովսէօրին յազցուչ:

Բացատրոյթիւն . — Թառաշիլ . — Թաւալիլ կ'ըսուի երբ որ և իցէ առարկայ մը, որ կ'ընէ, առնենք և մղենք հարթ գիտնի կամ գրասեղանի վրայ . այս գործողութեան կ'ըսենք Թառաշիլ . քիչ անգամ կ'ը գործածուի առարկայի մը թարձրէն վար սահելուն ալ:

Դ Ա Ս Լ Ա .

ՅԻՆԵԼՈՅՁ ՄԱԻՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԸ

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պալատ . — Մեծ տուն
Կսկիծ . — Յաւ
Գնչու . — Զինկեանէ
Խնճոյք . — կերուխում

Յանկարծ . — Մէկէն
Հրդեհ . — Կրակ
Վաղեմի . — Հին
Միասին . — Մէկտեղ

(1) Զատիլ էր, ոչ, տեղ = ցնող բառերն:

Թափառիլ . — Աստին անդին	Համագամ . — Համով
չըջիլ	Անձկութիւն . — Սրտի նե-
Պատուհաս . — Պատիժ	ղութիւն

1. Ժամանակաւ ծինելոյց մտքորդներուն համար մեծ տօն կ'ըլլար : Կ'ըսուի թէ այս սովորութիւնը հետեւեալ պարագայներէն սկիզբն առած է : Տիկին մը ամառ տօնն , ըստ սովորութեան , ամառանոցը դաջած ըլլալով , սովոր էր ամեն օր իր տղան պտտել զրկելու ծառային հետ , որուն խստիւ պատուիրած էր տղան աչքին առջեւէն չը հեռացնելու :

2. Սակայն օր մը ծառայն իւր վաղեմի բարեկամներէն միոյն հանդիպելով ի միասին գինետուն գնաց , և տղան մինակ ձագած՝ ասդին անդին կը վազէր : Ժամանակ մը գինետան մէջ մնալէն ետքը , ծառան դուրս ելաւ տղան փնտռելու որ ճաշի տանէր , սակայն չը գտաւ զայն : Նա բուրդ գիշերը թափառեցաւ , ամեն տեղ , ամեն կողմ հարցուց , բայց ի զուր : Երիտասարդը չը գտնուեցաւ :

3. Կրնաք երեւակայել թէ խեղճ մայրը տղուն ուշաւնալը տեսնելով սրչափ ցաւօք և անձկութեամբ լեցուեցաւ : Անհնարին է նկարագրել անոր կսկիծը և յուսահատութիւնը , երբ սպասուորը գարձաւ և տղուն պատահած փորձանքը պատմեց անոր : Ամենուրեք մարդիկ զրկուեցան տղան փնտռելու , ամեն լրագրաց մէջ ծանուցումներ դրուեցան , շատ քաղաքներուն մէջ թուղթեր փակցուելով՝ տղան բերողին՝ կամ անոր վրայ տեղեկութիւն տուողին մեծագումար խոստումներ եղան , սակայն տմեն ճիգ և խնամ անօգուտ եղան : Հետեւապէս կասկած ըրին թէ գուցէ լիճն ինկած էր , և կամ գնչուները գողցած ըլլալով պատուհասուելու վախով չէին բերեր զայն :

4. Տիկինն այսպիսի դառն անստուգութեան մէջ երկու տարի անցուց , և հակառակ սովորութեանը , ձմեռը քաղաք

չը վերադարձաւ, այլ գիւղը մնալով բոլոր ժամանակը կակիծներու և միայնութեան մէջ անցուց: Հուսկ յետոյ քոյրերէն մին ամուսնացաւ և շատ ընդդիմութիւններէն ետքը Տիկինն հաւանեցաւ պարահանդէս և հարսանեաց խնճոյք մը տալ իւր տունը:

5. Հանդիսին պատրաստութեանց ինամ տանելու համար քաղաք վերադարձաւ, և մինչ կերակուրները կ'եփուէին, յանկարծ տան մէջ հրդեհի ձայներ լսուեցան: Կ'երեւի թէ խոհարարաց մին կաթսան ձգելով ծխնելոյղը բռնկցուած էր: Երնելոյղ մաքրող վնտուեցին, և տղայ մը գտնելով վեր հանեցին զայն, սակայն սաստիկ մուխէն տղան խղզուելու պէս եղած վառարանին մէջ ինկաւ: Տիկինն ձեռքը քացախ և շիշ մը ոգելից հեղուկ առած վաղեց եկաւ, և սկսաւ տղուն քունքը և վիզը շփել, երբ յանկարծ «Ո՛հ, Եդուարդ իմ ...» գոչեց, և տախտակամածին վրայ ինկաւ անզգայ: Շուտ մը սթափեցաւ, և տղան բազկացը վրայ առնելով գրկեց զայն և ըսաւ. «Ս,յս իմ սիրելի Եդուարդս է, իմ սիրելի զաւակս:»

6. Կ'երեւի թէ վզին վրայի նշանէն ճանչցած էր զայն: Երբ վարպետին հարցուցին թէ ուսկից առած էր տղան, ըսաւ թէ, տարի մը առաջ գնած էր զայն գնչու կնոջէ մը որ կ'ըսէր թէ նա իմ զաւակս էր: Տղան այս միայն կը յիշէր թէ քանի մը մարդիկ անոր պտուղ բերին և ըսին թէ պիտի առնէին մօրը պիտի տանէին զայն, թէ՛ երկար ատեն էջով ճամբորդելէն և շատ ժամանակ անոնց քով մնալէն ետքը, տղուն ըսած էին թէ. «Դուն այսուհետեւ քու հօրդ ծխնելոյղը՝ մաքրողին քով կ'ենալու ես»: Եւ երբ անգամ մը մօրը և գեղեցիկ տանը վրայ խօսեցաւ, այնպէս սաստիկ ծեծեցին որ միտքը անգամ բերելու կը վախնար: Տղան ըսաւ նաեւ թէ իր վարպետը շատ աղէկ նայած էր զինքն:

7. Տիկինն առատապէս վարձատրեց այն մարդը, և այն ժամանակէն սկսեալ ամեն տարի մայիսի առջի օրը, այն է

պլտիկ երիտասարդին՝ ծննդեան տարեդարձին, բոլոր քաղաքին ծխնելոյզ մաքրողներուն մեծ խնճոյք կուտար, ամեն տեսակ համադամ կերակուրներով սեղան մը կը պատրաստէր, որուն գլուխը եգուարդ կը նստէր:

Տատ տարիներ առաջ եղած է այս բանը, թէ մայրը և թէ տղան մեռած են. սակայն ամեն տարի մայիսի առջի օրն իբրեւ տօնի օր կը բռնեն ծխնելոյզ մաքրողները, և մինչեւ ցայսօր Լոնտրայի ամեն կողմ կը տեսնես որ անոնք ժապաւէններ դրած և այլ եւ այլ զարդարանքներով զարդարուած գրեթէ ամենուն դրանը առջեւ կը պարեն և իրենց գործիքներովը կը նուագեն ու կ'երգեն:

Հարցմունք. — Ժամանակաւ ի՞նչ տօն կ'ըլլար: — Օր մը ի՞նչ պատահեցաւ: — Մայրը տղան գտնել տալու համար ի՞նչ ըրաւ: — Ի՞նչ պաճառաւ մայրը քաղաք դարձաւ: — Ի՞նչպէս բռնկած էր ծխնելոյզը: — Մայրը տղան ի՞նչպէս ճանչցաւ: — Տղան ի՞նչ պատմեց: — Մայրը տղուն վարպետին ի՞նչ ըրաւ: — Ծխնելոյզ մաքրողներուն ի՞նչ հանդէս տուաւ: — Կայ տակաւին այն սովորութիւնը:

Քերականական վարժփ

Կանոն. — Խօսակցութեան մէջ բառերը իրենց վերջաւորութիւնը կը փոխեն. այս վերջաւորութեան փոխուելուն կ'ըսուի հոյով: Հոյովները վեց են. Ուղղական, Սեռական, Տրական, Հայցական, Բացառական, և Գործիական: Ուղղականը ՈՎ հարցումով կը գտնուի. Սեռականը ՈՐԻՆ՞ հարցումով. Հայցականը ՁՈՎ հարցումով. Բացառականը ՈՐՄԷ հարցումով. Գործիականը ՈՐՈՎ հարցումով:

Օրինակ. — Հայրս եկաւ (1): — Հօրս զգեստը բռնեցի (2): — Տետրակներս հօրս ցուցուցի (3): — Ես հայրս տեսայ (4):

(1) Ո՞վ եկաւ. Հայրս: — Ուղղական: (2) Որի՞ն զգեստը բռնեցի. Հօրս՝ Սեռական: (3) Որո՞ւ ցուցուցի. Հօրս. — Տրական: (4) Ձո՞վ տեսայ. Հայրս. — Հայցական:

— Հօրմէս խրատ լսեցի (1) : — Հայրովս եկեղեցի գացի (2) :
Ուղղելիք . — Այս նամակը աղչիկս կը +րէ , որ կը ջանու-
նանէ մէզ թէ իր +իշերօրիկ վարժաւանին մէջ արջակուրն
հաւաքիկայ շափու կսկսի :

Դ Ա Ս Դ .

Ե Ր Կ Ձ Ո Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Յ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Տ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Դրդիւն . — Մեծ ձայն
Ծածուկ . — Գաղտուկ
Սանդուխ . — Աստիճան
Դիզել . — Վրայէ վրայ դնել
Վռնտել . — Ճամբու դնել
Ոտնաձայն . — Ոտքի ձայն

Քաջութիւն . — Կտրիճութիւն
Գաւաղան . — Փայտ
Տնեցիք . — Տան մարդիկ
Քահանայ . — Տէրութիւն
Դատաւոր . — Քաղաքի մեծն
Եղնիկ . — Կէյիկ

1. — Ժամանակաւ Պոլիս ազնուականի մը տան մէջ մեծ շփոթութիւն կ'իլնայ սա պատճառաւ , որ ամեն երեկոյ կէս դիշերուան մօտ ատենները սաստիկ սրտամուկքի պէս ոտնա-
ձայներ կը լսուին , մանաւանդ մէկ պարապ սենեկին , որ միւսներէն բարձր էր : Խեղճ տնեցիք կարծելով որ տան մէջ սատանայ կայ , տակնուվրայ եղած՝ այս փորձանքը իրենց մէկ բարեկամին կը պատմեն :

2. — Մարդը երեւակայութիւն է ըսելով շատ կ'աշ-

(1) Որմէ՞ լսեցի . Հօրմէս . — Բացառական : (2) Որո՞վ գացի . Հայրովս . — Գործիական :

խատի անոնց մտքէն հանելու այս վախը , բայց երբ կը տեսնէ որ ամենքն ալ կը պնդեն , հոս բան մը ըլլալու է ըսելով՝ քաջութիւնը ձեռք կ'առնէ : « Այս իրիկուն ես կուգամ այն սենեակը կը պառկիմ , բայց ձեզմէ զատ ուրիշ մարդ չը գիտնայ . » կըսէ : Յետոյ հաստ գաւազան մը առած ծածուկ կերթայ , կը սպասէ :

3. — Մէյ մ'ալ կը տեսնէ որ իրօք կէս գիշերուան մօտ սոսկալի դըրդիւնով մը սանդուխներէն վեր ելնելու ոտնաձայն մը կայ . կը ցատկէ , վեր կելլէ , և ձեռքի վայտովը ներս մտնողին գլխուն երկու հարուած կուտայ , և սատանայն սանդուխներէն վար վազելով անբերելոյթ կըլլայ : Յետոյ մարդը հանգիստ սրտով կ'երթայ կը պառկի :

4. Առտուն կեւնեն , կը տեսնեն որ ծառայներուն մէկուն զլուխը կապուած է , և երբ պատճառը կը հարցունեն , պատասխան կուտայ թէ այն գիշեր սատանաներէն ծեծ կերած էր : Տնեցիք զայս լսելուն պէս կ'իմանան թէ այն անըզգամն է , որ իբրեւ սատանայ գիշերները տան մէջ կը պատի և տնեցիքը վախցնելով կը զուարճանայ : Շուտ մը վռնտեցին զայն , և շատ չնորհակալ եղան իրենց բարեկամին , որ աղատեց զիրենք վախէն :

5. Գիւղի մը եկեղեցին օր մը քանի մը գողեր կը մտնեն պատուհանէն , շատ մը զարգարանքներ և զգեստներ մէկզմէկու վրայ դիզելով , առանց բան մը առնելու կը ձգեն կ'երթան : Առտուն լուսարարը եկեղեցին մտնելով կ'ապշի կը մնայ , և եղածը քահանային կ'իմացունէ , այն ալ դատաւորին :

6. Մէկ երկու ամիսէն ետքը քանի մը գողեր կը բռնուին . քննութեան ատեն իրենց ըրած այլեւայլ գողութիւնները խոստովանելէն ետքը , երբ դատաւորը կը ստիպէ զանոնք որ ըսեն թէ արդեօք եկեղեցիէն ալ բան մը գողցած էին . գողերը կը խոստովանին թէ՛ թէպէտ ուզած էին գողնալ , բայց չէին կրցած , վասն զի երկայն եղջիւրներով և կրակէ

աչուրներով սատանայ մը ելած էր անոնց առջեւ, և այն պէս վախուցած էր զանոնք որ որոշած էին մէյ մ'ալ եկեղեցի չմտնել բան գողնալու : Քահանան այս լսելով, հասկըցաւ որ սատանայ ըսածնին իր եղնիկն էր, որ ընտանեցած ըլլալով՝ եկեղեցւոյն շուրջը կը պտտէր, և այն գիշեր դիպուածով եկեղեցւոյն մէջ մտացած էր :

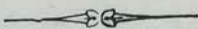
Հարմուք : — Պոլսոյ տան մէջ ի՞նչ կար . — Մարդ մը ի՞նչ հնարք խորհեցաւ . — Կէս գիշերուն ի՞նչ պատահեցաւ . — Ո՞վ էր անոնց սատանայ կարծածը . — Գողերը ի՞նչ խոստովանեցան քահանային :

Քերականական վարժք

Հոգի փրկութիւն, ճիթենի անտառ, որդի անդրանիկը (1) : — Թաղոս՝ հանդէս, ընդ գագաթ, գարուն սկիզբն, ձոն փուշ, տղձիկ մայր (2) : — Քաղաքը թշնամիէն պաշարուեցաւ, երուանդ դասարանէն դուրս ելաւ, հորէն ջուր քաշեցին (3) : — Մեղուն մեղր կը հաւաքէ, գիւղացին հացը կը թրէ : Կովը խոտը կուտէ (4) : — Սթթենիկ կը խաղայ, արեւը կը փայլի, կապարը ծանր է (5) : — Չայնս բարեկամիս հասաւ, սանուկը գետին մօտեցաւ, գայլը ոչխարին ըսաւ (6) : — Դանակով կտրեց հացը, պանիրը հացով կերաւ, սուրճը կաթով խմեց (7) :

(1) Տարբեր գրով բառերն յոգնակի սեռական ըրէ' : (2) Տարբեր գրով բառերն եզակի սեռական ըրէ' : (3) Բացառականները գատէ' : (4) Հայցականները գատէ' : (5) Ուղղականները գատէ' : (6) Տրականները գատէ' : (7) Գործիականները գատէ' :

Գ Ա Ս Լ .
Ե Ր Ա Ն Ո Ի Հ Ի

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Չը զարհուրիս . — Չը վախնաս
Խորտիկ . — Խորոված միս
Կարկանդակ . — Պողոս , խմն-
րեղէն
Անձանձիր . — Չը ձանձրացած
Գեղանի . — Սիրուն

Ստինք . — Ծիծ
Քանդեւ . — Աւրել
Մտայոյզ . — Խռոված
Փթթիլ . — Մաղկիլ
Անաղօտ . — Պայծառ
Անկուշտ . — Անօթի

1. — « Վազէ , վազէ շուտ իմ Երանուհիս ,
Հոս եկուր ու տես — բայց չը զարհուրիս . —
Չարածըճի մուկն ահա ձեռք տնցաւ ,
Մուկիկն այն անկուշտ և ամենակեր ,
Որ երեկ՝ կապոյտ գողնոցդ էր ծակեր ,
Եւ քեզ պատճառեց այնքան վիշտ ու ցաւ ,
Գուցէ այս ինքն է , որ ամեն ատեն ,
Գողի պէս կ'անցնի ճաշատան պատէն ,
Սեղանին վրայ կե'նէ , և արագ՝
Ինչ որ գտնէ հոն — Խորտիկ թէ կարագ ,
Պանիր թէ պտուղ , հաց թէ կարկանդակ . —
Կը լըրճէ իւր շրթամբքն այլանդակ :
Դեռ անցեալ գիշեր իսկ , միթէ սա չ'էր ,
Որ արձակելով բիւրաւոր ճիշեր ,
— Ա՛յ թշուառական և անօրէն մուկ . —
Պառկած սենեկիդ մէջ հանեց աղմուկ ,

Այնքան շատ գնաց , եկաւ անձանձիր .
Բովս առի զքեզ , և իմ անկողնոյս
Մէջ վախէդ արթուն կեցար մինչեւ լոյս . . . :

2.— Ա՛լ աղատեցանք , օ՛խ , պիտի մեռնի . . . : »
— Մայրիկ , ի՛նչ աղուոր է , ի՛նչ գեղանի ,
ի՛նչ փոքրիկ , գողարիկ աչքեր ունի նա . . .
Զմեզ տեսնելով սրբան կը վախնայ .
Նայէ , մայր , նայէ սա նուրբ և սիրուն
Դէպի վեր ցցուած սուր ականջներուն .
Օ՛ , փախչի՞լ կուզես , որ դարանիդ մէջ
Կ'ընես ամեն կողմ հաղար ել և էջ .
Մայր , տես ի՛նչ կ'ընէ , — բայց խենդ ես , ի՛նչ ես .
Որ երկաթ ձողերն — իմ գոգնոցիս պէս . —
Կրծելով ծակել , կտրել կը ջանաս . . .
Որպէս զի փախչիս երթաս անվընաս . . .
Իզուր կը յողնիս , բան մ' օգուտ չունի . . .
Դարանն ինկած ես , սլ խեղճ կենդանի . . . :

3.— Իւր թաթերն ալ , մայր , վարդագոյն են , տես ,
Պոչն երկայն-բարակ , փոքրիկ օձի պէս . . .
Նորէն վեր կ'ենէ . . . տես , իւր փորին տակ
Աւելի մաքուր աւելի սպիտակ
Է ձարն . . . ս՛հ , բայց ի՛նչ կը տեսնեմ , մայրիկ ,
Երկու կարգ բիծեր կան , կարմիր ու փոքրիկ ,
Որք կը նշմարուին մազերուն մէջէն .
Ա՛հ , կուզեմ գիտնալ թէ անոնք ի՛նչ են . . . :
— « Իւր ստինքն են , աղջիկ , զի մայր է ինքն ալ
Եւ ունի անշուշտ բազմաթիւ ձագեր
Որոց՝ իրեն պէս՝ կրծել ու գողնալ
Պիտուսուցանէր , որպէս զի օր մ'ալ
Անոնք քանդէին մեր յարկ ու պատկեր . . .
— Եթէ չէինք զինքն այսօր ձեռք ձգեր . . . » :

4.— Երանիկ յանկարծ՝ մտայոյզ , լռին՝
 Նայեցաւ իւր մօր նայեցաւ մուկին . . .
 Եւ իւր աչաց եզրն՝ յստակ մի կաթիլ*
 — Յո՛ղ սրտին սկսաւ թրթռալ ու փթթիլ . . .
 Ուժդին բարբախէր* իւր սիրտն անաղարտ . . .
 Ձեռքն ուղղեց փոքրիկ* բանտին դրան մօտ . . .
 Բացաւ զայն մեղմիւ . . . մուկն եղաւ անյայտ . . .
 — Մայրն՝ յոյժ խռովեալ , աչք բարկացայտ ,
 Գոչեց . « կարճամիտ , անառակ աղջիկ ,
 Ոչ սէր պիտի տամ և ո՛չ ալ պաշիկ . . .
 Աղէկ դործ տեսար , շատ աղէկ ապրիս ,
 Եւ հայրդ որ կ'ըսէր թէ Երանուհիս
 « Ալ չափահաս է և խելօր , ուշիմ . . . : »
 Մի լար և ըսէ , չար աղջիկ , ինչո՞ւ
 Գոց դարանին դուռը ինքնին բացիր դու
 — Ո՛հ , մի պատժեր զիս , ներէ՛ ինձ մայր իմ ,
 Եթէ չար ըրի՝ մէյ մ'ալ չեմ ըներ . . .
 Խորհեցայ . . . թէ նա . . . ձագուկներ ուներ :

Քերականական վարժք

Ածական կ'ըսուի այն բառը որ գոյականի մը որպիսու-
 թիւնը կը ցուցունէ . զօր օրինակ . նոր մուճակ . (նորը մու-
 ճակին ինչպէս ըլլալը կը ցուցունէ) : — Բարձր հասակ .
 (բարձր բառը հասակին ինչպէս ըլլալը կը ցուցունէ) : —
 Ամուր պարիսպ . (ամուրը պարիսպին ինչպէս ըլլալը կը ցու-
 ցունէ) : — Վազուն ջուր , սիրուն տղայ , կակուղ անկողին ,
 սուր դանակ , կածր քար , դեղին մաղ (1) :

Հրահանգ . — Մթին . . . — Խոնաւ . . . — կաղ . . . —
 Օգտակար . . . — Սեւ . . . — Սպիտակ . . . — Մեծ . . . —
 Տկար . . . — կակուղ . . . — Տխուր . . . (2) :

(1) Ածականներն որոշել :

(2) Սոյն ածականներուն պատշաճ գոյականներն գտնել :

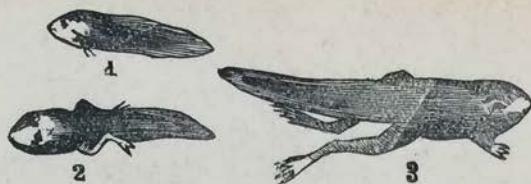
Սուրճի ծառը միշտ կանաչ է, իւր ճերմակ ծաղիկները անուշ հոտ կը բուրեն: Ոչխարներուն բուրդը ճերմակ կամ սեւ է: Առողջութիւնը օգտակար է: Ամեն ծաղիկ հոտաւէտ է: Աղնիւ տղան երախտագէտ է իւր ծնողաց: Զուրն և ապակին թափանցիկ մարմիններ են: Ճերմակ գինին և կարմիր գինին իրարմէ շատ տարբեր են: Թարմ խոտը կանաչ է ⁽¹⁾: Ծաղիկը և մանուշակը են . . . : Գետը և առուակը են . . . : Առիւծը և գայլը են . . . : Ճրագը և լամբարը են . . . : Խնձորը և տանձը են . . . (2):

Ուղղելիք. — Աշկս կը ցաւի կոր: Ամեն իժիր փողոց կելլաս, ձուն կուգայ կոր, աս մարդը ես կը ճանչնամ: Եղբոյրորդիս շատ խելացի է: Աղբաներս սառեցաւ: Արզեւ կուգայ կոր: Երեք թերթի խրտար թուղթ ունիմ ⁽³⁾:

(1) Ածականներն որոշել:

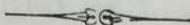
(2) Ի՞նչ յարմար ածական կրնաս գտնել:

(3) Ասոնց մէջէն որո՞նք սխալ են, զորս պիտի ուղղես:

Գ Ա Ս Ձ .

Գ Ո Ր Տ Ե Ր

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

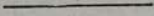

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Պարզ . — Բաց , պայծառ
 լողակ , — Զուրին մէջէն շար-
 ժելու թեւ ձկանց , գորտի
 լորձուներ . — Շողիք
 Գորտ . — Գուրպաղը
 Անասնիկ . — Պզտիկ անասուն
 Երկանաքար . — Զաղաքքի քար
 կը սուղի . — Զուրին տակը
 կ'երթայ

կը կերպարանափոխի . — կեր-
 պարանքը կը փոխէ
 կ'աճին . — կը մեծնան
 Անհետ կ'ըլլայ . — կը կորսուի
 Ոսկրեղէն . — Ոսկրէ շինուած
 Սակաւ առ սակաւ . — կամաց
 կամաց
 Երկակենցաղ . — Թէ ջուրի և
 թէ ցամաքի մէջ ապրող

1. Գարնան եղանակին՝ օդը պարզ եղած ստեն՝ երբ
 դուք կ'երթաք լճակի մը քով , որուն մէջ գորտեր կ'ըլլան ,
 պիտի տեսնէք ջրին վրայ կանաչ նիւթ մը , որ կը կոչուի
 գորտի լորձուներ , որոց հետ խառնուած են փոքր գնդաձեւ
 մարմիններ՝ սեւ կէտերով : Այս գնդաձեւ մարմիններն գոր-
 տի ձուեր են : Քանի մը օր վերջը այն սեւ նշանները կ'սկը-
 սին մեծնալ , կը շարժին և կ'ըլլան ճիշդ այնպէս , ինչպէս կը

տեսնուի վերը (1) թուով : Երբ այս անասնիկներուն պոչը երեւնայ , անասնիկը չկրնար դեռ շարժիլ իւր տեղէն , այլ կը մնայ ձուռոյն այն մասին մէջ , զոր դուր տեսած էք թերեւս սեւ կէտերով՝ ջուրին երեսը : Գորտիկն կամաց կամաց կը կարողանայ լողալ՝ երկայն պոչի միջոցաւ , բայց դեռ գորտի չնմանիր , հանդարտ կը կենայ , ձայնէ և աղմուկէ չխռովիր . բայց երբ ջուրն յուզուի՝ կը սուզի յատակը : Եթէ այս անասնիկները դրուին անձրեւի ջուրի մէջ՝ հոն իրենց կերակուր չեն կրնար գտնել : Այդ անասնիկները երկու ամիսէն վերջ քիչ մ'ալ կը կերպարանափոխուին , անոնց աչքերը և մարմինը կը մեծնան և քիչ մը յետոյ՝ եթէ քննես , կը տեսնես որ անոնք ունին երկու ետեւի սրունք՝ իրենց պոչին մօտ , ինչպէս կը տեսնուի (2) թուով : Այս երկու սրունքներն կ'աճին , և կարճ ժամանակի մէջ կ'առնուն այն կերպարանքը , ինչպէս կը տեսնուի (3) թուով : Երեք կամ չորս շաբաթէն վերջն առջի երկու սրունքներն կ'երեւնան և այն շատ կակուղ երեւցած մարմինը՝ տակաւ ներքին ոսկրեղէն կազմութիւն մի կ'առնու :

2. Ահա այս միջոցին տակաւ առ տակաւ պոչը անհետ կ'ըլլայ : Պոչին նիւթն գորտին մարմնոյն սնունդ կ'ըլլայ , մինչեւ որ լինի կատարեալ գորտ , այսպէս : Այսուհետեւ գորտն ունի գլուխ , երակ , սրունք , օտքեր , և կ'ապրի թէ ջրոյ և թէ ցամաքի մէջ , ուստի և ասոր համար կ'ըսուի երկատեղի :

Կենցաղ : Պիտի ըսեմ ձեզ՝ գորտեր ալ որ կ'ապրին առանց ջրոյ , առանց օդի , ո՛չ ջրի և ո՛չ ցամաքի մէջ : Այդ գորտերն չորս կողմէն ամբայցած քարերու մէջ կը բնակին : Հազար հինգ հարիւր քառասուն և վեցին թուուրի մէջ ջաղացքի մը երկանաքարը կոտրած ատեն , մէջէն կենդանի գորտ մը ելաւ : Ուրիշ օր մ'ալ այգիի մը մէջ , երբ ամուր

քար մը կը կոտրէին , կտորներուն միոյն մէջէն գտան կեն-
դանի մեծ գորտ մը : Նոյնպէս հազար եօթն հարիւր վաթ-
սունին պատի մը մէջէն ողջ գորտ մը գտնուեցաւ , որ կար-
ծեցին թէ պատին շինութենէն , այսինքն քառասուն տարիէ
ի վեր բանտարկուած կը մնայ հոն :

Հազար ութն հարիւր յիսուն և մէկին յունիսի 23 ին
երեք գործաւորներ ջրհոր մը փորած ատեն , 19 մէթրօ խո-
րութեան վրայ գտան կիրով ծածկուած կեղեւ մը , երբ
զայն երկու կտոր ըրին , յանկարծ մէջէն ցատկեց ահագին
գորտ մը , զոր կշռելով հասկցուեցաւ թէ 15 կրամ ծան-
րութիւն ունէր :

Տակաւին չէ գիտցուած ստուգիւ թէ այդ գորտերն
ի՞նչպէս կ'ապրին :

Հարցմունք . — Զուրին վրայի կանաչ նիւթերն ի՞նչ են .
— Երբ կը սուզի գորտն . — Ե՞րբ կը կազմակերպի գորտիկն
կատարելապէս . — Գորտն քանի՞ կազմութենէ կ'անցնի . —
Սրունքներն ո՞ւր են . — Ե՞րբ ոսկրեղէն կազմութիւն կ'առ-
նու մարմինն . — Պոչն ի՞նչ բանի կը ծառայէ . — Քարերու
մէջի ամրացած գորտերու վրայ ի՞նչ գիտես :

Ընտանեկան քառեր . Հօրեղբայր . Եղբօրորդի . Քեռորդի .
Քեռայր . Մօրաքոյր . Հօրաքոյր . Աներ . Զոքանչ . Հօրու . Մօ-
րու . Ուրջու . Սկեսուր . Հանի . Քենի . Քենեկալ . Սկեսայր .
Առնաքոյր . Քեռի ,

Առակ . — « Քամին բերաւ , քամին տարաւ . » կ'ըսենք ,
երբ կ'ուզենք հասկցնել թէ առանց աշխատութեան շահած-
նիս , կորսուեցաւ առանց օգուտ մը ունենալու մեզ :

Ողորդիչք . — « Հայրուր » հոգի տեսայ . — « Էգին » գա-
ցի . — Տունը « էրեցաւ » . — « Անտար » ըսի խօսքս մտիկ չը-
բաւ . — « Խօրաթա » ըրինք . — վարժապետը « կանկատ » ը-
բաւ . — Զեռքերս « վուլացի » . — « Իցցուն » տուն գացի . —
« Ճուրը փէք » որոշ է . — Դուռը « կոցէ » , ինչո՞ւ « պաց »
« ձգեցի » . — « Ծուն » կուգայ . — Երէկ շատ « արզեւ » ե-

կաւ . — «Մօրաքուրս» շատ կը սիրեմ . — «Ասօր տրպոց չգացի» . — «Մայրիս ծեռուընները պագի» :

Քերականական վարժք

Մարդու . գլխով . սիրով . քաղաքի . եղբօրմէ . տուներէ . քաջութեամբ . պտուղներէ . մատով . ցաւով . սրտով . ականջով . շատերու . երգերու . ոչխարներու (1) :

Նմանանայն-տարանիք . — Սորա այն տեսակ բառեր են որ ձայնով նոյն են գրեթէ , այլ նշանակութեամբ տարբեր :

Թասեւ (չունչը բռնուիլ) , դասեւ (ի կարգ դնել) : — Խաղաղ (հանդարտ) , խաղախ (նաւակ) : — Շաղախ (ցեխ) , շաղաղ (հում միս) : — Համբոյր (համբարեւն) , յամբոյր (անուշադրութեամբ) :

Գ Ա Ս Է .

Մ Ա Ք Ր Ա Ս Է Ր Տ Ղ Ա Յ Ն

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Միամիտ . — Միտքը բարի
Ձգօն . — Խելօք
Խշտի . — Կենդանեաց պառկելու տեղ
Անզգամ . — Խրատ մտիկ չընող
Կամուրջ . — Զուրի , ձորի վրայ՝ ճամբայ

Տաժանելի . — Դժուարին
Աւարտել . Լմնցունել
Անօրէն . — Անիրաւ
Հեղ . — Սնոյ՛ մեղմ բնութեան տէր
Մաքրատէր . — Մաքրութիւն սիրող

(1) Ըսել թէ իւրաքանչիւր բառերը ի՞նչ հոլով են . եւ թէ որո՞նք եզակի եւ որո՞նք յոգնակի են :

1. Մաքրասէր տղայն միշտ գեղեցիկ և սիրուն կ'երեւնայ : Այս մասին ձեզ փորրիկ պատմութիւն մ'ընեմ :

— Ժամանակաւ փորրիկ մանչ մը կար՝ Արայ անուն . այս այնչափ մաքրասէր էր որ բոլոր ազգականները , գրացիները , բարեկամները կը սիրէին զինքը և կը զարմանային վրան . երբ փողոցէն* անցնէր* , բոլոր տնեցիք մէկ մէկու կ'ըսէին . « Նայեցէք սա սիրուն փորրիկ տղայն , վրան ամենափոքր արատ* մը չկայ , իւր հանգերձներն թէպէտ և շատ աղնիւ չեն . բայց ինք վայելուչ հագուած է . կարծես թէ յիրաւի աղնիւ տղայ մ'է :

Սա բարեմիտ տղայն օր մը տիկին Մարիամին պարտեղը գնաց իւր մօրը հետ , որ նորա ձեռքը բռնած էր : Տիկին Մարիամ տեսաւ անոր աղնուութիւնը և մաքրութիւնը** , իւր քով կանչեց զինքը , գովեց իւր բարի վարուցն ու բարուցն համար , համբուրեց զայն և երկու շաքար տուաւ նմա : Իսկ իւր Խոսրովիդուխտ աղջկան չտուաւ . միայն ըսաւ անոր թէ՝ « Եթէ դու ալ ասոր նման մաքրասէր* լինիս , դու ալ պիտի ընդունիս այս շաքարէն : »

Հարցումներ . — Ի՞նչպէս տղայ էր Արայ : — Ինչո՞ւ գրացիները , ազգականները կը սիրէին զինքը : — Փողոցէն ան .

ցած միջոցին ի՞նչ կ'ըսէին անեցիք : — Մայրը ո՞ւր տարաւ զինքը : — Արայ ի՞նչ նուէր ընդունեց և որմէ :

Նմանոթիոնք . — Չիւնի պէս ճերմակ . կեռասի պէս կարմիր . Արելի պէս անմեղ . Չմեռուան պէս ցուրտ . Փղի պէս այլանդակ . Սամիտոնի պէս ուժով . Յուդայի պէս մատնիչ :

Առածք . — 1. «Շուտ քալողը ուշ կը հասնի , ծանր քալողը շուտ կը հասնի . » կրնաք ըսել այն ատեն , երբ տեսնէք մէկը , որ շուտ գործել կամ շուտ քալել կ'ուզէ՝ իւր գործն կամ ճամբան շուտ աւարտելու համար . իսկ ընդհակառակն , աւելի կ'երկարի իւր գործն կամ ճամբան այլ և այլ յապաղեցուցիչ դէպքերով :

2. «Մի՛ անցնիր անօրէնին կամուրջէն , թո՛ղ հեղեղն զքեզ տանի , մի՛ ննջեր աղուէսին խշտին , թո՛ղ առիւծն զքեզ ուտէ . » կ'ըսեմք , երբ կ'ուզենք մէկն զգուշացնել անզգամ և չար մարդիկներէ :

3. «Խելօք մարդուն հետ քար կրէ , յիմարին հետ հաց մի՛ ուտեր . » կ'ըսեմք հասկցնելու համար թէ՛ խելօք մարդու հետ որչափ որ աշխատիս , թէեւ այդ աշխատութիւն խիստ տաժանելի ալ ըլլայ , միշտ օգտակար է . իսկ , ընդհակառակն , եթէ յիմար մարդուն հետ բարեկամանաս և ամեն հանգստութիւն ալ ունենաս , միշտ ֆլաստակար է այն , որովհետեւ ընկերդ վերջապէս յիմար մ'է , կրնայ ըլլալ որ զքեզ վտանգներու մէջ ձգէ :

Հաներոյ . — Սպիտակ ախոռ դուռ չունի , վրան արծաթ մէջն ոսկի , եթէ փլչի՝ չնորոգուիր : — Ի՞նչ է . — Հաւկիթ :

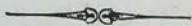
Ողորսագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջը ունենայ և գիրը :

Ուղղելիք . — Նախանձութիւնը ատելութիւն յառաջ կը « պերէ » . — « Իխցը » մարդս կը « դշուառացնէ » . — Պատիւը և գիտութիւնը աշխատանաց « բարդեն » են . — Իմաստուն տղան իւր « մօյրը » երջանկութիւն կը պատճառէ . — « Շատախօսը » ամեն մտածածը կ'ըսէ , իսկ իմաստունը ամեն ըսածը կը մտածէ :

ԴԱՍ Ը .

ԱՏԱՂՁԱԳՈՐԾԸ ԿԸ ԲԺՇԿԷ՞ , ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ ԿԸ ԴԱՐԲԵՆ՞՞

Դ Ա Ս Ս Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ատաղձագործ . — Տօղրամաճի
Դուր . — Հիւսանց քերիչը
Փքոց . — Կրակը փշելու գործիք
Սղոց . — Թէստէրէ
Քանակ . — Գծելու գործիք
Ջննեց . — Նայեցաւ
Գոմէշ . — Մանտա
Բաշ . — Կարծր մաղ
Բազկերակ . — Բազկի տամար
Դեղագիր . — Դեղ պատրաստելու գրուած թուղթ

Կօշկակար . — Կօշիկ շինող
Արցան . — Քէլիէթին
Ձեռնոց . — Ձեռքը ծածկող
Ասղանի . — Դերձան
Խարտոց . — Էյէ
Մամիկի . — Պլտիկ մէնկէնէ
Գամ . — Էնքսէր
Դեղագործ . — Դեղ շինող
Դեղահատ . — Կլլելու դեղ հատով [նեցող
Արհեստաւոր . — Արհեստ ու .

1. Ժրաջան Գնել , գիտե՞ս , որո՞ւ կ'ըսուի ատաղձագործ : — Ո՞ր փողոցին մէջ ատաղձագործ մը կայ , որ դռներ , պատուհաններ , գրասեղաններ և՛ կը շինէ . խանութին մէջ կան այլ և այլ գործիք . ինչպէ՞ս . սղոց , մուրճ , դուր , քանակ , գամ , և՛ : Ահա այդ մարդն կ'ըսուի ատաղձագործ : — Շատ

Ուղղելիք . — Նախանձութիւնը ատելութիւն յառաջ կը «պերէ» . — « Իկցը » մարդս կը « դշուառացնէ » . — Պատիւը և գիտութիւնը աշխատանաց « բարգեւն » են . — Իմաստուն տղան իւր « մօյրը » երջանկութիւն կը պատճառէ . — « Շատախօսը » ամեն մտածածը կ'ըսէ , իսկ իմաստունը ամեն ըսածը կը մտածէ :

Գ Ա Ս Ը .

ԱՏԱՂԶԱԳՈՐԾԸ ԿԸ ԲԺՇԿԷ՞ , ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ ԿԸ ԴԱՐԲԵՆ՞՞

Դ Ա Ս Ա Ի Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ատաղձագործ . — Տօղրամաճի
Դուր . — Հիւսանց քերիչը
Փքոց . — Կրակը փշելու գործիք
Սղոց . — Թէստէրէ
Քանակ . — Գծելու գործիք
Ձնեց . — Նայեցաւ
Գոմէշ . — Մանտա
Բաշ . — Կարծր մաղ
Բազկերակ . — Բազկի տամար
Դեղագիր . — Դեղ պատրաստելու գրուած թուղթ

Կօշկակար . — Կօշիկ շինող
Աքցան . — Քէլփէթին
Ձեռնոց . — Ձեռքը ծածկող
Ասղանի . — Դերձան
Խարտոց . — Էյէ
Մամիկ . — Պլտիկ մէնկէնէ
Գամ . — Էնքսէր
Դեղագործ . — Դեղ շինող
Դեղահատ . — Կլլելու դեղհատով [նեցող
Արհեստաւոր . — Արհեստ ու .

1. Ժրաջան Գնել , գիտես , որո՞ւ կ'ըսուի ատաղձագործ : — Ո՞ր փողոցին մէջ ատաղձագործ մը կայ , որ դռներ , պատուհաններ , գրասեղաններ և՛ կը շինէ . խանութին մէջ կան այլ և այլ գործիք . ինչպէս . սղոց , մուրճ , դուր , քանակ , գամ , և՛ : Ահա այդ մարդն կ'ըսուի ատաղձագործ : — Շատ

աղէկ , ինչ կ'ընէ կօշկակարը : — Հայրս արհեստաւոր մ'ունի կուռնելիոս անունով , որ մեր տան ամենուն կօշիկները կը շինէ , զիս մի օր անոր խանութը տարաւ , տեսայ հոն շատ մը մարդիկ , գլուխնին ծռած՝ ձեռքերնին մրծիկ բռնած կ'աշխատէին . չորս կողմը թաւ կ'աշինէր աստին անդին սփռուած էին : Սեղանին վրայ կը տեսնուէին տեսակ տեսակ հերիւններ , ասղանի , բաշ , ապակիի կտորներ , ասեղ , դամ , դանակ , քրջան , խարտոց , եւ : — Ահա այդ արհեստաւորն ալ կը կոչուի կօշկակար : Վահան , դու ըսէ . տեսա՞մ ես երկաթագործ մարդ մը , ինչ կ'ընէ նա : — Այո , տեսած եմ . օր մը հօրս հետ միասին շուկան կ'երթայի , ճամբուն վրայ տեսայ շատ մը խանութներ , որոնց մէջ մրտտած մարդիկ՝ ահագին մօւրճեր բռնած՝ թանձր երկաթի զանգուածի մը՝ սայլին վրայ երկաթի կտոր մը կը ծեծէին , ուրկէ կայծեր կը ցատկէին ամեն կողմ , անոնցմէ բաւական մեծ կայծ մը խանութէն դուրս թռչելով , եկաւ այրեց ձեռնոցս : Խանութին մէջ կային նաեւ այլ և այլ գործիքներ . ինչպէս . մամլիկներ , մուրճեր , քրջաններ , խարտոցներ եւ :

2. Հնոցին քով կանգնած էր արհեստաւորն , որ մէկ ձեռքովը կ'արծարծէր կրակը մեծ փքոցին միջոցաւ և միւսովը երկաթը կը կարմրցնէր քրջանով մը կրակին մէջ : — Այդ ալ կը կոչուի երկաթագործ : Երեքնիդ ալ խիստ լաւ պատասխանեցիք . Գարեգին , հիմա կրնաս ըսել թէ որո՞ւ տանելու ենք որ շինէ Մարգարիտային սայլակն և վերգինիային անտուկն , որ երեկ երեկոյ կտարեցին . ատաղձագործին , երկաթագործին թէ կօշկակարին : — Որովհետեւ կօշկակարն և երկաթագործն զանոնք շինելու թէ արհեստն և թէ գործիքները չունին , զի կօշկակարը մինակ կօշիկ շինելու արհեստը . իսկ ատաղձագործը փայտէ իրեր շինելու արհեստն . ուստի կտրած սայլակն ու անտուկը պէտք է որ ատաղձագործին տանիմք , որպէսզի շինէ :

3. Ի՞նչի կը ծառայէ բժիշկն : — Հիւանդները բժշկելու . մեծ մայրս երբ հիւանդացաւ , եկեղեցւոյ փողոցը վարպետ բժիշկ մը կար , զայն կոչեցինք , որ եկաւ անոր բաղկերակը զննեց , հարցուց իւր ցաւերն , հասկցաւ իւր հիւանդութիւնն և անոր համեմատ դեղագիր մը գրեց , զայն դեղագործին տարինք , որ տրփիկ մը տուաւ , զոր մայրիկս բանալով՝ մէջէն երեսուն հատ դեղահատ ելաւ . այս ամենքը կըլլեց մեծ մայրս՝ օրը երեքական հատ և քիչ օրէն բժշկուեցաւ : Յովհաննէս վաղած ատեն՝ առանց գիտնալու թէ ո՞ւր կը կոխէ , ոտքը քարի մը զարկաւ , վար ինկաւ ու ճակատը վիրաւորեցաւ , յետոյ քրտնած քրտնած պաղ ջուր խմեց , տուն գնաց և հիւանդ պառկեցաւ : Արդ՝ Յովհաննէս որո՞ւ գիտնուու է որ բժշկուի , ատաղձագործին թէ կօշկակարին : — Անոնք չեն կարող դարմանել . ճակտին վէրքը վիրաբուժը կը դարմանէ և հիւանդութիւնն ալ բժիշկը :

Հարցմանք . — Որո՞ւ կ'ըսուի ժրաջան : — Գիտէս ժրաջան կենդանիներ : — Ատաղձագործին խանութն ի՞նչ կը տեսնես : — Կօշկակարին խանութը : — Ի՞նչ կ'ընէ բժիշկը , վիրաբուժն , ատաղձագործը , կօշկակարը :

Բաղդաստեղի բառեր . — Լեռուն և բլրակն : Ծովն ու լիճն . Անմիտն ու խելացին : Տանձն ու խնձորն : Կապիկն ու արջն :

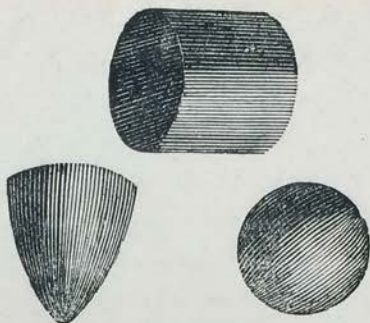
Հանգանիք . — Ճերմակ — Սեւ : Բարի — Չար : Ողորմած — Անողորմ : Հեռի — Մօտ : Ծեր — Երիտասարդ : Մեծ — Փոքր :

Հանկոտի . — Ո՛չ կերաւ , ո՛չ խմեց , ծնիլն , ապրիլն , մեծնալն , մեռնիլը մէկ եղաւ . ի՞նչ է : — Սարեկայ խոյն :

Կ'ըլլա՞յ . — Չար մազ . անիրաւ մազ . անխոհեմ մազ . իսկ դեղին , կարճ , երկար , սեւ , ճերմակ մազ :

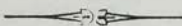
Գրախարժութիւն

Ադուէս , հիւսնդ , այծուկ , ֆարսէս , ննսնիֆ , կարմիր , կապոյտ , մժղուկ , կրքանիֆ , քոյնակ , սևօրէն :

Գ Ա Ս Թ .

Գ 1 Ա Ն

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Տակառ . — Ֆըշի
 Կանթեղ . — Լամպա , խանտիլ
 Շիշ . — Շիշէ
 Լուցկի . Քիպրիթ
 Խեչակ . — Կրթնցնելու փայտ ,
 երկաթ
 Անարգել . — Առանց ար-
 գելքի

Լծած . — Կառքի եւայլն կա-
 պած
 Բուն . — Ծառին՝ հողէն վե-
 րի մասը
 Կալատեղ . — Հարման
 Կամնել . — Հարման ընել
 Լողքար . — Մեծ կլոր քար
 Սիւն . — Տիրէկ

Գլանը կը նմանի ճիշդ կանթեղի մը շիշի վերի մասին . լուցկիի տուփին , մամին , ծառի մը բունին , գրչակալին , դրան խեչակին , կաղամարի ձեւերուն : Մտածեցէք քիչ մը , թերեւս տեսած լինիք ուրիշ գործիք մ'ալ , Բիւզանդ : — Մի օր երբ դաշտ գացի , տեսայ մշակ մը , որ մեծ քար մը լծած էր եզներու , որ գլորցընելով բոլորածեւ՝ գետնին վրայ , կը

քաջէին . վերադարձիս այդ տեղը տափակցած տեսայ և հողն ալ կարծրացած , այնպէս որ կարծես թէ քար են շարած հոն . երէց եղբայրս , որ ինձ կ'ընկերանար , ըսաւ ինձ թէ այդ տեղը կալատեղ մ'է . ուր պիտի կաճենն ցորենը : — Այո՛ , այդպէս կ'ընեն հունձքի ժամանակ , բայց կրնա՞ք ըսել թէ այդ առարկայն ի՞նչ կը կոչուի : Կը կոչուի յոյրար , պիտի ըսէք հիմա թէ ի՞նչ դիտելու արժանի բան կայ յոյրարին վրայ , որ գլանի ձեւ ունի :

2. Գլանիս վրայ կը տեսնեմ երկու հատուածակողմ : — Բայց ատոնք ճիշդ խորանարդի հատուածակողմերուն նման են : — Ո՛չ : — Ահաւասիկ կը թաւալի այս , մինչդեռ խորանարդը չը թաւալիր : — Խորանարդը չկրնար թաւալիլ : — Ինչո՞ւ համար : — Որովհետեւ քառակուսի է : — Ի՞նչ փնտաս կայ քառակուսի ըլլալէն : — Քառակուսին անկիւններն արգելք կ'ըլլան թաւալման : — Հապա ո՞րը կը թաւալի : — Երկրագունտն : — Ինչո՞ւ համար անարգել կը թաւալի : — Որովհետեւ անկիւններ չունի :

Հարցմունք . — Ի՞նչպէս կը շինեն կալատեղն : — Գլանը խորանարդին հետ բազդատեցէք : — Ուրիշ ինչ բաներու թաւալում գիտէք ,

Բացատրելիքստեր . — Կաթնավաճառ . թղթավաճառ . անտառ . քաղաք . աւել . միկալ (Տես էջ 65) :

Հանելոկի . — Տարին տասներկու ամիս ջրոյն մէջ է . ո՛չ կը հոտի , ո՛չ կը փտի . ի՞նչ է : — Լեզու :

Կրթանք . — Աւազան մը երկու ծորակ ունի , երկուքն ալ հաւասար վազելով տասը ժամէն կը լեցնեն , իւրաքանչիւր ծորակ զատ զատ քանի՞ ժամէն կը լեցունեն , և թէ երկուքը միասին քանի՞ ժամ վազելու են որ տասը ժամէն լեւոյ աւազանը :

Ուղղելիք . — Լուցիի , չատու , չանակ , քանակ , կային , չաղամար , չետրակ , շեղան , կտրուտ :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջը ունեւնայ օ գիրը :

Գրախարժութիւն

Անշուր . ծիծաղ . մկնարչ . դիւրիւն . նաւնակ . հեռու . անուրի . անասուն . այգուն . սակայն . արհեստ . զարգալի . անարմիւն . սազնաս . յայտնի . փոքրիկ . տոնասակ . ներկայ :

Գ Ա Ս Ժ .

Ե Ր Ի Զ Ա Կ

Գ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ա Ի Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Երիզակ . — Տանա պուրնու	Խորովել . — Քէպապ ընել
Աղէք . — Պաղրսախ	Խողենի . — Խողի միս
Կեղեւ . — Խապուխ	Մէթրօ . — Գաղղիական չափ
Փոխանցել . — Ուրիշի մը անցնել	Հանգոյց . — Կապ

1. Երիզակն երկու և կէս մէթրօ մարմին ունի : Մարմինը դդումի կուտերու նման իրար կպչած է հանգոյցներով . սոյն կենդանին ոչ աչք և ոչ բուն ունի , այլ միայն փոքր գլուխ և ոտքեր : Սա լուի նման ծծելով կապրի , երբեմն մարդոց աղիքներուն մէջ ալ կը գտնուի : Գլուխն աղիքներուն մօրթին կը մտցունէ և ապա աղիքներուն մէջ կ'երթայ : Անոնք որ երիզակ ունին իրենց աղիքներուն մէջ , միշտ հիւանդ կ'ըլլան : Նորա մարմնոյ կեղեւներն կը պարունակեն ձուեր : Երիզակներն այսպէս կը փոխանցին մարդոյն . աղբերու , ա-

բօտատեղիներու մէջ կը գտնուին անոնք, երբ կօլը կամ ոչխարն կամ խոզն՝ աղբ պարունակող արօտներու խոտերը կլէ . և որով իրեն միտը կ'ըլլայ լի երիզակներով : Այն մարդը որ հում հում կ'ուտէ այսպիսի կենդանեաց միտը, նորա երիզակը իրեն ալ կ'անցնի : Այս վտանգէն ազատելու համար պէտք է նախ միտը խաշել կամ խորովել և ապա ուտել, այս միջոցաւ մտն մէջ գտնուած երիզակներն իրենց կենդանութիւննին կը կորսնցունեն : Եթովպիոյ բնակիչներէն շատերն և Եւրոպիոյ ժողովուրդներէն ոմանք, ոչք հում խոզենի կամ ուրիշ կենդանեաց հում միտեր կ'ուտեն, իրենց աղեաց մէջ կը կրեն երիզակն . ասոր համար միշտ հիւանդոտ են : Ծատ անգամ ալ մահացու է :

Հարցմունք . — Երիզակն ինչպէս կենդանի մ'է : — Ո՛ւր կը գտնուի : — Ի՞նչպէս կը փոխանցի մարդոց : — Ի՞նչ ընելու է որ մարդ այդ վտանգէն ազատ մնայ :

Բարդաստեղի քառեր . — Իմաստունն և տգէտն : Կրթեալն ու անկիրթն : Չորն ու լեռն : Վարդն ու կակաջն : Չմեռն ու ամառն : Թշնամին ու բարեկամն :

Հանելուկ . — Թոնիր մը ունինք, չորս հաց կ'առնէ : Ի՞նչ է : — Ընկոյզ :

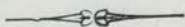
Նմանութիւնք . — Անոր խօսքերն սուրի պէս կը խոցեն սիրտն : — Այծեամի պէս արագընթաց է նա : — Յիսուսի պէս խոնարհ եղիր : — Յուդայի պէս մատնիչ եղար :

Առածք . — 1. «Աբրիկն եկաւ տուն փեսայ, ես ասանկ բան չտեսայ : » 2. «Մորթը կը փոխուի դիւրաւ, բայց բնութիւնն չփոխուիր բնաւ : » 3. Խունկդ մոմդ քեզի, մեր ժամը մի գար : » 4. Լալու է՞ն մեր է՞ն է, որ պոչ չունի : »

Ողորդագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ ? գիրն :

Գ Ա Ս Ժ Ա .

Պ Ա Ր Զ Ա Մ Ի Տ Գ Ի Ի Ղ Ա Յ Ի Ն

Դ Ա Ս Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մոլորել . — Շեղել
 Զօրավար . — Զօրապետ
 Դղեակ . — Բնակարան
 Գաղտագողի . — Գաղտուկ
 Կարողացաւ . — Կրցաւ
 Սանդուխ . — Վէրտիվէն

Վերարկու . — Բալթօ
 Հետաքրքրութեամբ . — Ման-
 րամասն քննելով
 Ծերուկ . — Ծեր մարդ
 Ծիծաղելով . — Խնդալով

1. Հենրիկոս Գ. թագաւորը՝ որսի գացած ժամանակ՝ անտառի մը մէջ մոլորելով կը պատահի գիւղացւոյ մը և կ'աղաչէ որ իրեն ճամբայ ցոյց տայ : Երթալու ժամանակ գիւղացին կը դառնայ կ'ըսէ թագաւորին . «Պարոն , կ'երեւի թէ դուն մեր թագաւորի զօրավարներէն ես , կրնայ լինել որ քու շնորհիւ ես ալ մի անգամ թագաւորը տեսնելու արժանի լինիմ : » — «Ինչո՞ւ չէ , կ'ըսէ , Հենրիկոս . հիմայ երբ տեղերնիս հասնինք , դու իմ քովէս մի՛ հեռանար , և գիտցիր որ մեզ մօտեցողներէն ո՛վ որ գլխարկ վար չառնէր՝ այն է թագաւորը : » Երբ դղեակ հասան բոլոր պալատականները թագաւորին ուշանալուն վրայ շիտթած՝ զինքն տեսնելուն պէս գլխարկին ի ձեռին դիմացը վաղեցին : Հենրիկոս դարձաւ գիւղացւոյն , որ գլխարկը ի գլուխ անոր քովը կեցեր էր՝ ըսաւ , « Է՛հ , տեսա՞ր , ո՛վ է թագաւորը : » — « Ի՛նչ գիտնամ , պարոն , ըսաւ գիւղացին , կամ ես եմ , կամ դու : »

2. ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐՆ

Մարդ մը գաղտագողի մտնելով հասարակաց դպրոցներուն մէկուն մէջ, ուր տեղ կը սորվէին հարիւրէն աւելի գիշերօթիկ աշակերտներ, կարողացաւ հնարքով մը գողանալ երեք վերարկուներ, և երբ սանդուղէն վար կիջնէր՝ հանդիպեցաւ աշակերտներէն մէկուն. աշակերտը զարմացաւ երբ տեսաւ որ գողը վերարկուները կը տանէր. հարցուց հետաքրքրութեամբ. « Ասոնք ո՛ւր տեղէն առիր: » Գողը պատասխանեց հանդարտօրէն. « Դպրոցին մի քանի պարոններու վերարկուներն են, որ տուած են ինձ մաքրելու համար: » « Լաւ, ուրեմն տարէք և իմս. » ըսաւ աշակերտը՝ յանձնելով նմա իւր գեղեցիկ վերարկուն, և պատուիրելով որ երեք ժամէն վերադարձնէ. « Մնպատճառ. » ըսաւ գողը, և երթալով այլ եւս չ'երեւեցաւ:

3. ՆԱԽԱՏՈՒՈՂՆ

Գիւղացւոյն մին գլուխը կախած քաղաք կ'երթար. երեք երիտասարդ-նոյն քաղաքէն դուրս պտտելու ելած էին առաջինը կը դառնայ կ'ըսէ գիւղացւոյն. « Բարի երթաս, Աբրահամ նահապետ. » Երրուկը երեսը կը նայի և ձայն չհաներ: Երկրորդ երիտասարդն եւս կը դառնայ և կ'ըսէ. « Բարի երթաս, իսահակ նահապետ. » Գիւղացին դարձեալ կը լռէ. վերջապէս երրորդն ալ նոյնպէս ծաղրելով կ'ըսէ. « Բարի երթաս, Յակոբ նահապետ. » Այն ատեն ծերուկը հանդարտ և անխռով կեցած՝ կ'ըսէ. « Պա՛րոններ, իմ անունս ո՛չ Աբրահամ, ո՛չ իսահակ և ո՛չ Յակոբ է, ես կը կոչուիմ Սաւուղ, որդի Կիսեայ. հօրս կորսնցուցած էշերը վնասուելու ելեր էի, երեք հատը գտայ: »

Հարցմունք. — Գիւղացին ի՞նչ պատասխանեց թագաւորին: — Գողը ի՞նչպէս կըցաւ դպրոցականներուն հագուստ-

ներն գողնալ : — Գիւղացին ինչ պատասխանեց ծաղրածու երիտասարդին :

Ուղղելիք . — Գնձակ , ճանճնալ , Ռատապարտել , կորչանում , բաշնել , պատերաժ , առհ , զուշանալ , Ֆեղին :

Ուղղագրութիւն . — Գտնել քսան բառ որ իր մէջ ունենայ n գիրը :

Լրանալիք . — Թուչունը կը դառնայ իւր . . . — Կովը կը դառնայ իւր . . . — Ոչխարը կը դառնայ իւր . . . — Արջը կը դառնայ իւր . . . — Աղքատը կը դառնայ իւր . . . — Շունը կը դառնայ իւր . . . (1) :

Առածք . — Դրան գամերը համբել (երկար ատեն դրան առջեւ սպասել) : — Իւր ծոցին մէջ օձ կը սնուցանէ . (կը պաշտպանէ ապերախտ մը որ իրեն պիտի մլասէ) : — Սեւ ըլլալուն չափ չար չէ : (կարծուածին չափ չար չէ) : — Խոզերուն առջեւ մարագրիտ նետել : (Չար մարդոց առջեւ ազնիւ զգացումներ յայտնել) : — Գեղեցիկ օղին և անձրեւին վրայ խօսիլ : (Իրարու հակասական բաներ խօսիլ) : — Մատը խածնել : — (Ըրած բանին վրայ զղչալ) : — Թուշած կատուն շուրէն կը վախնայ : — (վախնալ բանէ մը որ իրեն մլասասկար եղած չէ ներկային մէջ , թէպէտ անցելոյն մէջ մլասած է իրեն) :

Բացատրութիւն . — Մննդարար նիւթ մը , որ սերէն կը գոյանայ և որ կաթին էական մի մասն է . զայն կը ծեծեն երկայն վիզով ամանի մը մէջ , որ յետոյ կը թանձրանայ և որ իւր թարմութիւնը կը պահէ . — Ի՞նչ է այն :

Հանելուկ . — Որո՞նք են այն մուլութիւնները , որք ընդհանրապէս կը պատահի տղոց . — Ստութիւնը , շատակերութիւնը և ծուլութիւնը :

(1) Գծերուն տեղ պատշաճ բառեր դիր , ինչպէս , Թուչունը կը դառնայ իւր . . . բոյնը :

BB Eyüp Sultan Halk ve Çocuk Kütüphanesi

ERM0572

255.07.02.01.06.00/

ՏԱՐԵՐԳ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

ՀԱՏՈՐ Բ.

Գին 5 դրամ